CAP. IV

ANUL 1852—1855

Redeschiderea scólelor din ţéra românéscă se făcu fără o mare prefacere a legeĭ reacţionare, cu care guvernul luĭ Bibescu năpustise cultura naţională; de aci urméză necesitatea simţită de o nouă reformă a legeĭ scólelor. Până însă acésta să se pótă face de Divanul obştesc, Eforia caută să introducă macar parţial îmbunătăţirĭ. [1])

Aşĭa în 1852, Eforia găsind un numĕr de scolarĭ, 190, în clasa I, propune Domnitoruluĭ dividerea claseĭ în duoĕ secţiunĭ; din secţiunea a II-a se va nasce apoĭ gimnasiul «Lazăr», mĕsură pe care Domnitorul o aprobă în Iunie 1852.

Eată raportul Eforieĭ către Domnitor:

«In clasa I-a gimnasială, numĕrul scolarilor se urcă până la 190; acest însemnat numĕr face ca să fie imposibilă o priveghere activă din partea profesoruluĭ în timpul predăreĭ lecţieĭ. Pe lângă acésta, fiind numĕrul scolarilor prea mare, vine prea rar rîndul fie-căruia dintr'înşiĭ la cercetările ce trebue să facă un profesor în tot cursul anuluĭ spre a se asigura de gradul silinţeĭ fie-căruia scolar la învĕţăturile acestuĭ clas, carĭ sunt fundamentul studiilor gimnasiale.

«Din aceste cause nefăcênd învĕţătura tot progresul dorit, Eforia a-chibzuit că s'ar cuveni, ca ḑisul clas să se împarţă în duoĕ divisiĭ, fie-care cu profesorul sĕŭ, şi profesorul va face în fie-care divisie tóte lecţiile clasuluĭ I, afară de caligrafie şi desemn, potrivit cu oficiul Inălţimeĭ Vóstre din anul 1851, No. 1.421.

«Acéstă a eĭ chibzuire, Eforia supuind'o Inălţimeĭ Vóstre, aştéptă înaltă deslegare.» (No. 1.113, Iunie 1852.)

Aprobarea Măriei Séle luĭ Vodă, comunicată cu adresa Departamentuluĭ logofeţieĭ bisericescĭ, No. 3.189 din 19 Iunie, anul 1852, Eforieĭ scólelor.

«Primit, tot cu un profesor de o clasă, şi dupe vacanţă.»

Dupe aprobarea acésta, Eforia înaintéză publicaţiunea la 10 Iulie 1852, pentru tóte catedrele vacante şi aceea din noŭ înfiinţată, cu separarea clasuluĭ I gimnasial în duoĕ divisiunĭ, ca doritoriĭ de a le ocupa să se presinte la concurs, la 15 August. Eforia a scris, cu No. 1.324 (aceeaşĭ dată de maĭ sus), redacţieĭ *Vestitoruluĭ românesc*, a publica acésta în acel d'ântêiŭ numĕr, spre cunoscinţa doritorilor.

---

1) Veḑĭ programele scólelor in 1851—1852, în anexă.

Până ce să fie ocupate tóte catedrele vacante şi tóte scólele deschise, Eforia specula fondul scólelor!... Aşĭa, în Februarie 1852, ea dete 12.000 galbenĭ cu împrumutare logofĕtuluĭ Ión Văcărescu!

In 25 Maiŭ 1853, Eforia stărue la Domnitor a se adăugi în programul gimnasiuluĭ, religiunea, prin următorul raport: [1])

«Prin ofisul cu No. 1.421 din anul 1851, adresat către cinstitul Departament al trebilor bisericescĭ şi al instrucţieĭ publice, Inălţimea Vóstră aţĭ bine-voit a porunci, ca la cele d'ântêiŭ 3 clase gimnasiale să se orênduiască, de fie-care, câte un profesor, pentru tóte lecţiile claseĭ, afară de un profesor de desemn şi caligrafie. Acéstă Inaltă disposiţie, Eforia o va şi pune în lucrare de la 1 Septembre viitor, când se începe anul scolastic. Dér despre ceea ce privesce învĕţătura religieĭ, fiind-că nu s'a luat până acum nicĭ o hotărîre, cum trebue să se urmeze, când cele d'ântêiŭ treĭ clasurĭ gimnasiale se vor organisa dupe chipul maĭ sus arătat, Eforia, considerând că religia este un principiŭ vital al orĭ căreĭ societăţĭ şi singurul asil inviolabil al omuluĭ, când îngrozit de nenorocirĭ grele nu găsesce nicĭ în sine însuşĭ nicĭ în semeniĭ sĕĭ miḑlóce de mântuire;

Că pentru aceste cuvinte, cultura sentimentuluĭ religios în om este obiectul uneĭ îngrijirĭ stăruitóre din partea civilisaţieĭ moderne; a chibzuit ca învĕţătura religiósă în cele d'ântêiŭ 3 clase gimnasiale să se facă, ca şi până acum, de un profesor special. Acéstă însă chibzuire, Eforia o supune plecat înalteĭ aprobaţiĭ a Măriei Vóstre.»

La acest raport s'a primit înalta deslegare, că s'aŭ primit «unul pentru tóte clasele, unde se daŭ prelecţiĭ de religie», şi care s'a comunicat Eforieĭ prin adresa Cinstituluĭ Departament al trebilor bisericescĭ, cu No. 3.242 din 18 Iunie anul 1853.

Tot în 1853, avem de înregistrat şi alte îmbunătăţirĭ aduse gimnasiuluĭ S-tul Sava. Eforia cere, ca limba latină să continue şi în clasa VI-a, şi ca arĕta Domnitoruluĭ, că conform dorinţeĭ séle din 1851, se tinde a se ajunge a avea de fie-care clasă câte un singur profesor. Eată raportul Eforieĭ:

«Studiul celor duoĕ limbĭ clasice antice, limba grécă şi limba latină, este recunoscut astăḑĭ ca cel maĭ bun miḑloc pentru cultivarea înţelegereĭ şi gustuluĭ junimeĭ şi special studiul limbeĭ latine, pe lângă acest mare folos înlesnesce perfecţia şi cunoscinţa limbelor noue ce se trag dintr'însa. De acest adevĕr pătruns Inălţimea Vóstră, aţĭ hotărît, prin programa ce aţĭ bine voit a da instrucţieĭ publice, să se studie cu stăruinţă limba latină, în paralel cu cea română, în curs de 5 anĭ, începênd de la I-a clasă gimnasială până la a V-a inclusiv. In adevĕr numaĭ dintr'un asemenea studiŭ comparativ se póte vedea diferinţa şi asemĕnarea acestor douĕ limbĭ, şi se póte prin urmare cunósce natura proprie a fie-căreia.

«Eforia a executat cu activitate Inalta cugetare a Măriei Vóstre, şi mărturisesce recunoscinţa şi progresul ce vede dintr'un asemenea fel de studiŭ, dar din experienţa ce a făcut a recunoscut, că studiul de cincĭ anĭ al limbeĭ latine încă nu este de ajuns spre a putea scolariĭ înţelege cu înlesnire deosebiţiĭ autorĭ clasicĭ. La tóte naţiunile civilisate, cu tóte că aŭ o literatură a lor proprie, studiul limbeĭ latine se face necontenit de la cea d'ântêiŭ până la cea din urmă clasă gimnasială, dar la noĭ care avem de o cam dată lipsă de modelurĭ clasice în limba nóstră este mult maĭ mare trebuinţă, a se studia maĭ cu dinadinsul acéstă limbă, spre a se putea maĭ bine scolariĭ deprinde într'însa.

---

[1]) Veḑĭ în anexă programul pe anul 1852—1853.

«De aceste consideraţiĭ Eforia, îndemnată, ié îndrăsnélă a supune Înalteĭ Măriei Vóstre aprobaţiĭ, a eĭ părere de a se pune studiul limbeĭ latine şi în clasa VI-a gimnasială.

«Décă Înălţimea Vóstră veţĭ bine-voi a aproba acéstă părere, atuncĭ D. Hil profesorul de acum de limba latină în clasele a III-a, a IV-a şi a V-a, va face limba latină în clasa a V-a şi a VI-a cu léfă de leĭ 800 pe lună, în loc de 700 ce primesce acum. Acest adaos de remuneraţie i se face considerându-se adaosul de muncă ce va trebui să aibă în clasa VI-a, unde se va face un studiŭ maĭ adânc al limbeĭ latine.

«D. Maxim, profesor de acéstă limbă, în clasele I-a şi a II-a, va face în clasa III-a limba latină şi cosmografia şi în clasa IV-a limba latină, cu léfă de leĭ 700 pe lună. Acest profesor, dupe budget, i se hotăresce leĭ 700 pe lună, cu însărcinare de a face în clasa III-a treĭ lecţiĭ, adecă limba latină, geografia şi Istoria sântă; dar dupe deslegarea ce Înălţimea Vóstră aţĭ bine-voit a da la raportul Eforieĭ, cu No. 906, religia se va face de un profesor special, prin urmare D. Maxim rĕmâne să facă şi în clasa III-a numaĭ limba latină şi geografia şi pentru că se însărcinéză să facă limba latina şi în clasa IV-a, rĕmâne cu sarcina tot de treĭ lecţiĭ, de aceea i se va şi lăsa léfa hotărîtă prin budget.

«In clasa I-a şi a duoa gimnasială se va pune de fie-care clasă, ca şi în clasa III-a, câte un singur profesor, conform luminateĭ resoluţiĭ a Înălţimeĭ Vóstre, pusă la raportul Eforieĭ din anul 1851, cu No. 1338. Dar în cursul anuluĭ scolastic următoriŭ se vor pune numaĭ împlinitorĭ provisorĭ aĭ loculuĭ de profesorĭ, duoĭ din candidaţiĭ ce s'aŭ ales maĭ bunĭ la concursul ce s'a făcut şi anume D. Nestor în clasa I şi D. Iacomi în clasa II-a; căcĭ cu tóte că aceştĭ candidaţĭ aŭ dovedit la concurs, că aŭ maĭ tóte cunoscinţele trebuinciósе pentru facerea predișelor duoĕ cursurĭ, dar nu însă în gradul ce ar fi drept să se céră, ca să pótă dobândi rangul de profesorĭ; de aceea Eforia a chibzuit, ca în cursul acestuĭ an să fie numaĭ îndeplinitorĭ de profesorĭ şi la anul viitor să se supună la un al duoilea concurs, iar remuneraţia lor să fie de leĭ 400 pe lună de fie-care.

«Lefile hotărîte pentru catedrele maĭ sus arĕtate, precum şi léfa de leĭ 500 pe lună, ce s'a dat până acum profesoruluĭ de religie în clasa I-a, a duoa şi a III-a gimnasială, se vor plăti din sumele următóre hotărîte prin budget, adecă dupe budget se hotăresce:

Léfa ajutoruluĭ profesoruluĭ claseĭ I, pe lună leĭ	250
Léfa profesoruluĭ claseĭ I gimnasială, pe lună leĭ	600
Idem al claseĭ a II-a	600
Idem al claseĭ a III-a	700
Idem de limba latină în clasele a IV-a, a V-a şi a VI-a	700
Peste tot pe lună	2.850

Din acéstă sumă să se dea:

Împlinitoruluĭ de profesor în clasa I, pe lună leĭ	400
Idem în clasa II-a leĭ	400
Profesoruluĭ de limba latină şi geografie în clasa III-a şi de limba latină în clasa a IV-a, pe lună leĭ	700
Profesoruluĭ de limba latină în clasa a V-a şi a VI-a, pe lună leĭ	800
Profesoruluĭ de religie în clasele I-a, a II-a şi a III-a, pe lună leĭ	500
	2.800
Rĕmâne economie din sumele hotărîte prin budget, leĭ	50

No. 1491. 1853, Septembre 10.»

Dăm în anexă programa scólelor muntene de la 1853 până la Iunie 1854, cum şi aceea pe anul scolar de la 1 Septembre 1854 până la 9 Iunie 1855. [1])

*

Evenimentele politice vin în mod neaşteptat să opréscă orĭ în totul orĭ în parte avêntul noŭ ce luase scóla naţională. Abia ţĕrile române căpătase domniĭ noue, abia oştirile străine le evacuaseră, până în Maĭ 1850, şi se declară rĕsboiul noŭ turco-rus, la carele Francia, Anglia şi Italia vor lua o parte atât de gloriósă şi de salvatóre pentru noĭ românii. O nouă ocupaţiune ruséscă în Moldova, aduce neaşteptată întrerupere de domnie a luĭ Gr. Ghica, care în 14 Septembre 1853, părăsesce cu jale Tronul Moldoveĭ. [2]) Generalul Urusoff, apucă în numele Rusieĭ guvernul Moldoveĭ, pe când generalul Budberg adjutantul împĕrătesc ié preşedinţa Divanurilor ambelor principate.

Contele Ostensaken a fost numit vice-preşedinte în Moldova.

In urma evenimentelor de la Dunăre şi a introducereĭ Austrieĭ ca factor în împregiurările politice, se scie că ruşiĭ aŭ fost siliţĭ, dupe ce Franţa, Anglia şi Italia s'aŭ declarat aliate ale Turcieĭ, se abandone maĭ ântêiŭ Valachia şi apoĭ Moldova.

Nu este misiunea nóstră de a aminti pe larg aceste evenimente, nicĭ episodul refusuluĭ armateĭ moldovene de a se duce cu Ruşiĭ peste Prut; ne vom mărgini a înregistra aci unele acte relative la scolĭ, din timpul ocupaţiuneĭ muscălescĭ, de la 1853—4 Septembre 1854.

In 28 Decembre 1853, Eforia scólelor din Bucurescĭ a supus luĭ Budberg budgetul anuluĭ 1854, cu raportul No. 1.986, ce dăm în anexă. [3])

Să analisăm acest raport către Generalul Budberg.

Veniturile totale consignate în budgetul proiectat se urcă la suma de 956.155 leĭ; acest venit provine din 850.000 hotărîţĭ pentru scolĭ din casa centrală a Statuluĭ şi din 106.155 leĭ provenind din dobênda a 10 la sută pe baniĭ daţĭ cu dobêndă de Eforia scólelor.

Cheltuelile înscrise în budgetul supus luĭ Budberg se urcă la suma de 855.285 leĭ, care sumă scădută din totalul veniturilor rĕmâne un excedent de 100.870 leĭ, care dupe legea din 1847, este trecut în budgetul scóleĭ Obedeanu.

Adausele făcute de Eforie pentru 1854, ea le arétă prin condeile principale următóre:

2.400 leĭ pentru al duoilea profesor de musica vocală. Deja în 1853 se introdusese un profesor de acest obiect, dupe hotărîrea luată de a se introduce treptat musica vocală în tóte scólele primare.

4.800 leĭ, pentru o nouă catedră de limba grécă în clasa V-a gimnasială, de la 1 Ianuarie 1854, căcĭ Eforia a considerat ca o adevĕrată lacună în învĕţămênt nefiinţa acesteĭ limbe în clasa V-a.

2.400 leĭ, duoĭ pedagogĭ, carĭ sĕ privegheze scolariĭ în timpul recreaţiunilor şi în clase până ce intră profesoriĭ.

2.400 leĭ, adăugirea unuĭ profesor de musica vocală la scóla primară din Craiova.

Asemenea 2.400 leĭ, asemenea catedra de la scóla primară Ionaşcu din Slatina.

1.400 leĭ, diferite adăugirĭ la serviciul medical şi sanitar din veniturile scóleĭ Ionaşcu.

---

[1]) Vedĭ anexa.

[2]) Vedĭ în anexă un raport al revisoruluĭ I. Merişescu, relativ la pornirea din ţéră a luĭ Gr. Ghica.

[3]) Vedĭ anexa.

Lăsăm de a aduce aci micĭ adăugirĭ la material și administrațiune și reducerĭ cu care Eforia căuta să echilibreze adăugirile.

Raportul Eforieĭ dă, pe larg, sumele necesitate în plus și minus de scóla de agricultură și de crescerea dudilor, cum și a scóleĭ de arte și meseriĭ.

Despre pensionatul de fete din S-tul Spiridon, încă se ocupă raportul Eforieĭ și propune o adăugire de 12.600 leĭ, pentru întreținerea internatuluĭ.

La scóla din Ploescĭ se adaogă din veniturile propriĭ câte 4.800 leĭ pentru catedrele de limba francesă și grécă modernă și 3.600 leĭ, pentru catedra de ținerea registrelor.

*

Dăm în anexă și budgetul scólelor muntene pe 1855. [1])

Veniturile normale acestuĭ an sunt aceĭ 850.000 leĭ de la casa centrală a Statuluĭ și în plus 103.120 leĭ, dobânda banilor dațĭ cu împrumut.

Cheltuelile din aceste veniturĭ lasă o reservă pentru 1856 de 71.780 leĭ.

Bine înțeles, că scóla Obedeanu, scóla Ionașcu, scóla de agronomie, scóla de dudĭ, scóla de arte, scóla de fete, nu intră în budgetul acesta de veniturĭ și cheltuelĭ, ci 'șĭ aŭ propriile veniturĭ și budget special pentru ele, despre care ne vom ocupa la rêndul lor.

Aruncând o ochire asupra budgetuluĭ acestuia, găsim că scólele din județe costă câte 10.200 leĭ pe an, avênd duoĭ institutorĭ. Cele din Focșanĭ, Pitescĭ și Ploescĭ câte 14.400 leĭ pe an. La Brăila fiind lefile maĭ marĭ, scóla cu 3 institutorĭ costă 16.600 leĭ pe an. In Bucurescĭ scóle primare în Negru, în Verde, în Galben și în Albastru, cu lefĭ, ca la Brăila, la câte 3 profesorĭ. La Negru și la Verde este și câte un profesor de musica vocală. Se maĭ plătesc 4.800 pe an la duoĭ supleanțĭ de institutorĭ.

La liceŭ nu avem adăugirĭ pe 1855.

Eată lista profesorilor la finele anuluĭ 1854, cum o află D. profesor Vitzu : [2])

I. C. Maxim, Limba latină și română, clasa I și a II-a.

Hill, Limba latină, clasa V—VI.

Lazăr Drugeanu, Istoria sântă, clasa I—III.

Paul, Geografia fisică și matematică, clasa a III-a.

Alexandrescu, Geografia, clasa II-a.

Al. Crețescu, Istoria.

G. Iónid, Limba elenă.

Alexe Marin, Mineralogia, fisica și chimia.

Zalomit, Logica și morala.

G. Pop, Aritmetica raționată și Geometria.

Roques, *Bouzenot*, *Monti*, *Marsillac* } Limba francesă

---

[1]) Vedĭ anexa.

[2]) »Studiŭ asupra învĕțămêntuluĭ secundar.« —Vom vedea câte erorĭ sunt de îndreptat în acest tabel din datele ce urmézĕ dupe el.

Baraş, Istoria naturală.
Orĕscu, Geometria descriptivă } Scóla de podurĭ
Constantinescu, Geometria analitică } Scóla de podurĭ
Iacomi, Limba latină.
Al. Pop, Ţinerea registrelor.
Limburg, Limba germană.
Lecca, Desemn.

La facultatea de drept se adaugă, de la Septembre 1855, dreptul administrativ şi altă catedră de dreptul comercial [1]).

Cursul de ingineria civilă capătă anul II, de la 1 Septembre 1855, patru catedre nouĭ, şi anume: principiĭ de architectură, elemente de mecanică, aplicaţia geometrieĭ descriptive la perspective, stereotipice şi umbre, şi mineralogia, câtc 2.000 leĭ pe an.

Cu cheltuiala Statuluĭ se ţin 20 bursierĭ, cu câţe 1.000 leĭ pe an, dér se maĭ cheltuesce 28.795 leĭ pentru pensionatul Bucholtzer.

O importantă sumă de 36.700 leĭ se dispune pentru trimiterea a 9 bursierĭ nouĭ în străinĕtate, peste ceĭ existenţĭ de maĭ înainte, şi afară de Marcovicĭ, care studiază medicina la Viena.

In interesul cultureĭ, budgetul muntenesc pe 1855, coprinde suma circa de 25.000 leĭ pentru muzĕŭ, biblotecă, galerie de tablourĭ, cumpĕrarea de cărţĭ didactice, colecţiune de modelurĭ de desemn, etc.

Instrucţiunea şi educaţiunea fetelor continuă a nu figura în budgetul scólelor muntene, de-cât ca subvenţiunĭ date la scóle de fete particulare, pensionat Elisabetan, Grand-Prés şi Elencu Vecerésa.

La Slatina este o scólă deosebită primară pentru fete, din veniturile Ionaşculuĭ, iar aşia ḑisul pensionat Domnesc pentru fete din Capitală, din veniturile bisericeĭ S-tuluĭ Spiridon-Noŭ, cu adăugire de 11.750 leĭ pe 1855, din baniĭ propriĭ aĭ scólelor, se reduce la simpla plată a 20 de bursiere, câte 80 galbenĭ pe an, la plata chirieĭ localuluĭ şi a 50 de stânjenĭ lemne de foc.

*

In vedere cu budgetele şi une-orĭ alăturea cu ele, de la 1852—1855, s'aŭ petrecut unele fapte pe carĭ credem util a le păstra înregistrate aci.

1) Maĭ ântêiŭ cât privesce schimbările supravenite în personal:

Clucerul S. Marcovicĭ, în 25 Ianuarie 1852, demisionéză de la catedra de retorică ce o avea în liceul S-tul Sava, trecênd la Eforie. In locul luĭ Marcovicĭ e numit vremelnicesce A. Drugianu, profesorul definitiv de Catechism [2]).

J u r n a l

2) «Astăḑĭ, 3 Octombre, dupe cea din urmă înscriere orală pentru concursul de istorie, Eforia, dupe deliberaţie, în unanimitate a chibzuit ca D. Alecu Creţescu, să fie supleant de profesor de istorie în gimnasiul din Capitală.»

Arsaki. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 1.813. 1852, Octombre 3.

---

[1]) Dosarul No. 359 din 1854, archiva ministeruluĭ de culte.

[2]) Veḑĭ anexa.

3) Ordinile Eforieĭ către D-niĭ Nestor și Iacomi din 1 Septembre, celuĭ d'ântêiŭ pentru clasa I, al duoilea pentru clasa II, numițĭ profesorĭ provisoriĭ, pentru catedra de limba română, în paralel cu cea latină și geografie.

«Eforia scólelor, luând în băgare de sémă jurnalul profesorilor numițĭ judecătorĭ la concursurile de limba latină și geografie în clasa I și II gimnasială, și părerea D-lor că poțĭ D-ta fi însărcinat a face provisoriŭ prescrisele lecțiĭ, cu îndatorire însă, ca să poțĭ dobândi calitatea de profesor de a da un al duoilea concurs în anul viitor.

Cercetând, și însășĭ Eforia cu luare aminte deosebitele probe ce aĭ dat asupra limbeĭ române, geografieĭ și limbeĭ latine, aprobă părerea D-lor profesorĭ comisarĭ, și te însărcinéză să facĭ provisoriŭ, în cursul anuluĭ scolastic viitor, lecțiile de limba latină și geografie în clasa . . . gimnasială, cu îndatorire, ca să poțĭ dobândi calitatea de profesor, de a îndeplini condiția arĕtată de D-niĭ profesorĭ comisarĭ.

Pentru remunerația munceĭ D-tale, veĭ primi din casa scólelor o sumă de leĭ 400 pe lună.»

Dupe aprobarea Domnéscă la raportul Eforieĭ, cu No. 1.742, prin care, în lipsă de concurențĭ destoĭnicĭ a ocupa catedrele de limba latină, se propusese înființarea a treĭ supleanțĭ și a un adjunct, Eforia numesce pe D. Andreiŭ Nestor adjunct cu léfă de leĭ 250 pe lună, prin ordinul cu No. 1.876, din 9 Octombre, punêndu'ĭ în vedere îndatoririle séle ast-fel :

«Eforia recomandând pe D-vóstră prin raportul cu No. 1.743, de adjunct profesoruluĭ de limba latină în clasa I gimnasială, Inălțimea Sa a bine-voit a întări acéstă cerere.

Indatoririle ce avețĭ D-vóstră, sunt cele următóre : să învĕțațĭ pe scolarĭ dupe metodul profesoruluĭ principal, sub a căruia ascultare sunteţĭ. Studiul limbeĭ latine în clasa I se face în douĕ secțiĭ. El, profesorul, va face lecțiile într'un chip alternativ, când într'una, când în cea-altă dintr'aceste douĕ secțiĭ; iar D-vóstră vețĭ împlini locul profesoruluĭ în secția unde acesta nu se va afla.

Eforia dér, vĕ numesce împlinitor provisoriŭ al funcțieĭ de adjunct, cu onorariŭ de leĭ 250 pe lună, și cu începere din ḑiua ce vețĭ intra în funcție.»

Eforia primind în același timp deslegare și la raportul cu No. 1.777, ce i s'a comunicat, cu adresa Secretariatuluĭ de Stat No. 5.606, dă în cunoscința D-lor Mihail Căpățineanu și Mihail Iacomi, cele ce urméză :

«Eforia vĕ numesce supleant de profesorĭ de limba latină, îndatoririle puse asupră-vĕ fiind cele următóre :

1. Să vĕ aplicațĭ special la studiul acesteĭ limbĭ.

2. Să urmațĭ cu stăruință limba latină în clasele IV și V gimnasială.

3. La fie-care treĭ lunĭ să vĕ înfățișațĭ la Eforie, ca să 'ĭ dațĭ încredințarea, prin comisia profesorală, ce se va numi ad-hoc, de progresul ce ațĭ făcut în studiul ḑiseĭ limbĭ.

4. Să vĕ înfățișațĭ și să luațĭ parte la concursurile ce se vor face pentru alegerea de profesorĭ de limbă.

Să fițĭ datorĭ, la întêmplare de a merita aprobația judecătorilor concursuluĭ, a ocupa catedra de limba latină ce vi sĕ va arĕta de Eforie.

Ca să nu vĕ cheltuițĭ timpul în alte ocupațiĭ, și ca să 'l puteţĭ da studiuluĭ în cea maĭ mare parte limbeĭ latine, Eforia a și cerut voia Inălțimeĭ Séle Domnuluĭ Stăpâni-

tor, de a vi se da o remunerație de leĭ 150 pe lună, pe care avețĭ a o primi regulat pe tótă luna.

Raport la Domn.

4) «Dupe trecerea din viéță a D-luĭ Serdaruluĭ Genilie, fost profesor de geografie în clasele I, II și III din colegiŭ, Eforia a chibzuit ca ceĭ duoĭ supleanțĭ aĭ scólelor primare din Capitală, și anume: D. Paul Dimitrie și Șerban Alexandrescu, să îndeplinéscă vremelnicesce acele treĭ clase, adecă : cel ântêiŭ clasa I și III, iar cel al duoilea clasa II. Numițiĭ aŭ și intrat în funcție de la 1 a următóreĭ lunĭ.

Pentru adausul însărcinăreĭ ce li s'aŭ pus, Eforia chibzuesce, ca pe lângă onorariul de leĭ 200 pe lună ce primesc fie-care din numițiĭ, în calitate de supleanțĭ, să li se adauge, din suma de leĭ 500, hotărîtă, pe lună, pentru sus-ḑisele treĭ clase, însă : D-luĭ Paul Dimitriu leĭ 200 pe lună, iar D-luĭ Șerban Alexandrescu leĭ 100 pe lună.

Iar restul de leĭ 200, din sus-ḑisa sumă de leĭ 500, rĕmân ca reservă, spre a se da onorariŭ la alțĭ supleanțĭ, dacă trebuința va cere.

Acésta, Eforia o supune plecat Inălțimeĭ Vóstre, așteptând Inalta deslegare.»

No. 166. 1852, Februarie 28.

Adresa Departamentuluĭ Cultuluĭ, cu No. 652, din 5 Februarie 1892, către Eforia prin care comunică Inalta aprobare pentru numirea celor duoĭ suplinitorĭ de geografie în clasele gimnasiale I-a, a II-a și a III-a în locul rĕposatuluĭ Genilie, acéstă adresă Eforia o comunică D-lor Dimitrie Paul și Alexandrescu Șerban, la 11 Februarie acel an, prin ordinile cu No. 263 și 264.

Nu tot așĭa s'a urmat și la numirea suplinitoruluĭ catedreĭ de retorică, D. Lazăr Drugeanu, în locul demisionatuluĭ Simeon Marcovicĭ; ci la 11 Februarie, Departamentul, prin ordinul cu No. 774, a comunicat Eforieĭ în copie adresa Secretariatuĭ Statuluĭ în coprinderea de maĭ jos :

Către Departamentul credințeĭ,

«Infățișându-se Mărieĭ Sale raportul Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor, cu No. 168, alăturat pe lângă al aceluĭ Cinstit Departament No. 337, prin care se recomandă Lazăr Drugeanu a se orêndui vremelnicesce profesor de retorică, în locul cluceruluĭ Simeon Marcovicĭ, Inălțimea bine-voind a dat următórea resoluție:

«Va grăbi a se face concursul, căcĭ fără concurs la un asemenea însemnat clas nu găsim cu cale a se orêndui. Apoĭ cumulul a multor și felurite îndeletnicirĭ asupra unuia și aceluiașĭ profesor, este un miḑloc împedicător sporireĭ studiuluĭ. Și despre acésta poftim pe Eforie, ca precum în tóte cele-alte, să fie cu cuvenita îngrijire.

«Acestea cu cinste se împărtășesce aceluĭ Cinstit Departament spre cele de cuviință.»

No. 446. 1852, Februarie 5.

Potrivit acesteĭ decretărĭ domnescĭ, Eforia, la 9 Februarie acel an, cu No. 275, publică concurs și examene pentru 15 August, pentru tóte catedrele vacante la colegiul din Bucurescĭ, la cel din Craiova și la 13 scóle primare de prin orașele județelor. Textul publicațieĭ este acesta:

Eforia scólelor

Publicaţie,

«Catedrele din scólele aicĭ însemnate, sunt vacante pentru următórele învĕţăturĭ adecă:

In colegiul din Bucurescĭ

Istoria generală, în clasele IV, V şi VI.
Retorica în clasa VI-a.

In colegiul din Craiova

Limba latină, în clasa a IV-a.
Elemente de limba francesă, idem.
Principiurĭ de limba germană, idem.
Istoria partea I, idem.

In 13 scolĭ primare de prin oraşele judeţelor

Clasa IV-a pentru învĕţăturile arĕtate în program. Şi fiind-că aceste învĕţăturĭ, aŭ a se aşeḑa de la 1 a viitoruluĭ Septembre, Eforia face cunoscut de obşte, că pentru învĕţăturile din clasele gimnasiale din Bucurescĭ şi Craiova aŭ a se face concursurĭ; iar pentru cele primare aŭ să se dea examene faţă cu mădulariĭ Eforieĭ, şi aceste concursurĭ şi examene se vor începe la 15 August viitor.

Doritoriĭ de a se supune la acestea vor bine-voi a veni de acum în cancelaria Eforieĭ ca să'şĭ înscrie numele.»

5) In urma scrisóreĭ adresată din Franţa (Boulogne) în 12 (24) Noembre 1853, prin care cere profesorele de limba francesă în a IV-a şi a V-a gimnasială, Bouzenot, prelungirea congediuluĭ ce 'şĭ luase pentru căutarea sănĕtăţeĭ, până la primăvéră, alăturându'şĭ un certificat medical, atestat de identitatea semnătureĭ şi a persóneĭ atestatoruluĭ de primarul din Boulogne, Eforia, la 12 Decembre acel an, încheie un jurnal, prin care numesce suplinitor, până la întórcerea numituluĭ, cu léfa de leĭ 500 pe lună, pe D. Roques, de la 1 Ianuarie înainte, ca unul ce a dat îndestul doveḑĭ de capacitate la concursurile trecute.

6) Eforia scólelor, tot asemĕnat aceleĭ domnescĭ hotărîrĭ, face la 19 Februarie următórea altă publicaţie:

Eforia scólelor

Publicaţie

«Potrivit cu aprobaţia şi deslegarea Mărieĭ Séle Prea Inălţatuluĭ nostru Domn, Eforia are a aşeḑa de la 1 Septembre a anuluĭ viitor scolar, câte un singur profesor la fie-care din clasele I-a, a II-a şi a III-a gimnasială din Bucurescĭ, ca să predea învĕţăturile acolo coprinse şi arĕtate aicĭ maĭ jos, afară de cursul de caligrafie şi desemn, pentru care sunt deosebiţĭ profesorĭ, adecă:

In clasa I-a

Limba română în pararel cu cea latină.
Geografia.
Catechismul.

In clasa II-a

Geografia.
Limba română în paralel cu cea latină.
Morala religieĭ.

In clasa III-a

Limba română în paralel cu cea latină.
Istoria sântă.
Geografia fisică şi matematică.

Şi fiind-că pentru capacitatea persónelor ce se vor însărcina cu câte una din acele clase, Eforia se cunósce datóre, dupe orênduiala ce se păzesce, a lua maĭ ântêiŭ sciinţă din dovedile ce vor da acele persóne, prin concursurĭ; Eforia publică că pentru învĕţătúra arĕtatelor treĭ clase, aŭ a se face concursurĭ faţă cu membriĭ Eforieĭ şi a se începe la 15 August viitor. Persónele dar doritóre de a primi acele clase prin chipul arĕtat vor bine-voi a veni din vreme, ca să'şĭ inscrie numele în registrul canţelarieĭ, apoĭ a se înfăţişa la prescrisa ḑi, ca să se supună examenuluĭ.»

Arsaki. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

7) Demisionând Thot din postul de limba francesă a claseĭ a IV-a, şi pentru a rĕsplăti pe Monti de pagube ce avea la direcţiunea pensionatuluĭ în 1852, Domnitorul, asupra raportuluĭ Eforieĭ din 25 August acel an, sub No. 1.498, chiamă pe Monti la catedra vacantă, cu onoriŭ de 1.050 leĭ pe lună. Monti primesce, dar starea sănăţeĭ sale 'l obligă să renunţe la catedră, în Noembre 1852. [1])

Monti maĭ continue a ţine internatul şi pensionatul frances până în anul următor 1853, luna Iulie, când cere reziliarea contractuluĭ sub cuvênt că nu 'ĭ ajung baniĭ ce primesce pentru susţinerea internatuluĭ şi voesce a se întórce în Franţa. Dăm în anexă numeróse corespondenţe dintre Monti, Domnitor şi Eforie în privinţa acestora. [2])

In 26 Iulie 1855, Eforia cere Domnitoruluĭ Ştirbeiŭ, cu raportul No. 1.170, ca în locul desfiinţatuluĭ pensionat Monti, să se înfiinţeze un al duoilea internat de 20 stipendiştĭ.

Domnitorul aprobă şi Eforia, care deja în 9 Neoembre 1854, dăduse 4 bursierĭ luĭ Bucholtzer şi 2 la pensionatul Rîureanu, acum pe 14 rĕmaşĭ de la Monti 'ĭ încredinţéză tot luĭ Rîureanu, cu câte 1.000 leĭ pe an.

*

8) Prefacerile urmate în gimnasiul de la Craiova sunt arĕtate în actul următor:

Raport

Prin raportul cu No. . . . , Eforia a supus Inălţimeĭ Tale, că în concursul de limba latină, nu s'a putut alege nicĭ o persónă cu calităţile necesariĭ, ca să fie învestită cu

1) Veḑĭ anexa.
2) Veḑĭ anexa.

funcția de profesor pentru acéstă limbă. La gimnasiul din Craiova, clasa a IV-a urmând a se înființa în acest an, Eforia a chibzuit, ca provisoriŭ, numaĭ pentru anul scolastic următor, să urmeze cu cursul de limba latină în acest clas, D. G. M. Fontanini, inspectorul aceluĭ gimnasiŭ și profesorul în clasa III-a, și pentru acest adaos de însărcinare, să se dea numitului, drept remunerație, leĭ 250 pe lună, jumĕtate din suma de leĭ 500, léfa hotărîtă dupe budget. Iar pentru limba francesă, tot în clasa IV-a, Eforia a socotit de cuviință, să se restatornicéscă în funcția de profesor D. Dufour, ce a fost profesor de acéstă limbă, tot în gimnasiul din Craiova și care a încetat lecțiile din causa suspendăreĭ cursurilor din aniĭ din urmă, și drept remunerație munceĭ sale, să i se dea leĭ 300 pe lună, din leĭ 500, hotărîțĭ dupe budget pentru clasele a IV-a și a V-a.

Acéstă a eĭ chibzuire, Eforia o supune plecat Înălțimeĭ-Vóstre, așteptând Inalta deslegare. [1])

No. 1.777. 1852, Septembre 22.

9) Cu ocasiunea diverselor prefacerĭ în corpul didactic, Eforia aplică, în 1852, dispozițiunea prohibind cumulul de catedre, în casul următor:

«Luând în băgare de sémă Eforia, că D. Dimitrie Paul, ce este supleant la scólele primare din văpselĭ, precum și supleant la clasele I-a și a III-a din gimnasiŭ, pentru predarea geografieĭ, s'a orènduit acum supleant și la scóla ostășéscă, din care urméză a nu 'ĭ prisosi timp spre a putea îndeplini și funcția de supleant la scólele primare; Eforia chibzuesce, ca să rĕmână supleant numaĭ la clasa III-a din gimnasiŭ, cu léfa de leĭ 200 pe lună, ce a avut și în post de supleant la scóle'e primare se orènduesce D. Dimitrie Constans, cu léfă de leĭ 200 pe lună; acest jurnal se va pune în lucrare de la 1 Octombre.»

Arsaki. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 1.747. 1852. Septembre 23.

*

10) Trecênd de la personal la cercetarea principalelor mĕsurĭ luate între 1852—1855, înregistrăm pe cele următóre:

Ordinul Eforieĭ către toțĭ profesoriĭ gimnasiuluĭ,

«Suntețĭ poftițĭ, potrivit disposițieĭ X, prevĕḑută în regulele disciplinare pentru scolarĭ, să bine-voițĭ a îndatora pe toțĭ scolariĭ claseĭ D-vóstre, ca să ia note asupra lecțieĭ ce vețĭ preda și în urmă să le dea o redacție regulată.

La sfîrșitul fie-căreĭ lunĭ, pe lângă examinarea ce vețĭ face scolarilor, le vețĭ cere și acele note, ca să vedețĭ déca le aŭ regulate și chipul cu care sunt redigiate, ca din acésta să putețĭ judeca apoĭ și maĭ bine capacitatea fie-căruia.»

No. 232. 1852, Februarie 5.

Jurnal

11) Eforia considerând că premiurile ce se daŭ scolarilor la examene sunt o rĕsplătire pentru junimea studiósă și de bună conduită și un îndemn pentru scolariĭ carĭ n'aŭ fost norocițĭ de a eși biruitorĭ din lupta scolastică;

---

[1]) Veḑĭ anexele.

Că aceste premiurĭ date într'un numĕr prea mare, devenind prea obicĭnuite, nu pot produce efectul ce se aşteptă de la dênsele;

Hotăresce, că de acum înainte premiurile să se dea dupe chipul următor:

a) De fie-care clasă dintr'o scólă primară, séŭ gimnasială, se vor da numaĭ câte treĭ premiurĭ cu cununĭ.

b) Se vor alege prin concurs treĭ din scolariĭ carĭ la examen aŭ eşit premianţĭ la tóte lecţiile uneĭ clase şi acestora se vor da cele treĭ premiĭ cu cunună. Iar ceĭ-alţĭ din premianţiĭ ḑişĭ carĭ nu s'aŭ înfăţişat, séŭ carĭ n'aŭ fost aleşĭ la concurs, vor lua numaĭ premiul I fără cunună.

c) Scolariĭ carĭ în lecţiile uneĭ clase vor avea majoritate de eminenţe şi minoritate de numĕrul 1, vor lua premiul al II-lea asemenea fără cunună.

d) Afară de ceĭ arĕtaţĭ maĭ sus la nicĭ un alt scolar nu se va putea da premiurĭ.

e) Studiul desemnuluĭ şi al caligrafieĭ nu se coprinde în regulele din aceste precedente. Pentru desemn Eforia va da premiurĭ speciale, când va socoti de cuviinţă.

f) La solemnitatea împărţireĭ premiurilor, se vor înfăţişa Înălţimeĭ Séle Domnuluĭ stăpânitor numaĭ scolariĭ ce vor fi meritat cunună, iar ceĭ-alţĭ premianţĭ maĭ sus arĕtaţĭ li se vor citi numaĭ numele.

g) Scolariĭ a căror conduită va fi rea, vor lua un premiŭ cu un grad maĭ jos decât acela ce ar fi luat avênd o bună conduită, şi déca vor fi din ceĭ eminenţĭ la tóte lecţiile claseĭ lor nu se vor putea nicĭ a se înfăţişa la concursul arĕtat prin art. 6.

h) Acest jurnal se va comunica la toţĭ capiĭ de pensionate de amênduoĕ sexele şi se vor îndatora a se conforma, fără cea maĭ mică abatere, cu disposiţiile luĭ.»

Arsaki. I. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

*

12) S'aŭ agitat în anul 1852, întrebarea: décă preoţiĭ nu trebue să fie preferiţĭ ca învĕţătorĭ de religiune prin scólele de judeţe şi décă în scólele sătescĭ asemenea nu se cuvine, ca în locul candidaţilor, ce până acum era, să fie orênduit preotul din sat? Acéstă cestiune o agitéză Episcopul din Buzĕŭ, prin raport către Domnitor, din 8 Februarie 1852, cu No. 533. In 27 Febrie acelaş an, Eforia, cu raportul No. 376, către Departamentul credinţeĭ, rĕspunde că alegerea profesorilor se face prin concurs şi că nimenĭ nu opresce persónele de partea bisericéscă a se presenta la concursurĭ. Cât privesce posturile de învĕţătorĭ sătescĭ, Eforia amintesce, că scólele acestea sunt încă închise din causă că ceĭ câte duoĭ leĭ de familie de sătén se întrebuinţéză acum pentru alte scolĭ. [1])

Departamentul trebilor bisericescĭ, cu o adresă No. 5.532, din 1853, comunică Eforieĭ aprobarea, la raportul eĭ No. 1491, în privinţa înfiinţăreĭ catedreĭ de limba latină în clasa VI-a şi a modificaţiilor celor-alte în învĕţământul gimnasial, ce s'a maĭ propus printr'însul. [2])

*

13) Facultatea de drept atrage în 1852—1853, particulara atenţiune a guvernuluĭ muntén.

In Septembre 1852, Eforia supune Domnuluĭ următorul raport:

---

[1]) Veḑĭ anexele.

[2]) Veḑĭ anexa.

Raport la Domn

«Prin budgetul anuluĭ următor se hotăresce, ca în acest an, pe lângă cursurile de dreptul român şi cel civil român, începute încă din anul din urmă, să încépă şi cursul dreptuluĭ penal, procedura penală şi cea civilă.

Eforia nu a lipsit de a lua tóte mĕsurile posibile, ca să se găséscă o persónă ale căreĭ cunoscinţe să rĕspundă cu importanţa obiectuluĭ ḑisuluĭ curs; dar în sfîrşit a socotit, că persóna ale căreĭ cunoscinţe 'ĭ promit un bun curs de drept penal, procedura penală şi cea civilă, este D. doctor în drept, Serdarul G. Costaforu, profesorul de drept civil.

Eforia dar a chibzuit, ca numitul profesor să se însărcinze şi cu dreptul penal, procedura penală şi cea civilă, luând pe lângă léfa ce primesce în calitate de profesor de dreptul civil, şi leĭ 700 pe lună léfa hotărîtă prin budget, pentru cursul de drept penal procedura penală şi cea civilă.

Acéstă a eĭ chibzuire, Eforia o supune plecat Înălţimeĭ Vóstre, aşteptând Inaltă deslegare.»

No. 1.776. 1852, Septembre 22.

Eforia prin ordinul No. 1.955 din 20 Octombre, dă asemenea în cunoscinţa Serdaruluĭ Gheorghe Costaforu profesorul de drept civil, că s'a primit aprobarea Domnuluĭ la raportul cu No. 1.776, şi prin urmare se numesce profesor şi de dreptul penal şi de procedurile dreptuluĭ civil şi dreptul penal, cu remunerariŭ de 700 leĭ, şi cu îndatorire, ca conform propunereĭ Eforieĭ şi a aprobăreĭ domnesceĭ dată, să 'şĭ gătéscă manuscrisul cursuluĭ sĕŭ în timp de un an şi cu al duoilea an să 'l revisuéscă, şi să 'l dea la tipar.

In anul 1853, Eforia supune Domnitoruluĭ un noŭ raport în privinţa facultăţeĭ de drept. C. Bosianu, numit în 19 Ianuarie 1852, cu oficiul No. 52, director al scólelor în locul luĭ S. Marcovicĭ, chiămat la alt post, [1]) nu se putea să nu 'şĭ pórte atenţiunea asupra facultăţeĭ de drept.

Eacă aci, în şir, actele carĭ se ocasionară din iniţiativa luĭ C. Bosianu:

Raport

«In anul viitor scolastic, al treilea an al cursuluĭ de drept, este a se deschide, conform cu programa întărită de Inălţimea Vóstră, cursul administrativ. Eforia dorind a încredinţa acest curs uneĭ persóne ale căria cunoscinţe şi experienţă să rĕspundă cu importanţa ḑisuluĭ studiŭ, alegerea a căḑut precum şi urma, pe persóna vechiuluĭ profesor de dreptul civil, D. Serdarul Stefan Ferechidis, care, primind acéstă însărcinare, Eforia aduce plecată rugăciune Inălţimeĭ Vóstre, să bine-voiţĭ a da înalta aprobaţie alegereĭ făcută de dênsa în persóna D-luĭ Ferechidis, ca profesor de dreptul administrativ, cu remuneraţia hotărîtă prin budget de leĭ . . . pe lună.»

No. 1.272. 1853, Iulie 22.

Departamentul Logofeţieĭ bisericescĭ şi al instrucţiuneĭ publice

Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor

«Cinstitul Secretariat al Statuluĭ, încunosciinţéză prin adresa cu No. 3.550, că supunênd la cunoscinţa Măirieĭ Séle Prea Inaltuluĭ nostru Domn, raportul acestuĭ Departament sub No. 4.102, împreună cu acela al Cinstiteĭ Eforiĭ No. 1.272, din 22 ale

---

[1]) Dosarul No. 653, archiva ministeruluĭ cultelor.

trecuteĭ lunĭ, atingĕtor de orênduirea D-luĭ Serdaruluĭ Stefan Ferechides, de profesor pentru cursul de drept administrativ; Măria Sa a bine-voit a pune asupră'ĭ următórea luminată resoluție:

«Ni se va supune programă de cursul întreg al legilor cum are a se urma pe deplin, în câțĭ anĭ și câte catedre?»

«Acésta cu cinste se comunică Cinstiteĭ Eforiĭ, spre cuvenita urmare.»

Șeful Departamentuluĭ, *Ioan Manu.*

No. 4.468. 1853, August 14.

Raport

«Conform cu resoluția ce Inălțimea Vóstră ațĭ bine-voit a pune la raportul Eforieĭ, cu No. 1.272, din 22 Iulie, Ea vĕ supune plecat acĭ alăturatul program al cursuluĭ de drept.

Dupe acest program, cursul de drept se împarte pe treĭ anĭ: în anul 1-iŭ se urméză dreptul roman și dreptul civil românesc, în anul al 2-lea dreptul penal și procedura penală, dreptul roman, ce se sfêrșesce și dreptul civil care se continuă; în anul al 3-lea se învață dreptul administrativ, dreptul comercial, dreptul civil, în cel d'ântêiŭ semestru se sfêrșesce, și în cel din urmă semestru se face procedura civilă.

Starea de acum a cursuluĭ de drept este cea următóre:

In anul scolastic 1851—1852, s'aŭ făcut cursurile anuluĭ ântêiŭ — în anul 1852 până la 1853, cursurile anuluĭ al 2-lea — și în anul 1853—1854 ce începe, se vor face cursurile anuluĭ al 3-lea. Tot în acest din urmă an vor începe din noŭ cursurile anuluĭ ântêiŭ. Așia, cursul dreptuluĭ începe la fie-care duoĭ anĭ.

Despre ceea-ce privesce recomandația ce se dă fie-căruia profesor, se arétă cu deslușire în alăturata programă, care este conformă cu budgetul anuluĭ următor, întărit de Inălțimea Vóstră.»

No. 1.443. 1853, Septembre 1.

Programa cursuluĭ de drept

No. curent	MATERIA	Numele profesorilor	Pe lună la un profesor Leĭ	p.	Pe an Leĭ	p.
	Anul 1-iŭ					
1	Dreptul roman	G. Bosianu.	800	—	9.600	—
2	Dreptul civil.	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
					19.200	—
	Anul al 2-lea					
1	Dreptul roman, continuație	G. Bosianu.	800	—	9.600	—
2	Dreptul civil românesc, continuație . . .	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
3	Dreptul penal și procedura penală . .	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
					28.800	—
	Anul al 3-lea					
1	Dreptul civil sfêrșitul și procedura civilă.	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
2	Dreptul administrativ	Nu s'a numit.	800	—	9.600	—
3	Dreptul comercial.	Nu s'a numit.	800	—	9.600	—
					28.800	—
	Iar peste tot pe treĭ anĭ, se urcă lefile profesorilor la leĭ	—	—	—	76.800	—

NB. Fie-care profesor își iea remunerația sa numaĭ pentru lecțiile anuluĭ în care se află.

Departamentul Logofeției trebilor bisericescĭ și al instrucției publice

Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor

Cinstitul Secretariat al Statuluĭ, prin adresa cu No. 3.978, încunosciințéză, că supunênd la cunoscința Măriei Séle Prea Inălțatuluĭ Nostru Domn, raportul Cinstiteĭ Eforiĭ, cu No. 1.443, însoțit de programul cursuluĭ de drept, Inălțimea Sa a bine-voit a da asupră-ĭ următórea luminată resoluție :

«Prea rĕŭ cumpănit. Dreptul civil în treĭ anĭ, principiile dreptuluĭ roman în duoĭ anĭ, iar condica penală cu procedura criminală într'un an, precum dreptul administrativ împreună cu condica comercială și cu a eĭ procedură într'un an.

Ceream o cumpănire logică despre împărțirea acestor cursurĭ, avênd în vedere și programul nostru din 1850.

Primit profesor D. Ferekides.»

No. 5.122. 1853, Septembre 21.

Raport la Domn

«Eforia a citit cu cea maĭ respectuósă luare aminte resoluția ce Inălțimea Vóstră ațĭ bine-voit a pune la raportul eĭ cu No. 1.433, prin care vi s'a supus programa cursuluĭ de drept, și pe care Inălțimea Vóstră n'ațĭ bine-voit a o aproba.

Eforia supune plecat Inălțimeĭ Vóstre că în alcătuirea acesteĭ programe, ea a avut de principiŭ natura fie-căria ramure din sciința dreptuluĭ și trebuințele țěreĭ, și a dat fie-căruia fel de studiŭ numaĭ timpul neapărat trebuincios profesoruluĭ, ca să explice și să desvăléscă înaintea studenților principiurile carĭ înlesnesc ințelegerea și aplicația uneĭ legiuirĭ.

Așia, considerând ântêiŭ : că studiul dreptuluĭ privat, (roman séŭ civil românesc), din pricina rapórtelor multiplice și complicate, în carĭ se află interesele private, cere un timp mult maĭ lung de-cât cele-alte ramurĭ ale dreptuluĭ; că pe lângă acésta dreptul roman și dreptul civil sunt óre-cum fundamentul sciințeĭ dreptuluĭ; că prin urmare un student, care va trece în studiul celor-alte ramurĭ ale acesteĭ sciințe, necunoscênd destul dreptul privat, ale căriĭ principiĭ domnesc pe tótă surfața eĭ, nu va dobêndi, dupe orĭ-ce strădanie, de-cât niște cunoscințe incomplecte și nesigure ; că în sfêrșit, starea de imperfecție a legislațieĭ civile a nóstre cere neapărat un studiŭ maĭ serios de modelurĭ clasice în dreptul roman ; pe aceste considerațiĭ, Eforia a hotărît, ca studiul dreptuluĭ civil să se facă în duoĭ anĭ și jumětate, căcĭ în al 2-lea semestru din al 3-lea an, se face procedura civilă ; dreptul roman în duoĭ anĭ, iar cele-alte ramurĭ al dreptuluĭ, adecă dreptul penal cu procedura penală, dreptul administrativ, dreptul comercial, să se studieze fie-care în curs de un an, și tóte aceste studiĭ, precum se arétă în maĭ sus disa programă, sunt împărțite ast-tel, ca cursul dreptuluĭ să se sĕvîrșéscă în treĭ anĭ.

Pe lângă acestea, considerând că adesea încercarea este cea maĭ bună dovadă a bunătățeĭ uneĭ teoriĭ, Eforia nu a lipsit de a consulta și programele facultăților de drept din Franța, despre întinderea ce daŭ cursuluĭ dreptuluĭ, când este destinat de a forma, nu doctorĭ, ci licențiațĭ, adecă ómenĭ practicĭ, cu mijlócele intelectuale necesariĭ de a pricepe și a aplica o lege ; și tóte aceste programe le-a găsit conforme cu maĭ sus pomenita programă, afară numaĭ, că în aceste programe se pune treĭ anĭ pentru studiul dreptuluĭ civil și un an pentru al procedureĭ civile.

Eforia, conform cu porunca Inălțimeĭ Vóstre, nu a lipsit de a consulta și programa

din anul 1850, și a compara cu aceea ce acum s'a supus Inălțimeĭ Vóstre, și diferența nu este alta, de-cât că în programa anuluĭ 1850, dreptul civil se pune numaĭ pe duoĭ anĭ, dreptul roman pe un an; dreptul penal cu procedura penală și cea civilă într'un an; economia politică și istoria dreptuluĭ într'un an; dér aceste duoĕ din urmă studiĭ s'aŭ desființat prin ofisul prin care Inălțimea Vóstră ațĭ bine-voit a întări budgetul anuluĭ 1853, iar în programa ce s'a supus acum Inălțimeĭ Vóstre, se pune dreptul civil pe duoĭ anĭ și jumĕtate, dreptul roman pe duoĭ anĭ, dreptul penal și procedura penală un an, și procedura civilă pe șése lunĭ. Modificățiile ce s'aŭ făcut în acésta din urmă programă, sunt justificate chiar de considerațiile maĭ sus expuse; cu tóte acestea, Eforia supusă poruncilor Inălțimeĭ Vóstre, a intrat în de iznóvă cercetare a programeĭ séle, și dupe o matură deliberație, a recunoscut, că fără vătĕmarea învĕțătureĭ, nu se póte face modificația acesteĭ programe. Acéstă a eĭ părere, Eforia, o supune plecat Inălțimeĭ Vóstre.»

Departamentul trebilor bisericescĭ, cu adresa No. 554, comunică Eforieĭ că M. S. Vodă a aprobat raportul Eforieĭ No. 1.595, în următorul sens: «In curs de treĭ anĭ se vor preda și sĕvêrși tóte felуritele ramurĭ de legĭ, ce nĭ s'a arĕtat și nĭ se arétă prin programa de acum.»

Programa de cursurile facultățeĭ de drepturĭ

MATERIA	Dilele	Césurile lecțiilor — De diminéța	Césurile lecțiilor — Dupe amiadĭ	Numele profesorilor
Anul I-iu				
Dreptul român	Lunea Mercurea și Vinerea	$8^1/_2$—10	—	C. Bozianu
Dreptul civil-românesc . . .	Marția Joia și Sâmbăta	$8^1/_2$—10	—	G. Costaforu
Anul al III-lea				
Dreptul civil-românesc . . .	Lunea Mercurea și Vinerea	—	3—$4^1/_2$	Idem
Procedura civilă în al 2-lea semestru	Lunea Mercurea și Vinerea	—	3—$4^1/_2$	Idem
Dreptul administrativ . . .	Marția Joia și Sâmbăta	—	3—$4^1/_2$	Ștefan Ferekidis
Dreptul comercial	—	—	—	Vacant

Director, *C. Bozianu.*

*

Primul contingent de tinerĭ eşiţĭ din scóla de drept în anul 1854, sunt recomandaţĭ guvernuluĭ de Eforie, cu raportul No. 1.446 din 23 Decembre 1854, către Domnitor:

«Scolariĭ arĕtaţĭ în alăturata listă, aŭ sĕvîrşit următórele cursurĭ de drept:

1. Dreptul roman.
2. Dreptul civil românesc şi procedura luĭ.
3. Dreptul penal şi procedura penală.

«Eforia socotind că aceştĭ scolarĭ posed din sciinţa dreptuluĭ principiurile de neapĕrată trebuinţă spre a putea fi întrebuinţaţĭ în funcţiĭ judecătorescĭ, ia îndrăsnéla de a 'ĭ recomanda spre acest sfêrşit Inălţimeĭ Vóstre.»

Arsaki. Florescu. Poenaru. Bozianu.

Numele scolarilor	Gradul învĕţătureĭ
Dimitrie Economu	Eminent
Alecu Lăzărescu	Eminent
Ión Ralea	Eminent
Vasile Petroni	Eminent
Petre Orbescu	Eminent
Dimitrie Paul Viorénu	Eminent
Gheorghe Dimitrie Vernescu	Eminent
Alecu Petrescu	Eminent
Constantin Rusescu	Unul
Theodor Ciocaneli	Unul
Scolariĭ neregulaţĭ	
Nicolae Benescul	Unul
Petre Sachelarie	Unul
Constantin Ipătescu	Unul
Constantin Zăgănescu	Unul

Raportul Departamentuluĭ Credinţeĭ către Domn

Departamentul vĕḑênd că prin lista însoţită de raportul Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor cu No. 1.446, către Măria Vóstră, arĕtătóre de numĕrul scolarilor care posedă din sciinţa dreptuluĭ, principiurrĭ de neapĕrată trebuinţă spre a putea fi întrebuinţaţĭ în funcţiĭ judecătorescĭ, este înscris şi numele DomnuluĭDimitrie Paul Viorénu, pentru care Inălţimea Vóstră luând în consideraţie recomandaţia acestuĭ Departament, sub No. 4.854, din anul încetat, urmată dupe cunoscinţa ce are de aplicarea numituluĭ tênĕr la desĕvîrşirea sciinţeĭ dreptuluĭ şi dupe constataţia cinstiteĭ Eforiĭ, din chiar rĕspunsul ce 'i a dat la întrebarea care 'i s'a făcut despre gradul înaintăreĭ în studiul gimnasial şi facultativ, precum şi de se află vacanţă de stipendiŭ pentru universităţĭ străine; aţĭ bine-voit a da înaltă deslegare, prin luminata resoluţie comunicată de cinstitul secretariat, prin adresul No. 3.898, ca să se trimită acel tênĕr cu cheltuiala Statuluĭ la Paris, spre a dobândi specialitatea legilor şi a studia organisaţia grefelor şi orênduiala păzită în alcătuirea şi expediarea actelor, printr'o practică stăruitóre. Departamentul, prin urmare, de o dată cu supunerea Măriei Vóstre a sus numĕratuluĭ raport al Cinstiteĭ

Eforiĭ, ia de isnóvă îndrăsnélă a aduce acésta la cunoscința Inălțimeĭ Vóstre, rugându-vĕ plecat, ca să bine-voițĭ a da poruncă de a nu se stânjeni plecarea pomenituluĭ tênĕr subt pricinuirĭ de forme, ce nu 'șĭ vor avea aplicație pe orênduelĭ autorisate prin legiurĭ.

No. 166. 1855, Ianuarie 18.

*

Departamentul Dreptățeĭ al Principatuluĭ Țĕreĭ-Românescĭ

Onor. Departament al Credințeĭ

Măria Sa Prea Inălțatul nostru Domn, prin luminat ofis cu No. 46 de la 14 ale curenteĭ lunĭ Ianuarie, ce a bine-voit a da în privința tinerilor scolarĭ, porunceșce, ca ceĭ ce vor înfățișa diplomele că aŭ trecut cursul legilor cu cerutul progres, să se amploese treptat dupe un stagiŭ ce vor face pe lângă Departament, séŭ pe lângă vre-o intanță și dupe probele ce va da fie-care de a sa capacitate și aplicare. Acest luminat ofis, Departamentul 'l comunică în copie și aceleĭ Onor. Logofețiĭ, rugându'o să bine-voiască a 'l împărtăși și Onor. Eforieĭ a scólelor spre sciința ce urméză a avea.

No. 388. 1855, Ianuarie 17.

*

Copie dupe luminatul ofis al Mărieĭ Sale Prea Inălțatuluĭ nostru Domn cu No. 46 din anul 1855 Ianuarie 14, îndreptat Departamentuluĭ dreptățeĭ.

Vĕḑênd că între tineriĭ, carĭ cer a fi amploiațĭ în ramura judecătorésca, sunt uniĭ carĭ aŭ făcut învĕțăturĭ de legĭ, și fiind-că dorim ca funcționariĭ magistratureĭ să ajungă a fi ómenĭ cu cunoscințe speciale în acéstă ramură.

Noĭ poruncim, ca tineriĭ ce vor înfățișa diplomă că aŭ trecut cursul legilor cu cerutul progres, să se amploeze treptat, dupe un stagiŭ ce va face pe lângă Departament, séŭ pe lângă o instanță și dupe probele ce va da fie-care de a sa capacitate și aplicare.

In conformitate cu originalul luminat ofis.

Secretarul Statuluĭ, *St. C. Negrescu.*

Onor. Departament al Credințeĭ

Asupra raportuluĭ aceluĭ onor. Departament, cu No. 166, de la 18 Ianuarie curgĕtor, însoțit de acela al onor. Eforieĭ scólelor No. 1440 de la 23 Decembre trecut, cu lista în alăturare de ceĭ ce aŭ sĕvĕrșit cursurĭ de drept, spre a putea fi întrebuințațĭ în funcțiĭ judecătorescĭ, și prin care raport de maĭ sus, onor. Departament se rógă a se da poruncă de a nu se stânjeni plecarea la Paris spre desĕvîrșirea învĕțătureĭ legilor a D-luĭ Dimitrie Paul Vioreanu, care asemenea se află trecut în sus ḑisa listă; Măria Sa Domnul Stăpânitor aprobând plecarea D-luĭ Vioreanu, a bine-voit a adăuga următórea luminată resoluție:

«Acéstă listă se va trimite și se va recomanda la fie-care Departament și maĭ ales la «al dreptățeĭ, ca să aĭbă în vedere la orĭ-ce vacanță în cancelariile Departamentelor «respective, precum și de amploiațiĭ ce atârnă de acele Departamenturĭ, căcĭ declarăm «hotărît, că de astăḑĭ înainte nu va fi primit nicĭ măcar scriitor, care nu va da dovedĭ

«că a făcut óre-care studiŭ, cel puţin de gramatică. Orĭ-care altul se va primi fără con-«sideraţie despre capacitatea aci cerută, va fi depărtat.»

Secretarul încunosciinţéză acésta Onor. Departament, care va bine-voi a împărtăşi şi din parte'i celor-alte Departamenturĭ acéstă domnéscă resoluţie.

Secretarul scólelor, *Plagiano.*

No. 316. 1855, Ianuarie 27.

Numele scolarilor	Gradul învĕţătureĭ
Dimitrie Iconomu	Eminent
Alecu Lăzărescu	Eminent
Ión Ralea	Eminent
Vasile Petroni	Eminent
Petre Orbescu	Eminent
Gheorghe Dimitrie Vernescu	Eminent
Alecu Petrescu	Eminent
Constantin Rusescu	Unul
Theodor Ciocaneli	Unul
Scolariĭ neregulaţĭ	
Nicolae Benescu	Unul
Petre Sachelarie	Unul
Constantin Ipătescu	Unul
Constantin Zăgănescu	Unul

*

14) Inainte de a trece la cercetarea lucrărilor cu referinţă la scolĭ de gradul al II-lea séŭ şi I-iŭ, orĭ speciale, să facem menţiune de noua reformă scolară munténă din 1855.

Acéstă reformă este provocată de ministrul instrucţiuneĭ publice, cu raportul sĕŭ la Domnitor, din 1852, sub No. 4.141 [1])

Ministrul arétă Domnitoruluĭ că scólele nu merg bine din causa *releĭ sisteme* «şi décă acéstă sistemă s'a putut scuza până acum, prin nevoia întâmplărilor ce apésa pe ţéră, astăḑĭ nu maĭ este scuzabil.» Ministrul constată următórele neajunsurĭ în scóle:

1) In clasele primare nu se învéţă de loc istorie, apoĭ «numaĭ prin istorie se învéţă virtuţile cele marĭ: desinteresarea, devotamentul, patriotismul etc.;

2) Ministrul vede inutilă clasa IV-a primară, şi pentru că sunt fórte puţinĭ scolarĭ în acéstă clasă, şi pentru că în clasa I gimnasială se învéţă iarăşĭ materiile claseĭ a IV-a primară. Ministrul preferă să se facă maĭ multe divisiunĭ din clasa I gimnasială ca să nu fie prea mulţĭ scolarĭ, carĭ n'ar putea învĕţa;

3) In cele d'ânteiŭ 3 clase gimnasiale prea se învéţă numaĭ cele ce se predă în scóla primară, afară de limba latină căreia nu se dă timpul cuvenit.

Fórte mulţĭ scolarĭ încetéză de a urma de la clasa IV-a şi dupe programul actul aceĭ băeţĭ nu sunt bunĭ nicĭ de băeţĭ de prăvălie;

4) Ministrul găsesce rĕŭ şi programul claselor superióre de liceŭ: eĭ învéţă într'un an abia tot studiul istoric fără nicĭ o pregătire de geografie istorică, de chronologie, de

[1]) Veḑĭ anexa.

biografiĭ, de istoria ţěreĭ Românescĭ. Din sciinţele matematice şi fisice trecute o dată şi răpede, iar nu va rěmânea nimic în mintea scolarilor, carĭ când ajung la clasele superióre nu pricep cursurile şi fug de la învěţătură. De aceea nicĭ nu s'aŭ aflat těněr până acum să dea examen general;

5) In privinţa studiuluĭ limbistic şi literar, Ministrul regretă lipsa limbeĭ elene; apoĭ lipsesce studiul literar atât de important.

De aci urmézä, dice Ministrul, că din scóle se va vĕrsa în societate o tinerime uşóră, trândavă, fără principiĭ, rebelă la tóte ideile de muncă şi de datorie, pretenţiósă şi înfumurată, cu un cuvênt periculósă pentru societate.»

Ministrul propune dar Domnitoruluĭ, adoptarea uneĭ programe noue de învěţătură, copiată dupe programul frances, de sub imperiŭ. In acéstă programă s'a modificat numaĭ ceea ce nu se póte aplica la noĭ. Ministrul cere Domnitoruluĭ ca programa proiectată de el, să se ia de basă în desvoltarea ulterióră a programelor speciale pentru fie-care obiect de sciinţe, care desvoltare se va face de un consiliŭ profesoral, în unire cu Eforia şi ministrul instrucţiuneĭ. Acest consiliŭ să se formeze din profesoriĭ ceĭ maĭ capabilĭ dintre profesoriĭ gimnasiuluĭ, câte unul de fie-ce obiect. Se vor consulta şi unia din institutoriĭ ceĭ maĭ capabilĭ. Acest consiliŭ va rěmâne *permanent* şi dupe elaborarea lucrăreĭ.

Dăm în anexă [1]) şi programul proiectat de Ministru, care program în adevěr este în cea maĭ mare parte programul liceelor francese.

Asupra raportuluĭ Ministruluĭ, Domnitorul dete următórea resoluţiune:

«Proiectul ce ni se alătură este o lucrare bine resonată şi din cele maĭ însemnătóre carĭ ni s'aŭ supus până acum. Nu o putem îndestul a o recomanda la luarea aminte a Eforieĭ scólelor, care se va aduna îndată şi necurmat se va ocupa, chiămând în sînul seŭ treĭ séŭ patru din profesorĭ, spre a chibzui îmbunătăţirile cele maĭ invederate ce s'ar putea introduce, ca sistemul învěţăturilor să fie un şir de cunoscinţe sprijinite una de alta. Va alcătui programa definitivă şi până la 1 Septembre cel maĭ târdiŭ, ne va fi negreşit supusă, ca luând a nóstră întărire, să încépă anul cu noua programă. Băgările nóstre de sémă ar fi pentru scólele nóstre începětóre, că proiectul micşoréză numěrul anilor reducêndu'ĭ la 3 în loc de 4, în vreme ce înmulţesc numěrul studiilor, apoĭ limba latină socotim că nu 'şĭ are acolo locul. Despre clasele gimnasiale vedem în fie-care clasă o nomenclatură lungă de felurite învěţăturĭ; despre acésta facem treĭ băgărĭ de sémă;

a) Că trebue să îmbrăţişăm numaĭ cât putem coprinde şi să ne ferim de a ameţi mintea încă crudă a copiilor;

b) Ca pentru fie-care clas, până la al V-lea, trebue neapěrat un singur profesor care să predea tóte cunoscinţele care se cer în acel clas, dupe cum se urméză în tóte colegiile naţiilor civilisate şi osebit trebuesc cărţĭ didactice complecte şi tipărite pentru fie-ce clas.

c) Românul e silit a învěţa cel puţin câte duoĕ limbĭ străine vorbitóre, când francesul şi germanul nu are acéstă povară; de aceea să conformăm învěţătura limbeĭ latine, căcĭ nesciind a ne mărgini, am compromis în orĭ-ce cas folosul positiv.»

Cu adresa sa No. 4.719 din 12 August 1855, Departamentul credinţeĭ comunică programele şi resoluţiunea domnéscă în cercetarea Eforieĭ scólelor. Acésta rênduesce o

[1]) Vedĭ anexa.

comisiune profesorală pentru cercetarea lor. Cu adresa No. 1.473 din 30 Septembre anul 1855, lucrarea ajunge de la Eforie la comisiune. Acésta e compusă din profesorii Pavlide, Marsillac, Hill, Zalomit, Iónid, Maxim și Crețescu.

Vom da la începutul Istorieĭ anuluĭ viitor raportul comisiuneĭ.

*

In Iulie 1852, Eforia a acordat o subvențiune anuală fiuluĭ luĭ S. Marcovicĭ, care studiă medicina la Paris. In 25 Septembre 1853, B. Boerescu ceru a i se face ajutor spre a studia maĭ departe dreptul la Paris; Eforia de astă dată refusă asemenea ajutor. In Noembre 1854, Paul Viorénu obținu o bursă de 250 galbenĭ, ca să facă dreptul la Paris. [1])

15) Am vĕḑut în budgetul proiectat pe 1855, trecute maĭ multe burse noue. Eforia hotăresce, ca studenții ce vor dobândi bursele acestea să facă studiile arĕtate în actele de maĭ la vale:

Duoĭ sĕ studiă în sciința dreptuluĭ și vor fi datorĭ a face la reîntórcerea lor în facultatea de drept din capitală unul cursul de drept administrativ, și cel-alt cursul de dreptul comercial.

Unul ingineria civilă.

Unul pentru studiul pedagogieĭ; acesta se va alege din institutoriĭ de clasa a III-a și a IV-a.

Ceĭ d'ântêiŭ treĭ se vor trimite pe un termen de 4 anĭ, iar cel de al IV-lea pe un termen de 2 anĭ, dându-se fie-căruia dintr'înșiĭ pe an câte galbenĭ 240.

Toțĭ se vor alege prin concurs, care se va face dupe regulele următóre, conform cu art. 256 din regulamentul scólelor:

1) Vor fi primițĭ la concurs scolariĭ carĭ vor fi luat diploma de *laureat* dupe formele prescrise de art. 185 din regulamentul scólelor, și ceĭ carĭ aŭ sĕvêrșit tóte cursurile gimnasiale și aŭ dat examen numaĭ la sfîrșitul fie-căruĭ an scolastic. Acéstă regulă se va aplica și la institutoriĭ carĭ vor voi să concure pentru pedagogie;

2) Concursul se va face asupra fie-căreia din studiile coprinse în programa de aḑĭ a gimnasiilor;

3) In egalitate de putere a studiilor gimnasiale, scolariĭ carĭ aŭ urmat specialitatea dreptuluĭ séŭ a ingineriei civile și se vor destina la specialitatea ce a urmat, vor fi preferițĭ celor ce aŭ făcut numaĭ studiile gimnasiale;

4) Judecătoriĭ concursuluĭ vor fi: D. Ministrul instrucțiuneĭ publice, membriĭ Eforieĭ, directorul scólelor și profesoriĭ claselor respective gimnasiale, conform cu art. 180 al. 2 și 185 din regulamentul scólelor, și jurisprudența constantă a concursurilor;

5) Se vor alege de judecătoriĭ concursuluĭ maĭ multe chestiĭ de fie-care studiŭ gimnasial și concurențiĭ vor lucra în scris de fie-care studiŭ câte o chestie, ce va cădea la sorțĭ;

6) Concursul se va deschide la 1 Iunie viitor.

Arsaki. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 8. 1855, Martie 4.

[1]) Dos. No. 259 și 320, arhiva ministeruluĭ de culte.

Art. 1 din actul de maĭ sus cere de la concurenţiĭ la burse diploma de bacalaureat. Acésta nu o avea nicĭ unul din scolariĭ, carĭ urmaŭ deja în cursurile superióre de drept şi inginerie de la S-tul Sava. Atuncĭ câţi-va din studenţiĭ ceĭ maĭ bunĭ protestară contra acesteĭ condiţiunĭ de la art. 1 în modul următor:

Onorabileĭ Eforiĭ a scólelor

«Apelul făcut de Onor. Eforie scolarilor (ce aŭ zel de a întinde orizontul cunoscinţelor lor), la examenul de bacalaureat, examen ce s'a decis la 1 Iunie al acestuĭ an, junimea studiósă nu póte rĕmânea indiferentă la acéstă prudentă mĕsură, şi a aplauda acelora, ale căror solicitudinĭ de futurul (viitorul) naţiuneĭ lor este preocupaţiunea spirituluĭ lor.

In adevĕr, acest apel Onor. Eforie, coprinde pe studenţiĭ carĭ aŭ terminat învĕţăturile lor în colegiul nostru; orĭ, în numĕrul acestora nu pot fi de cât:

1) Séŭ aceĭ carĭ aŭ finit deja şi carĭ în actualitate se află uniĭ în facultatea de drept, alţiĭ în facultatea de inginerie civilă; séŭ

2) Aceia carĭ se află în ultima clasă a colegiuluĭ. — In cât pentru ceĭ carĭ aŭ făcut colegiul dupe actual prospect, credem că pentru dênşiĭ nu maĭ póte fi chestiune, lipsindu-le o mulţime de sciinţe adăugate în urmă.

Dér, primiĭ, ocupaţĭ în facultăţĭ, însărcinaţĭ cu studiurĭ maĭ seriόse, nu este óre evident imposibile de a se prepara într'un interval aşia de scurt?—Se renunţă, le va ḑice póte cine-va la studiul legilor şi al matematicilor.— Da,— Déră, într'un examen cine-va póte avea, décă nu certitudinea, cel puţin probabilitatea succesuluĭ? Experienţa trecutuluĭ a convins suficient despre acésta pe veteraniĭ scolarĭ de la S-tul Sava, de la Radu-Vodă, de la Măgurénu. Examenul este adevĕr un joc al fortuneĭ.

Secunḑiĭ ocupaţĭ cu sciinţele matematice, cu sciinţele naturale, le este asemenea imposibile de a neîngriji studiile acestea.

De aci urméză că, décă din aceste două clase de studenţĭ, nu pot veni să se presinte la examen, carĭ vor fi axpiranţiĭ competinţĭ? Noĭ îĭ necunóscem.

In urma acestor esposiţiunĭ, venim déră să rugăm pe Onor. Eforie, ca să ne acorde un termen maĭ îndelungat, cel puţin până la finele luĭ Septembre, termen ce nouĕ ne va fi utile, şi care nu va vĕtăma pe Eforie, facultăţile din străinĕtate nedeschiḑêndu-se decât la Noembre. Alt-fel ne dă un fine, fără să ne acorde mediile de a 'l putea ajunge.

Noĭ nu perdem din vedere dificultăţile ce vom întêmpina în preparaţiune; fiind-că la noĭ nu este ca în alte părţĭ o carte în care sunt resumate succinte cestiunile cele maĭ importante, voim să vorbim de un bacalaureat.— Ar putea pretinde cine-va ca să le luăm drept normă, şi să facem preparaţiune dupe dênsele. — Atuncĭ noĭ am fi în erόre, prospectul nostru nu este identic cu acel al FrancieĬ d. e. şi prin consecinţă scopul ar fi lipsit.

Aĭ Onor. Eforieĭ scolarĭ din facultatea de drept al 2-lea an şi din clasa VIII-a.

C. Boerescu. C. Exarcu. V. Petrescu.

1855, Martie.

Raport

Prin budgetul scólelor pe anul următor dupe cum s'a modificat prin înalta întărire ce aţĭ bine-voit Inălţimea Vóstră a'ĭ da, aŭ rĕmas a se trimite spre studiŭ în universităţile străine numaĭ patru scolarĭ. Aceştia prin jurnalul Eforieĭ de la 4 Martie s'aŭ destinat la studiurile următóre, ce s'aŭ socotit de o lipsă simţitóre în ramura instrucţiuneĭ

publică: adecă, duoĭ pentru sciința dreptuluĭ, și care s'a destinat unul a preda la întórcere dreptul administrativ, și cel-alt dreptul comercial, lipsind amêndouĕ aceste cursurĭ în facultatea de drept; cel de al 3-lea pentru ingineria civilă și cel de al 4-lea pentru studiul pedagogieĭ, studiŭ de neapĕrată trebuință instrucțieĭ primare.

Dar fiind trebuință de o potrivă neapĕrată a se pregăti profesorĭ și pentru studiul matematicilor, Eforia aduce prea plecată rugăciune Inălțimeĭ Vóstre, să bine-voițĭ a da înaltă deslegare, spre a se trimite, tot ales prin concurs, și un al 5-lea scolar pentru acest din urmă studiŭ, și cu însărcinare, asemenea ca și cu ceĭ-alțĭ, de a face la întórcerea sa cursul matematicilor în gimnasiŭ.

No. 451. 1855, Aprilie 1.

Copie dupe ofisul Măriei Sale luĭ Vodă, cu No. 769, anul 1855 Maiŭ 25, către Departamentul credințeĭ

Vĕḑênd raportul aceluĭ Departament No. 2.096, de la 14 ale trecuteĭ lunĭ, prin care ni se supune chibzuirea Eforieĭ scólelor, ca osebit de ceĭ 4 elevĭ pentru care noĭ am dat deslegare a se trimite dupe studiŭ la universitățĭ străine, să se maĭ trimită încă unul pentru învĕțătura sciințeĭ matematice.

Noĭ primim acéstă propunere, cu condiție, ca asemenea student să se trimită numaĭ dupe ce va fi sĕvêrșit tóte cursurile câte aicĭ se află înființate în ramurile de matematică și de sciințe exacte, și dupe ce se va osebi prin concurs, și va da prin acésta dovadă de a sa vocație. Cât despre studențiĭ ce se destină pentru legĭ, Noĭ voim unul pentru cursul dreptuluĭ civil, și unul pentru al dreptuluĭ comercial, și cerem ca și aceștia să se ia dupe condițiile și cu chipul maĭ sus arĕtat.

Eleviĭ pentru legĭ nu vor merge la academiĭ streine numaĭ ca să asculte cursurĭ teoretice, ci ca să studieze formele pledoriilor, mecanismul grefeĭ, redacția actelor și a sentințelor, și în sfîrșit serviciul de avuat și de notariŭ.

(Urméză iscălitura Măriei Sale)

Secretarul Statuluĭ, *A. Plaiano.*

Numirea Comisiuneĭ pentru examinarea persóneĭ destinate pentru studiul pedagogieĭ

«Eforia v'a numit comisarĭ ca să examinațĭ pe D-niĭ candidațĭ ce se vor înfățișa la concursul pentru alegerea uneĭ persóne care este destinată a se trimite de Eforie la vre-una din academiile străine, să studie sciințele pedagogice. Examinarea se va face dupe studiile programeĭ gimnasiale; încercările se vor face în scris; se vor face și douĕ lecțiĭ orale, una asupra gramaticeĭ române și una asupra algebreĭ. Ḑiua și orele examinăreĭ rĕmâne a se hotărî de Onor. Comisiune pentru vre-una din ḑilele următóre.

D-lor: *Pavlide. Crețescu. Maxim. Marsillac. Zalomit și Marin.*

Protestul scolarilor contra înființăreĭ bacalaureatuluĭ (pag. 86), avu consecințele următóre:

J u r n a l

Eforia vĕḑênd că la concursul pentru alegerea junilor hotărîțĭ a se trimite în străinĕtate, spre a se desĕvêrși în deosebite specialitățĭ, nu s'a înfățișat nicĭ un concurent; considerând neapĕrata trebuință ce este de a se forma cât maĭ fără amânare un numĕr de profesorĭ pentru trebuința instrucțieĭ publice, a chibzuit, că numaĭ pentru astă una dată, art. 2 din jurnalul sĕŭ, cu No. 8 din 4 Martie anul următor, să se modifice precum urméză:

1) Scolariĭ carĭ se destin la drept, vor concura pe chestiĭ de istorie, filosofie și limba latină.

2) Iar scolariĭ carĭ se destin la matematicĭ, pe chestiĭ de filosofie, algebră, geometrie și trigonometrie.

Concursul se va deschide la 1 Martie anul viitor 1856.

Scolariĭ ce se vor trimite sunt patru, adecă:

Douĭ pentru drept.

Unul pentru ingineria civilă, și

Unul pentru matematicĭ pure.

Florescu. Poenaru. Bosianu.

No. 34. 1855, Octombre 5.

S'a publicat acest noŭ concurs; în aceeașĭ ḑi dispunêndu-se, prin No. 1.496, către Secretariatul de Stat, pentru a se insera publicațiunea în *Buletinul oficial;* și prin No. 1.497, către redacția *Vestitoruluĭ românesc,* a face de asemenea.

Adresa Secretariatuluĭ, cu No. 4.052, către Eforia scólelor din anul 1855, Octombre 11

«Luminăția Sa Logofĕtul Scarlat Ghica, prin alăturata petiție înregistrată la No. 4.618, făcênd rugăciune Măriei Sale Prea Inălțatuluĭ Nostru Domn, a se prenumĕra și fiul D-luĭ Alexandru între scolariĭ destinațĭ a se trimite în Franța cu chiăltuiala Statuluĭ pentru desĕvêrșirea învĕțăturilor în specialitatea drepturilor, Măria Sa prin luminată resoluție ce a bine-voit a da, poruncesce cele următóre:

«Recomandăm la Eforia scólelor, ca să nu se maĭ amâneze a sa trimitere.»

Secretarul grăbesce cu onóre a împărtăși Onor. Eforieĭ acéstă înaltă poruncă spre aducere întocmaĭ la îndeplinire.»

Secretarul Statuluĭ, *Plaiano.*

«Recomandăm la Eforia scólelor, ca să nu se maĭ amâne a sa trimitere!» Eacă hatârul intervenind în urma acesteĭ petițiunĭ:

Prea Inălțate Dómne,

Prin făcĕtórea de bine buna voință a Inălțimeĭ Vóstre, fiul meŭ Alexandru s'a fost așeḑat în pensionatul D-luĭ Monti între suspendișțĭ; acest tênĕr băiat 'șĭ-a urmat învĕțăturile séle cu cea maĭ mare rîvnă și silință, în cât s'a fost distingat între eleviĭ pensionatuluĭ, atât în studiŭ, cât și în conduită; pregătit astăḑĭ a trece în clasele specialităților, doresc prea Inălțate Dómne, a studia dreptul, ca să fie într'o ḑi folositor societățeĭ patrieĭ séle, dorință la care îl vĕd cu mare incliuare.

Miḑlócele mele pecuniare ca să 'l pot trimite în Franța sunt, precum cunóscețĭ Inălțimea Vóstră, destul de restrînse; singurul miḑloc nu este altul, de-cât ca să se prenumere între scolariĭ destinațĭ a se trimite în Franța, cu cheltuiala din fondurile Onor. Eforiĭ a scóleĭ; bine-voițĭ Prea Inălțate Dómne, precum până acum ațĭ contribuit în pregătirea învĕțăturilor fiuluĭ meŭ, tot cu aceeașĭ generositate primițĭ prea plecata mea rugăciune și poruncițĭ a se prenumera între eleviĭ românĭ, destinațĭ a sĕvêrși învĕțăturile lor în Franța cu cheltuiala Eforieĭ.

Scarlat Grigorie Ghica.

Eforia se supune a trimite acest fiŭ de boier, în Francia, fără a 'l maĭ supune la concurs orĭ examen, ca pe ceĭ-alţĭ:

«Eforia luând în băgare de sémă adresa Onor. Secretariat, cu No. 4.052, din 11 ale următóreĭ lunĭ, prin care 'i se comunică resoluţia în coprinderea următóre: «Recomandăm la Eforia scólelor, ca să nu se maĭ amâneze a sa trimitere», ce Inălţimea Sa Domnul stăpânitor a bine-voit a pune asupra petiţieĭ prin care Luminăţia Sa Prinţul Logofĕt Scarlat Grigorie Ghica, cere a se da o subvenţie pentru fiul sĕŭ Alexandru Ghica, spre a se duce în Franţa a studia dreptul; considerând că acest scolar a urmat cu succes sudiile séle în gimnasiul din capitală, Eforia hotăresce, ca să se trimită numitul scolar în Franţa, spre a face studiul dreptuluĭ în curs de 4 anĭ, dându-i-se precum pentru scolariĭ ce sunt a se trimite în străinĕtate galbenĭ 240 pe an subvenţie şi galbenĭ 40 pentru cheltuiala drumuluĭ la aducere.

D. casier conform cu acest jurnal va slobodi cheltuiala drumuluĭ acum, iar pentru subvenţie se va înţelege cu un bancher spre a da în primirea scolaruluĭ în Paris pe fiecare lună analogon din suma hotărîtă de galbenĭ 240 pe an.»

P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 36. 1855, Octombre 13.

Raport la Domn

La concursul de la 1 ale trecutuluĭ Septembre, care a fost publicat pentru trimiterea a 4 tinerĭ spre a studia pe la universităţĭ străine conform cu budgetul scólelor pe anul următor întărit de Inălţimea Vóstră, nu s'a înfăţişat de cât un singur concurent pentru studiul pedagogieĭ; acesta este institutorele de clasa IVa-a al scóleĭ publice din Focşanĭ, D. Grigore Vlădescu.

Din lipsa de concurenţĭ nefiind cu putinţă a se face concurs, s'a numit numaĭ o comisiune profesorală compusă din 5 membrĭ, cu însărcinare de a examina pe numitul candidat şi dupe raportul ce a dat acéstă comisie, candidatul a luat la examenul ce 'i s'a făcut notele următóre:

La Gramatica română La limba latină La Filosofie	Binişor
La Matematică La Limba francesă	Bine
La Istoria generală	Slab

Iar sciinţele naturale îĭ lipsesc cu totul.

Eforia avĕnd în vedere buna conduită şi stăruitórea aplicaţie a D-luĭ Vlădescu în funcţia ce a ocupat până acum;

Considerând urgenta trebuinţă ce este de a se forma cât maĭ fără amânare institutorĭ pentru scólele primare, este de părere a i se acorda bursa solicitată.

No. 1.586. 1855, Octombre 22.

In 19 Iulie 1855, se proiectă a se maĭ trimite în străinĕtate 4 tinerĭ, din carĭ 2 pentru agricultură şi 2 la o scólă de arte.

D. Petru Aurelian, *fiul profesoruluĭ George Aurelian (ardelén), cere să fie trimis* pentru agricultură.

*

16) In direcțiunea de studiĭ pentru care se proiectaseră aceste burse, budgetul pe 1855, coprindea scolĭ încă nu destul de bine organisate.

In anexa ce am promis a da, se póte vedea scóla de agricultură cu un venit de 300.000 leĭ, din ceĭ 2 leĭ contribuțiunea sătenilor pentru scóla sătéscă. 216.958 de leĭ din acéstă sumă eraŭ consacrațĭ, în 1855, la acéstă scólă de agricultură și la scóla de dudĭ.

In scólă se întreținea 20 de elevĭ internĭ până în 1855, de la care an s'aŭ adaos încă 5 internĭ.

Ca personal didactic nu era de-cât un profesor de agronomie (4.800 pe an) și unul de limba românéscă și ținerea comptabilitățeĭ.

Nu prea înțelegem ce făceaŭ 2 funcționarĭ de administrațiune unul cu numele de revisor și altul ca inspector, fórte gras retribuițĭ, cu 800 și 945 leĭ pe lună.

In personalul scóleĭ maĭ aflăm un meșter ferar, pentru fabricarea de plugurĭ și alte instrumente agricole, și un meșter lemnar, asemenea.

Scóla de dudĭ are ca personal un săditor de dudĭ (9.729 leĭ), două familiĭ milaneze pentru crescerea gândacilor și trasul mătăseĭ și un colaborator «ce publică prin buletin articole pentru prăsirea vitelor și vindecarea bólelor, câte 200 leĭ pe lună.»

O ! sinecură dulce eștĭ !

Scóla de arte are și ea consacrat un venit anual de 300.000 leĭ, tot din contribuțiunea sătenilor pentru învĕțăturĭ. Sunt destinațĭ a se cheltui din acéstă sumă 213.422 leĭ.

Se vor întreține internĭ, 60 de ucenicĭ. Personalul scóleĭ se compune din un profesor de limba românéscă, un meșter ferar, un ajutor al acestuia, meșterul ebenist, meșterul têmplar și meșterul dulgher.

Cumpĕrătóre de instrumente și de material la ateliere se va face cu 90.000 leĭ.

*

17) In 1855, s'a agitat mult chestiunea înființăreĭ în țéra românéscă a uneĭ scolĭ de comerciŭ.

Eată oficiul Domnitoruluĭ Știrbeiŭ, către Eforie, pe lângă care trimite în studiul eĭ proiectul ce i-aŭ presintat marele clucer G. Bengescu al II-lea :

Copie dupe ofisul Mărieĭ Sale Prea Inălțatuluĭ Domn, către Departamentul Credințeĭ, dat la 20 Aprilie curent, No. 528.

Intinderea și desvoltarea cunoscințelor comerciale, este din cele d'ântêiŭ trebuințe în orĭ-care Stat, și cu atât maĭ mult în Statul românesc, unde lipsa de asemenea cunoscințe este deobște simțită. Recomandăm dar Eforieĭ scólelor alăturatul acĭ proiect, care merită osebită luare în băgare de sémă despre întocmirea uneĭ scolĭ comerciale.

Multe cursurĭ, din care se însemnéză aci, există astădĭ în colegiŭ, unele maĭ s'ar putea amâna, iar pentru altele, care nu se vor afla înființate, invităm pe Eforie să găséscă prin orĭ-ce chip profesorĭ capabilĭ și cu o desĕvêrșită practică, și să înființeze cursurile de care se vorbesce în acest proiect la art. 2 și 4, adecă : aritmetica comercială, aplicația algebreĭ la acéstă ramură și comptabilitatea comercială.

Suntem în nerăbdare a pregăti în colegiile nóstre elevĭ cu tóte preliminările sciințe speciale, ca prin concurs să trimitem, din ceĭ cu vocație, treĭ în anul viitor, să învețe ținerea comptabilitățeĭ și să practiceze în acéstă lucrare dupe orênduiala ce se păzesce la finanțe, la control și la bancă.

Trebuința de cunoscințele ținerii comptabilităței este maĭ cu osebire simțită aicĭ, atât la contórele negutătorilor, cât și la exploatația moșiilor, pentru epistații îngrijitorĭ de moșiĭ, pe carĭ 'ĭ căutăm și nu 'ĭ găsim.

Eforia va prețui marea trebuință ce este despre acésta, și va chibzui orĭ-ce midlóce putinciόse spre a nu se maĭ amâna a eĭ îndeplinire.

(Urméză iscălitura Măriei Sale).

Anexăm proiectul [1]) trimis de Câmpineanu, șeful Departamentuluĭ credințeĭ, în studiul Eforieĭ, cu adresa No. 2.264, din 25 August anul 1855.

Eforia 'l studiază și recunósce, că scólele de comerciŭ sunt de dorit a se înființa. «Eforia a adoptat în principiŭ programa alăturată pe lângă prediŝul proiect, dar considerând de o dată, că acéstă scólă este de cuviință a avea o întindere potrivită cu midlócele nóstre, a alcătuit aci alăturata programă de cursurile ce s'ar putea înființa de o cam dată; *unele din acestea cursurĭ se vor urma în colegiŭ,* iar pentru cele-alte se vor orèndui profesorĭ specialĭ precum se arétă în program.

Eforia a chibzuit de o dată:

1) Să se încredințeze direcția acesteĭ scolĭ unuĭ director special, căcĭ din experiență a cunoscut, că asemenea scolĭ nu pot prospera fără o direcție, care să posédă cunoscințele cerute;

2) In acéstă scólă să se priméscă 40 scolarĭ internĭ, cu plata de 40 galbenĭ pe an, carĭ se vor întrebuința la hrana scolarilor și spălatul lor, la lefĭ de guvernorĭ și de repetitorĭ; se vor primi asemenea și scolarĭ externĭ fără nicĭ o plată...

3) Pentru lefile profesorilor, a directoruluĭ, chiria uneĭ case în apropriere cu colegiul, unde scolariĭ sunt a urma o parte din cursurĭ și pentru ținerea muzĕuluĭ și bibliotecei, să se dea pe fie-care an leĭ 100.000 precum se arétă în programa de maĭ jos:

Programa scóleĭ comerciale

NUMIREA STUDIILOR	OBSERVAȚII	Sumele ce se cuvine a se da pentru lefĭ	
		Leĭ	B.
I. Limba germană și cea francesă . . . . II. Limba italiană	Se va urma în colegiŭ 1 profesor, cu leĭ 500 pe lună	6.000	—
III. Aritmetica comercială și aplicația algebreĭ la calculul comercial . . . . . IV. Cunoscința universală a monedelor, sistemele de greutățĭ și mĕsurĭ în general V. Elemente de geometrie	Un singur profesor, cu leĭ 1.000 pe lună	12.000	—
VI. Elemente de dreptul comercial . . . VII. Legislația vămilor statelor principale VIII. Statistica raționată	La facultatea de drept 1 profesor, cu leĭ 600 pe lună	7.200	—
IX. Economia industrială	Idem	7.200	—

[1]) Vedĭ anexa.

NUMIREA STUDIILOR	OBSERVAȚII	Sumele ce se cuvine a se da pentru lefi	
		Leĭ	B.
X. Caligrafia și desemnul liniar	La colegiŭ		
XI. Fisica și chimia	idem		
XII. Istoria naturală	idem		
XIII. Cunoscința generală a comunicațiilor și transporturilor pe uscat și apă peste tot globul	Un singur profesor, cu leĭ 600 pe lună	7.200	—
XIV. Geografia comercială, industrială și agricolă			
XV. Istoria generală a comerciuluĭ, industrieĭ manufactureĭ și agricole și a invențiilor			
Léfa directoruluĭ	1.000	12.000	—
Chiria uneĭ încăperĭ pentru scólă, în apropriere de gimnasiŭ		12.000	—
Pentru bibliotecă și musĕŭ		29.000	—
Suma . . .		100.000	—

*

Eforia cere aprobarea programeĭ de sus, dar Vodă dă resoluția acésta:

«Acéstă scólă a se întocmi de o dată este peste putință, din lipsa maĭ ales a profesorilor specialĭ, carĭ să unéscă practica cu teoria, când tot scopul acesteĭ scolĭ este a forma acum tinerĭ bunĭ, bine deprinșĭ la ținerea de socotelĭ comerciale, și apoĭ să pășéscă treptat la dirigiarea operațiilor generale ale comerciuluĭ.

Drept aceea, spre a rosti formarea uneĭ asemenea scolĭ, Eforia va lua îndată mĕsurĭ, a înființa de o cam dată cursurile de aritmetică comercială cu aplicația eĭ la așternerea socotelelor și la ținerea registrelor și cu cunoscințe universale de monedĭ, greutățĭ și mĕsurĭ. Însă persóna ce se va alege profesor urméză a fi dirigeat cantor de bancă séŭ casă negutătorésca, ca dintr'acésta să se pótă forma ceĭ maĭ bunĭ contabilĭ.»

*

Se pare că lucrul rĕmâne *baltă,* dar în 1857 va interveni alt noŭ decret al Caimacamuluĭ Alexandru D. Ghica către Departamentul Credințeĭ și al instrucțiuneĭ publice cu No. 13 din 11 Ghenarie 1857.

«Relațiunile comerciale și industriale ale țĕreĭ nóstre desvoltându-se din ḑi în ḑi și *devenind astăḑĭ cea maĭ principală condițiune* a avuțieĭ naționale, trebuința de a se introduce și aicĭ instituțiile ce în alte staturĭ sunt fórte simțitóre, căcĭ nu este de tăgăduit, că desvoltarea ce a dobêndit comerciul nostru până acum, provine din excepționala și fericita posiție a țĕreĭ nóstre, iar nu prin disposițiĭ speciale luate de către guvern.

Indestularea acesteĭ trebuințe cerênd maĭ ânteiŭ întocmirea uneĭ scóle de comerciŭ în care să se pótă dobêndi cunoscințele speciale trebuinciόse uneĭ negutătoriĭ;

Noĭ poruncim Eforieĭ scólelor, să alcătuiască şi să ne supună cât maĭ în grabă un proiect pentru înfiinţarea uneĭ scóle comerciale, luându-se pildă pentru organisarea eĭ şi pentru programele învĕţăturilor, aşeḑĕmintele de asemenea fire din alte staturĭ.

D-luĭ Şeful Departamentuluĭ Credinţeĭ şi al instrucţieĭ publice este însărcinat cu aducerea la îndeplinirea acestuĭ al nostru ofiţ.

Alex. D. Ghica.

In 4 August 1858, Marcu Antoniu Canini scrie Ministeruluĭ cultuluĭ în al instrucţiuneĭ publice, că voĭesce prin acţiĭ să fondeze, aprobat de guvern, un institut *filologo-sciinţifico-comercial* şi cere să fie recomandat cu circulărĭ la prefecţĭ.

Acésta să şi facu.

Nimic însă nu resultă!

*

18) Pe lângă asemenea scolĭ speciale continuă şi scóla ostăşéscă cu subvenţiune din casa scólelor.

In 18 Ianuarie 1854, Generalul adjutant Budberg, cu oficiul sĕŭ No. 69, ca comisar extraordinar în Principatele Danubiene, încă aŭ cerut continuarea subvenţiuneĭ pentru scóla ostăşéscă.

*

19) In 1855, Eforia aprópe pentru ântêiaşĭ dată se preocupă de înfiinţarea uneĭ scolĭ normale, care să pregătéscă institutorĭ şi institutóre. Pentru acéstă scólă normală Eforia găsesce cu cale a obliga 30 din bursieriĭ pensionatuluĭ S-tuluĭ Sava şi 10 din fetele bursiere, şi uniĭ şi altele de părinţĭ scăpătaţĭ, să fie datorĭ a da declaraţiune, că vor îmbrăţişa cariera de institutorĭ şi institutóre şi vor servi 10 anĭ în acéstă calitate. Dar de o cam dată la atâta se mărginesce scóla normală preparandă, până dupe ce se va întórce din străinĕtate bursierul trimis pentru pedagogie.

Eată raportul Eforieĭ scólelor către Domnitor în acéstă privinţă.

Copie dupe raportul Eforieĭ scólelor cu No. 981 din 18 Iunie 1855, către Măria Sa Vodă

Eforia vĕḑênd lipsa ce este de institutorĭ şi de institutóre pentru scólele primare; considerând că maĭ ales acéstă clasă de învĕţăturĭ publice spre a putea rĕspunde la delicata sarcină ce aŭ de a da educaţiĭ maĭ vêrtos morale ast-fel ca fie-care institutor să fie un exemplu chiar de modestie şi de sîrguinţă, a chibzuit ca până la întórcerea scolaruluĭ ce s'a hotărît a se trimite spre a studia pedagogia şi care la întórcerea sa va fi însărcinat a dirige o scólă normală pentru institutorĭ, de o cam dată să se ia următórele mĕsurĭ:

I. Treĭ-ḑecĭ stipendiştĭ din ceĭ cincĭ-ḑecĭ ce se pun în pensionatul sucursal al colegiuluĭ din capitală să se priméscă prin concurs, care se va face la începutul fie-căruĭ an scolastic.

II. Un stipendist va fi dator, dupe sĕvîrşirea studiilor, a servi în curs de ḑece anĭ Statuluĭ în calitate de institutor în scólele primare.

III. Stipendiştiĭ vor fi primiţĭ din scolariĭ scólelor primare ce vor fi făcut clasa IV-a şi carĭ vor fi din familiĭ scăpătate, ast-fel ca funcţia de institutore să fie o adevĕrată carieră pentru dênşiĭ.

IV. Dece din două-decĭ bursiere ce se ţin în pensionatul domnesc de fete din capitală se vor lua tot din familiĭ scăpătate şi asemenea cu îndatorire de a servi Statuluĭ dupe sĕvîrşirea studiilor, în curs de dece anĭ, în calitate de institutrice.

V. Pentru îmbrăcăminte şi cărţile trebuinciόse de fie-care stipendist, séŭ stipendistă, se va da din casa scόlelor câte leĭ (450) patru sute cincĭ-decĭ pe an, care fac, pentru 40 persόne, leĭ 18.000 pe an.

Acésta a eĭ chibzuire Eforia o supune prea plecat Înălţimeĭ Vόstre, că de veţĭ socoti de cuviinţă să bine-voiţĭ a da înaltă aprobaţie spre a se pune în lucrare.

Poenaru. Florescu.

*

20) Scόlele de fete întâmpină multă întârdiere de a se introduce în sistemul de învĕţămênt munteau. La 18 Februarie 1852, Eforia supune Domnitoruluĭ raportul sĕŭ, cu No. 308, pe lângă care alătură devisul edificiuluĭ proectat a se face la St. Spiridon pentru un pensionat de fete.

Iată actele născute în acéstă chestiune:

«Eforia supune plecat Înălţimeĭ Vόstre planul împreună cu devisul clădireĭ ce este a se face la St. Spiridon noŭ pentru un pensionat de fete, că déca Înălţimea Vόstră veţĭ bine-voi a 'l aproba să 'ĭ daţĭ poruncă de urmare.»

Arsaki. Florescu. Poenaru. C. Bosianu.

Cu adresa No. 309, Eforia înaintéză acest raport Ministeruluĭ instrucţiuneĭ publice şi al cultelor spre a-l supune la aprobaţiunea luĭ Vodă.

Rĕspunsul Departamentuluĭ Credinţeĭ la acéstă adresă, prin No. 940, din 22 Februarie

Cinstiteĭ Eforiĭ a scόlelor

Departamentul n'ar fi amânat înaintarea raportuluĭ Cinstiteĭ Eforiĭ, cu No. 308, împreună cu planul şi devisul clădireĭ ce este a se face la St. Spiridon pentru un pensionat de fete, déca n'ar fi observat trebuinţa de a se supune Măriеĭ Sale Prea Înălţatuluĭ nostru Domn όre-care desluşirĭ îndeplinitόre înaltelor resoluţiĭ. Pentru acest rezonament, Departamentul rόgă pe cinstita Eforie, ca să complectuéscă devisul dupe modul cerut la alcătuirea obştescelor devise devise de lucrărĭ publice, adică să le însumeze preţuirea în banĭ a fie-căruĭ articol de material şi de operaţiile construcţieĭ, de şi n'ar fi cu putinţă aci a se închipui o preţuire exactă, dar în tόtă vremea cel puţin aproximativă, ca potrivit cu fondul efectiv pe al căruia temeiŭ se proectéză acéstă întreprindere să se pόtă calcula midlόcele putinciόse în destinderea cheltuelelor.

Pe lângă acésta este rugată cinstita Eforie, ca să explice causa ce a stavilit-o de a fi consecuentă luminateĭ resoluţiĭ comunicată Cinstiteĭ Eforiĭ, cu adresa cu No. 1.650, din anul trecut cum şi necesitatea care o pune în împregiurare de a face să se zidéscă din noŭ încăperĭ pentru prea arĕtatul pensionat. Asemenea sciinţă este trebuinciόsă Departamentuluĭ, ca să o înfăţişeze Măriеĭ Sale prin raportul sĕŭ, cu care va însoţi pe cel maĭ sus pomenit al cinstiteĭ Eforiĭ.»

Cu tóte acestea Departamentul Credinţeĭ înaintéză luĭ Vodă cu raportul sĕŭ No. 1.657 pe acela al Eforieĭ cu No. 309, cu planul şi devisul aşa fără aproximaţia preţurilor materialurilor de întrebuinţat la construirea clădireĭ pensionatuluĭ de fete şi Secretariatul Statuluĭ, la 13 Aprilie, prin adresa cu No. 1.503, comunică Departamentuluĭ Credinţeĭ cele următóre:

«Înfăţişându-se Măriei Sale Prea Înălţatuluĭ nostru Domn raportul cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor, cu No. 309, alăturat pe lângă al aceluĭ Cinstit Departament, cu No. 1.657, împreună cu tóte planurile şi devisul atingĕtóre de clădirea pensionatuluĭ de fete de la St. Spiridon, Înălţimea sa prin resoluţia pusă pe acel raport porunceşce cele următóre:

«Prin tóte miḑlócele de publicitate se vor face licitaţiile şi ni se va da în cunoscinţă resultatul.

«Acestea cu cinste se comunică aceluĭ cinstit Departament spre cele de cuviinţă; tot de o dată însă i se înapoiază şi tóte acele planurĭ alăturate pe lângă raportul de maĭ sus.»

Secretarul Statuluĭ, *Ión Manu.*

Éacă şi raportul supus Domnitoruluĭ:

Raport la Domn

Prin proiectul din anul 11846, pentru organisarea instrucţieĭ publice, art. 9, se legiuesce, ca pentru învĕţătura fetelor să se aşeḑe în capitală un pensionat, iar pentru ce privesce ţinerea acestuĭ pensionat, legiuirea, prin art. ḑis, se exprimă în chipul următor:

«Să se dea pe tot anul în trebuinţa acestuĭ pensionat câte leĭ 40.000, sumă ce din socotelile înfăţişate se găsesce astăḑĭ a fi prisos peste cheltuelile urmate dupe duhul şi disposiţiile testamentariĭ ale fundatorilor, rĕmânênd şi reservă mônăstireĭ pentru cheltuelĭ extraordinare; iar sporind veniturile, dupe vremĭ, se va adăoga şi darea către pensionat.»

De aci se vede, că suma de leĭ 40.000 ce se hotăresce a se da prin proiect, s'a dat nu ca o sumă fixă, ci ca o sumă ce prisosea din veniturĭ atuncĭ; duhul dar al legiuireĭ este, ca prisosul caseĭ S-tuluĭ Spiridon noŭ să se întrebuinţeze la ţinerea pensionatuluĭ şi prin urmare capitalul ce se destină spre acest sfêrşit, să créscă în proporţie cu veniturile anuale.

Venitul anual regulat al acesteĭ case pe anul 1846 a fost venitul moşiilor dupe contracte, leĭ 78.993,13

Chiriĭ	3.526,—
Birul ţiganilor	125,—
Suma . . .	82.664,13

Venitul regulat în aniĭ următorĭ aŭ fost:

În anul 1847, afară de dobânḑĭ	95.047
„ „ 1848 idem	133.601
„ „ 1849 idem	132.084
„ „ 1850 idem	132.868
„ „ 1851 idem	143.626

De aci se vede, că venitul caseĭ S-tuluĭ Spiridon, a luat o crescere însemnată, prin urmare cu duhul legiuireĭ sus ḑisă, Eforia socotesce, că se cuvine ca şi suma destinată

pentru ţinerea pensionatuluĭ de fete să se mărescă pe fie-care an, începênd de la 1846, în proporţiunea cresceréĭ veniturilor.

Pe lângă acestea sumele sale de reservă, casa S-tuluĭ Spiridon se vede din socotelĭ că le împrumută cu dobêndă; în acéstă reservă intrând firesce intrând şi capitalul destinat pentru pensionatul de fete, este drept cuvênt, ca acest capital ce încă nu s'a rĕspuns din casa S-tuluĭ Spiridon, să se dea pensionatuluĭ însoţit de tóte productele luĭ, adică împreună cu dobânḑile ce a dat.

Adaosul ce se cuvine pensionatuluĭ pe fie-care an dupe cele maĭ sus expuse, nu numaĭ că este drept, dar încă şi de neapĕrată trebuinţă, căcĭ dupe un simplu compt aproximativ şi la care s'a luat minimum cheltuelelor, aceste cheltuelĭ urméză să se urce la o sumă de leĭ 53.550 pe an, precum urméză:

Ţinerea a 20 bursiere câte galbenĭ 60	37.800
Chiria caseĭ, galbenĭ 400	12.000
Lemne de foc 50 stânjenĭ	3.150
Suma . . .	53.550

Şi afară de acéstă cheltuială ce este să se facă pe an, dupe cele expuse maĭ sus, este încă neapĕrat trebuinciósă clădirea acestuĭ pensionat.

Acestea tóte Eforia supuindu-le Inălţimeĭ Vóstre, aştéptă Inalta Măriei Vóstre deslegare.»

Asupra acestuĭ raport s'a primit, prin Departamentul Credinţeĭ cu adresa Secretariatuluĭ Statuluĭ No. 1.744 din 29 Aprilie, resultatul următor:

«Asupra raportuluĭ Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor No. 648, alăturat pe lângă acela al Cinstituluĭ Departament, cu No. 1.838, prin care cere a se mări fondul pensionatuluĭ de fete ce este a se ţinea cu prisosul ce va da veniturile mŏnăstieĭ St. Spiridon-Noŭ din capitală, Măria Sa bine-voind a pus următórea resoluţie:

«Eforia scólelor împreună cu marea Epitropie a S-tuluĭ Spiridon, vor chibzui, ca în duhul legiuireĭ şi potrivit cu întinderea trebuinţelor respective să se împarţă prisosul din veniturĭ.»

Acésta cu cinste se comunică aceluĭ Cinstit Departament, spre cele de cuviinţă.

Secretarul Statuluĭ, *Ión Manu.*

No. 648. 1852, Aprilie 9.

Copie dupe raportul Eforieĭ cu No. 941 din 26 Maiŭ anul 1852

Eforia plecat supune în cunoscinţa Măriei Vóstre că pentru localul unuĭ pensionat de fete ce este a se întocmi, potrivit cu raportul Eforieĭ No. 314, din anul 1851, aprobat de Inălţimea Vóstră, s'a luat cu chirie până se va clădi încăpere pentru acest pensionat în curtea bisericeĭ S-tuluĭ Spiridon noŭ, o casă dupe Podul Têrguluĭ de afară, numită a luĭ Manuk şi acum proprietate a luĭ G. Hagi Anghel. Inchirierea s'a făcut pe un termen de treĭ anĭ şi cu preţ de 400 galbenĭ pe fie-care an.

Acéstă urmare se supune plecat Inălţimeĭ Vóstre şi se aştéptă înaltă deslegare, căcĭ înainte de a se da aprobaţia Măriei Vóstre, contractul nu este perfect, fiind-că s'a făcut cu acéstă condiţie, ca să nu fie obligatoriŭ pentru Eforie decât dupe ce se va întări de Măria Vóstră.

Şi fiind-că uniĭ din membriĭ Eforieĭ mŏnăstireĭ S-tuluĭ Spiridon-Noŭ, din venitul căruia este legiuit a se slobodi o sumă pentru ţinerea acestuĭ pensionat, sunt a pleca afară şi nu le rĕmâne timp de a se aduna cu acéstă Eforie, ca să chibzuéscă . . . . . . [1])

---

[1]) Câte-va rêndurĭ lipsesc, rumpte.

Pentru aceste cuvinte Eforia socotesce, că întocmirea unuĭ pensionat de fete este o trebuință de ântêia importanță; însă un asemenea pensionat neputêndu-se ținea pe séma Statuluĭ, urméză a se însărcina cu dênsul o persónă, care va fi dat dovedĭ de capacitate și de moralitate, prin ținerea de asemenea așeḑĕmênt în capitală pe vreme îndelungată, și stăpânirea să vie întru ajutorul eĭ, cu darea încăpereĭ în Sf. Spiridon-vechiŭ și a 50 stânjenĭ lemne și cu așeḑarea a douĕ-ḑecĭ stipendiste câte 60 galbenĭ fie-care.

Baniĭ se vor lua din prisosul veniturilor acesteĭ mŏnăstirĭ, și stipendistele se vor alege dintre fetele de amploiațĭ, carĭ vor fi slujit țĕreĭ cu cinste și rêvnă, asemĕnat dispozițiilor art. 19 din prea însemnata legiuire. Așa dar cheltuiala anuală a acestuĭ pensionat va fi de leĭ 41.737 parale 20, însă:

» 37.800 plata stipendistelor

» 3.937 parale 20 plata a 50 stânjenĭ lemne, câte $2\,{}^1/_2$ galbenĭ stânjenul.

» 41.737 » 20.

Afară de cheltuelile reparațieĭ caselor, acum la început, când se va așeḑa pensionatul într'însele.

Programa învĕțăturilor se va face dupe dispozițiile legiuirilor de maĭ 'nainte și dupe deosebitele proiecte ce s'aŭ adunat în pricina acésta, încât să corespundă cu cele de astăḑĭ trebuințe ale societățeĭ române.

Eforia supune plecat acéstă a eĭ chibzuire la înalta cunoscință și aprobare a Inălțimeĭ Vóstre, adăogând că pentru direcția acestuĭ pensionat nu cunósce altă persónă cu cunoscințĭ maĭ bune decât pe D-na comtesă de Grands-Pres, pe care o și recomandă la întărirea Inălțimeĭ Vóstre.»

Alexandru Filipescu. Arsaki. Florescu. P. Poenaru. S. Marcovicĭ.

Am vĕḑut că tóte aceste lucrărĭ nu daŭ resultatul dorit și budgetul din 1855, se reduce, cât privesce educațiunea fetelor, la ținerea în internate a câtor va bursiere pe la pensionate private.

Cu tóte acestea nevoia unuĭ institut anume organisat era destul de viŭ simțită de Eforie, care chiamă în fruntea pensionatuluĭ domnesc de fete, din baniĭ S-tuluĭ Spiridon și baniĭ scólelor, pe D-na Ana Iacobsohn.

In 27 August 1852, s'a deschis și la Buzĕŭ un pensionat de fete, cu baniĭ magistratuluĭ. [1])

Nevoia de a da fetelor învĕțătură era egalmente viŭ simțită de către părințĭ. Aceștia prin unele județe 'șĭ dăduseră fetele la scólele publice de băețĭ. Eforia nu vĕḑu lucrul acesta cu ochĭ bunĭ și opri chiar acésta, prin o circulară adresată la 27 Februarie 1852, către institutoriĭ din Caracal, Pitescĭ, C.-Lung, Ilfov, Têrgoviștea, Focșanĭ și Severin.[2])

«S'a vĕḑut din catalógele ce ațĭ trimis la trimis la Eforie, că între scolariĭ băețĭ ce ce urméză în acea scólă sunt și fete în vêrstă până la 12 anĭ.

Eforia considerând că este împotriva buneĭ orânduelĭ, că sexul femeesc, maĭ vêrtos

[1]) Veḑĭ dosarul No. 697 de la archiva Statuluĭ din Bucurescĭ.

[2]) Dosarul No. 659, archiva ministeruluĭ de culte din 1852.

când este de o vêrstă aşîa de inaintată, să fie impreună cu partea bărbătéscă şi că de o cam dată nu sunt încăperi deosebite pentru sexul femeesc, pune îndatorire D-le, ca de acum înainte să nu maĭ primescĭ fete în clasele aceleĭ scolĭ, şi depărtând pe cele ce acum se află, să primescĭ băeţĭ în locul lor.»

Scóla Lazăr Oteteleşanu, din Craiova, dispunênd de fondurĭ propriĭ, este singura care se organiséză maĭ cu înlesnire în 1854.

Dăm în anexă [1]) jurnalul Eforieĭ şi budgetul proiectat de veniturile şi cheltuelile acesteĭ scolĭ, suma 77.272 de leĭ, în care intră stipendiul pentru 12 fete.

Scóla de fete sĕrmane din Bucurescĭ, de sub patronagiul D-neĭ Ştirbeiŭ, continuă în aniĭ de carĭ ne ocupăm, de şi cu o direcţiune străină şi necorespundĕtóre scopuluĭ. In 1854 acéstă scólă primi o donaţiune de 10.000 leĭ de la repausatul Clucer D. Urian.

*

21) Scólele primare primesc îmbunătăţirĭ importante în aniĭ 1852—1855.

In 9 Aprilie 1852, Eforia presentéză Domnitoruluĭ următorul raport :

Raport la Domn, No. 647 din 9 Aprilie 1852

«Dupe programa întărită prin ofisul Inălţimeĭ Vóstre No. 1.389, din anul 1850, se hotăresce, ca în fie-care judeţ scólele primare să se împartă în patru clase. Clasele I-a, a II-a şi a III-a s'a înfiinţat, iar clasul al IV-lea numaĭ la judeţele Ilfovul, Brăila, Dolj şi Slatina, şi pentru cele-alte 13 judeţe acest clas este a se înfiinţa de la 1 Septembre anul următor, potrivit cu budgetul acestuĭ an.

Dar Eforia luând în băgare de sémă, că la maĭ multe judeţe clasul al IV-lea chiar în anul 1847 a avut un prea mic numĕr de scolarĭ, adică numaĭ de la 6—10 ;

Că acésta provenind din micul numĕr al locuitorilor oraşuluĭ unde este aşeḑată scóla nu este de creḑut că numĕrul scolarilor să créscă în viitor, ast-fel încât, peste puţin timp să se simtă trebuinţă de a se înfiinţa în tóte judeţele clasul al IV-lea.

Că cu sumele ce s'ar cheltui pentru lefĭ de profesorĭ la judeţele unde în ḑisul clas numĕrul scolarilor este prea mic, s'ar putea îndestula alte trebuinţe neapĕrate ale instrucţiuneĭ publice, socotesce, că s'ar cuveni ca la unele judeţe să se înfiinţeze clasul al IV-lea, iar la cele-alte clase a III-a şi a IV-a unindu-se să formeze un singur clas împărţit în duoĕ secţiĭ, corespunḑĕtóre la fie-care din aceste douĕ clase (precum aŭ fost şi până în anul 1847), lecţia să se facă în amêndouĕ secţiile de acelaşĭ profesor, dându-i-se drept munca sa o léfă de leĭ 400 pe lună, adică adăogându-se câte leĭ 50 pe lună la suma de leĭ 350, ce se dă acum profesoruluĭ clasuluĭ al III-lea.

Să se păstreze clasul al IV-lea	Să se unéscă clasele a III-a şi a IV-a
1. Bucurescĭ	1. Câmpu-Lung
2. Craiova	2. Caracal
3. Giurgiŭ	3. Tèrgu-Jiuluĭ
4. Pitescĭ	4. Râmnicul-Vâlceĭ

[1]) Veḑĭ anexa.

Să se păstreze clasul al IV-lea	Să se unéscă clasele a III-a și a IV-a
5. Slatina	5. Călărașĭ
6. Brăila	6. Severinul
7. Ploescĭ	7. Buzĕul
8. Focșanĭ	8. Têrgoviștea
	9. Teleorman

Acéstă a sa chibzuire, Eforia o supune plecat Inălțimeĭ Vóstre, așteptând Inalta deslegare.»

Adresa Departamentuluĭ Credințeĭ cu No. 2.276 din 5 Maiŭ 1852, către Eforia scólelor, prin care comunică, că la raportul Eforieĭ de maĭ sus reprodus, cu No. 647, relativ la județele unde clasa IV-a primară să se înființeze, și la acelea unde clasele a III-a și a IV-a să se unifice, nepresentând trebuința încă de a fi separate; Măria Sa Domnul Țĕreĭ a dat aprobarea sa princiară ast-fel: «Se va pune în lucrare de la Septembre viitor.»

In 3 Februarie 1853, Eforia dă instrucțiunĭ în 37 de articole relative la institutorĭ, la scólele din județe la scolariĭ din ele etc.; le dăm în anexă. [1]).

*

22) Scólele sătescĭ nu se redeschid nicĭ până la 1855, de și constatăm facerea unor pregătirĭ relative la ele.

In 13 Decembre 1854, Eforia a arĕtat Domnitoruluĭ, că baniĭ ce se strîng din ceĭ douĭ leĭ darea sătenilor, sunt distrașĭ de la scop în favórea scólelor de agricultură și de meseriĭ și se întrébă: cu ce să se reînființeze scólele sătescĭ? Departamentul Credințeĭ și instrucțiuneĭ publice, cu adresa No. 578, din 7 Februarie 1855, comunică Eforieĭ resoluțiunea Domnitoruluĭ pusă pe raportul eĭ din Decembre, în coprinderea următóre:

«Stabilimentele ce s'aŭ creat sunt cu totul în privința și folosul sătenilor, carĭ urméză a 'șĭ lua treptat desvoltarea, încât dintr'acest centru să se întindă cercul până la cele din urmă marginĭ. Se vor deschide și scóle sătescĭ centrale prin fie-care județ, pe unde dorința se va arĕta și trebuința va dovedi.»

Departamentul Credințeĭ insistă pe lângă Eforie, ca ea să afle mijlocul de a împăca trebuințele scólelor de agricultură și arte cu nevoile redeschidereĭ scólelor sătescĭ. Grea chiămare pe care nu scim până la ce punct cea maĭ mare bună voință din partea Eforieĭ ar fi putut'o împlini!

Eată în ce mod intervine Departamentul bisericesc și el însușĭ pe lângă Domnitor, încă în Ianuarie 1855, cu anaforaua No. 148:

«Cu ocasia supunereĭ la cunoscința Măriеĭ Vóstre a raportuluĭ onor. Eforiĭ a scólelor sub No. 1.409, prin care solicită înalt ordin spre a 'i se slobodi de către Cinstitul Departament financial, atât rĕmășița de leĭ 136.216, parale 30, ce ar avea să priméscă până la *sfârșitul anuluĭ 1852, din contribuția a câte 2 leĭ de familie aĭ candidaților de* sate, cât și sumele de venit pe douĭ anĭ din urmă, Departamentul cu grijă fiind a se

[1]) Vedĭ anexele.

mărgini în cercul datoriilor impuse de legiuiri, 'şi a făcut meditaţia sa asupra chipuluĭ strîngereĭ aceluĭ venit şi a întrebuinţăreĭ luĭ, judecând că cea de acum destinaţie a luĭ, de a se da spre susţinerea scólelor de agricultură şi de arte, póte să se privéscă maĭ puţin în armonie cu principiul pe al căruĭ temeiŭ s'aŭ îndatorat familiile sătene a face sus arĕtata contribuţie, pentru că consecuentele aceluĭ principiŭ în timpul de atuncĭ se puneaŭ în vedere cum că acel sacrificiŭ le va aduce folosul ce va isvorî din învĕţătură prin scólele comunale, coprinse în art. 2 şi 3 din legiuirea anuluĭ 1847, pentru reorganisaţia instrucţieĭ publice, închee prin combinaţiile sale, că este maĭ convenit pentru dênsul a corespunde cu misia ce are, când nu va lăsa să 'ĭ scape din vedere a supune cunoscinţeĭ Inălţimeĭ Vóstre asemenea lucrare, ce i se pare neconsecuente cu sfîrşitul pentru care s'a hotărît.

El cunósce că, puindu-se în comparaţie realitatea scólelor de sate cu aceea a sus ḑiselor duoĕ aşeḑĕminte, maĭ cu sémă acela de agricultură, pentru a căruia fondare se prescrie miḑlóce la § 115 şi 116 din regulamentul scólelor, nu este de tăgăduit trebuinţa ce de o potrivă se simte pentru amêndouĕ felurile de întocmirĭ spre avantagiul naţieĭ; însă tot-d'o-dată are convicţie Departamentul, că fie-care dintr'acestea urméză, dupe drept cuvênt, a se întemeia, séŭ a se modifica dupe împregiurărĭ, pe basa de orênduelĭ, carĭ se vor aşeḑa de către Adunarea competentă şi prin autorisaţia Măriei Vóstre, vor lua titlul de legiuire. Décă Inălţimea Vóstră veţĭ găsi de bune aceste raţionamente ale Departamentuluĭ, veţĭ bine-voi a porunci să se dea în deliberaţia şi chibzuirea Cinstituluĭ obştesc Divan.»

No. 148. 1855, Ianuarie 17.

Eată acum şi alte douĕ acte provocate maĭ în urmă asupra acesteeaşĭ materiĭ:

Lucrare dupe resoluţiunea Eforieĭ pe anexele de sub No. 54, către Ministerul de finance

«Se va scrie maĭ ântêiŭ onor. Departament al financelor, cerênd Eforieĭ pentru fiecare judeţ lista de numele satelor şi têrgurilor carĭ aŭ familiĭ în No. de 100 séŭ maĭ mult.»

Departamentul Credinţeĭ şi al instrucţiuneĭ din principatul Românieĭ

Onorabileĭ Eforiĭ a scólelor

Pentru contribuţia ce se obligă locuitoriĭ têrguluĭ Roşescĭ a da pe fie-care an pentru susţinerea scóleĭ, potrivit adreseĭ cu No. 1.498, s'a scris administraţieĭ respective ca să dea sciinţă, ca prin concurs să se alégă învĕţătoriĭ acelor scóle, Departamentul nu este de părere, pentru că onor. Eforie cunósce însăşĭ cu câtă dificultate se găsesc concurenţĭ pentru posturĭ de profesorĭ, unde folósele sunt maĭ marĭ, în vreme ce pentru învĕţătoriĭ de sate nu o să se găséscă nicĭ-o-dată; prin urmare este rugată onor. Eforie că, luând în consideraţie aceste împregiurărĭ, cum şi neapĕrata trebuinţă ce este de a se înfiinţa cât maĭ neîntârḑiat acele scóle, să bine-voiască a depărta orĭ-ce pedicĭ ar miḑloci punerea lor maĭ în grabă în lucrare şi a se mulţămi, acum la început, că candidaţiĭ de învĕţătorĭ să trécă un examen, prin care să se verifice décă sunt capabilĭ de însărcinarea lor.

No. 6.075. 1855, Octombre 22.

Resoluţiunea

«Se va rĕspunde, că Eforia are tótă voinţa a înfiinţa scólele de sate; că concursul candidaţilor nu are de obiect decât a se examina concurenţiĭ décă aŭ calităţile neapĕrat trebuinciόse spre a fi institutor de sate, că prin urmare părerea acesteĭ Eforiĭ şi a onor. Departament nu sunt neunite, precum se exprimă acel onor. Departament; că, în sfîrşit onor. Departament fie încredinţat, că acéstă Eforie posede şi voinţa şi miḍlócele de chibzuire spre a face tot ce este cu putinţă din parte'ĭ spre înfiinţarea scólelor de sate.»

In Decembre 1855, Eforia, prin raport la Domnitor, propune abia deschiderea la judeţe a cursurilor pregătitóre pentru candidaţiĭ de învĕţătorĭ sătescĭ. Eată acest raport:

«In urma resoluţioĭ ce Inălţimea Vóstră aţĭ bine-voit a da pentru înfiinţarea scólelor de sate, asupra raportuluĭ acesteĭ Eforiĭ cu No. 1.409, din anul trecut, însoţit de al onor. Departament al Credinţeĭ cu No. 148 din anul următor, Eforia a chibzuit asupra chipuluĭ înfiinţăreĭ acestor scóle cele următóre:

I. In capitala fie-căruĭ judeţ se va deschide o scólă normală pentru învĕţătura candidaţilor de învĕţătorĭ de sate.

II. Direcţia şi facerea lecţiilor în fie-care scólă se va încredinţa unuĭ singur profesor, căruia i se va da o renumeraţie de leĭ 500 pe lună.

III. Numaĭ din satele de 100 familiĭ cel puţin, se va lua câte un candidat.

IV. Alegerea candidaţilor se va face de însuşĭ profesorul scóleĭ normale din judeţ. Acest profesor se va preambla spre acest sfîrşit în fie-care sat şi va îndemna pe juniĭ ce i se vor părea cu bune disposiţiĭ naturale, a îmbrăţişa cariera de învĕţător.

V. Candidaţiĭ nu se vor lua decât cu buna voĭe a lor şi numaĭ în vêrsta de la 16—20 anĭ.

VI. Candidaţiĭ unuĭ judeţ vor urma în scóla normală de la 1 Aprilie şi până la 1 Octombre, iar de la 1 Octombre până la 1 Aprilie fie-care candidat va da lecţie în scóla satuluĭ sĕŭ.

VII. Profesorul scóleĭ normale va fi dator în cursul celor 6 lunĭ de iarnă a se preămbla prin judeţ în revisia scólelor de sat, observând şi întrebând pe candidaţĭ în predarea lecţiilor.

VIII. Fie-care candidat va fi dator a urma în scóla normală în curs de 5 anĭ.

Cu aceste disposiţiĭ Eforia socotesce că scólele de sate 'şĭ pot da adevĕratul folos, ce se aştéptă de la dênsele, adecă să fortifice în inima ţĕranuluĭ principiile religieĭ şi să facă dintr'însul un om moral şi muncitor.

Décă Inălţimea Vóstră veţĭ bine-voi a aproba acéstă chibzuire a Eforieĭ, ea vĕ aduce prea plecată rugăciune, să bine-voiţĭ a da înalt ordin, atât onor. Departament din lăuntru pentru clădirea scólelor de prin sate dupe un plan dat de acéstă Eforie, cât şi către onor. Departament al financelor, ca să slobóḍă în primirea Eforieĭ contribuţia de 2 leĭ de familie pentru candidaţĭ, din care contribuţie are a se plăti atât lefile profesorilor din scólele normale cât şi ale candidaţilor de sate.»

No. 1.910. 1855, Decembre 9.

Pentru a putea maĭ cu înlesnire activa deschiderea scólelor sătescĭ, Eforia, în 15 August 1853, a fost cerut Domnitoruluĭ, prin Departamentul Credinţeĭ, a se face léfă maĭ bună revisorilor scólelor sătescĭ, din ḍeciuiala lefilor învĕţătorilor.

Prea Inălţatului nostru Domn Stăpânitor, Gheorghe Dimitrie Bibescu Voevod

Departamentul Credinţeĭ

Raport.

Cinstita Eforie a scólelor, cu adresa No. 700, face arĕtare acestuĭ Departament, că la anul 1853, legiuindu-se léfa învĕţătorilor de prin sate, câte duoĭ leĭ de fie-care enoriaş sătén, Eforia scólelor a întocmit pe acest temeiŭ scólele comunale, aşeḑând din anul 1838, câte un învĕţător la fie-care sat ce s'a găsit a avea maĭ mult de 50 familiĭ. Tot-d'o-dată Eforia chibzuind şi pentru miḑlócele de privighere asupra acestor învĕţătorĭ, ca să 'şĭ îndeplinéscă ale lor datoriĭ, a orênduit, ca la satul cel maĭ mare din fie-care plasă, léfa de duoĭ leĭ de tótă familia să se împarţă între duoĭ învĕţătorĭ, din care unul să fie îndatorat, în timpul de iarnă a învĕţa copiiĭ în scóla satuluĭ, iar cel-alt, cu numire de sub-revisor, să ămble tótă iarna necontenit, din scólă în scólă, în tótă plasa, ca să privegheze pentru aducerea la îndeplinire a regulelor întocmite, şi să raporteze pe fie-care lună pentru orĭ-ce va cere trebuinţa, prin graiŭ séŭ prin scris, profesoruluĭ de la scóla normală, ca şi acesta să dea la fie-care treĭ lunĭ Eforieĭ sciinţă despre tóte.

Din cercarea de patru anĭ, Eforia a vĕḑut, că cu aceştĭ sub-revisorĭ precum se află întocmiţĭ, nu se póte îndeplini scopul, pentru că nefiind îndestul plătită a lor slujbă, din pricină că se împarte între duoĭ învĕţătorĭ léfa, ce se adună de la un sat, ceĭ maĭ mulţĭ se lépĕdă de slujba de sub-revisorĭ, şi maĭ tot-d'a-una este trebuinţă a se lua recruţĭ în învĕţătura acesteĭ slujbe. Spre depărtarea acesteĭ pedicĭ în revisuirea scólelor, Eforia a chibzuit, că pentru a se face sub-revisoruluĭ o léfă maĭ corespunḑĕtóre cu ale sale ostenelĭ, să fie dator fie-care învĕţător a 'ĭ da ḑeciuială din léfa sa, plătindu'ĭ acea ḑeciuială în duoĕ câştiurĭ, adecă, jumĕtate la Sf. Gheorghe şi jumĕtate la Sf. Dimitrie, precum şi învĕţătorul 'şĭ primesce de la sat léfa sa. Cu aceste miḑlocirĭ sub-revisorul uneĭ plăşĭ ar putea închega o léfă de la 300 până la 400 leĭ pe an, cu care urmând a fi maĭ mulţămit se va îndemna a nu se lepĕda de acéstă slujbă.

Acéstă chibzuire a Eforieĭ scólelor, Departamentul plecat o supune la cunoscinţa Măriei Vóstre, spre a avea înalta deslegare de urmare.

Şeful Departamentuluĭ, *Florescu.*

No. 3.447. Bucurescĭ, 1853, August 15.

In urma acestuĭ raport, la 16 August, Ministerul comunică Eforieĭ, prin adresa cu No. 3.448, înalta de maĭ jos domnéscă resoluţie:

Resoluţia Măriei Sale Domnuluĭ Bibescu-Vodă

«Primim vremelnicesce, până când cercarea va dovedi resultatul.»

*

23) In privinţa învĕţământuluĭ privat, avem din aniĭ aceştia de adus, în anexă, regulamentul întocmit de Eforie pentru pensionate şi scóle private de fete şi băeţĭ. Dupe acest regulament, numaĭ studiile primare se pot face în scolĭ private. Scolariĭ din scólele private ajunşĭ la învĕţământul secundar, vor fi aduşĭ de către directoriĭ acelor scolĭ la clasele colegiuluĭ de la Sf. Sava, unde vor urma ca scolarĭ ordinarĭ.

Studiĭ secondare se vor putea face la scólele private, dupe învoirea Eforieĭ, numaĭ în alte judeţe decât acele unde Statul are un gimnasiŭ. [1])

[1]) Veḑĭ anexa.

La 25 Octombre 1854, sub No. 1.991, Eforia scrie Ministerului Credinței că «Fondurile scólelor nu se află în stare a putea înființa atâtea institute de educație pe cât cere neapĕrata trebuință, care este de comun simțită, și maĭ ales aci în capitală, ceea ce se verifiéză prin necontenita deschidere de scóle private, maĭ la tóte bisericile; și fiind-că din raporturile revisoruluĭ, s'a cunoscut că la cele maĭ multe scóle dupe la biserică, scolariĭ învéță afară, la zidurile bisericeĭ, nedându-se nicĭ o încăpere pentru scóle și acésta aducênd cea maĭ mare stânjenélă instrucțieĭ primare și compromițĕndu-se tot de o dată sănĕtatea copiilor; Eforia, dupe chibzuirea ce a făcut, aduce plecată rugăciune aceluĭ onor. Departament, că déca și însușĭ va găsi de cuviință, să bine-voiască a îndatora pe epitropiĭ bisericelor locale, care aŭ chiliĭ, ca să dea câte o sală pentru ținerea de scólă privată, înființând într'însa și băncile trebuincióse. [1])

Orĕscu. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

Secretar, *St. Negoescu.*

Eacă ce rĕspunsurĭ daŭ epitropiĭ de bisericĭ:

No. réspuns

1. Epitropul bisericeĭ nouă din mahalaua dușumeleĭ, ḑice că acéstă biserică, abia acum desĕvêrșită, n'are nicĭ o chilie.

» Epitropul bisericeĭ S-țiĭ Voivoḑĭ, că are dóuĕ odăĭ marĭ destinate pentru scólă și acum se urméză învĕțătura într'însele, numaĭ véra când este cald es copiiĭ, dupe cererea lor, afară, la umbră, pentru rĕcóre.

» Epitropul bisericeĭ Cișmeleĭ, că n'are încăperĭ să dea pentru scólă, arĕtând că 5, sunt pe seama preoților și cântărețuluĭ din drépta cu familiile lor. Una este închiriată cu leĭ 100, alta este dată uneĭ femeĭ care tămâe morțiĭ, și cântărețul din drépta are pentru studiŭ 7 până la 8 copiĭ.

» Epitropul bisericeĭ S-tul Vasile, că biserica n'are miḑlóce ca să maĭ destineze încăperĭ pentru scólă, și că stăpânirea viindu'ĭ într'ajutor pentru susținerea eĭ, ar putea atuncĭ chibzui.

10. Epitropul bisericeĭ Olarĭ, că încăperile bisericeĭ se află închiriate și acum n'are de unde da pentru scólă, decât că în viitor să scie să nu le maĭ închirieze.[2])

Acéstă lucrare a fost provocată de revisorul general pe lista următóre a scólelor ținute pe la bisericĭ:

No. curent	NUMELE ȘI PRONUMELE	LOCUINȚA
1	Tudorache Negulescu	In curtea bisericeĭ S-tul Apostol
2	Dumitru Ilie	In curtea bisericeĭ Foișoru
3	George Georgescu	In curtea bisericeĭ Dómna Bălașa
4	Ión Dumitrescu	In curtea bisericeĭ Slobodia
5	Diaconu Spiridon Tătărescu	In curtea bisericeĭ Sf. Gheorghe-Vechiŭ

[1]) Dosarul No. 304 din 1854, archiva ministeruluĭ de culte.

[2]) Comunicată de Eforie la Departamentul Credinței, cu adresa No. 1.191 din 1854, ca acel Departament să oblige pe egumenĭ a da localurĭ de scólă.

No. curent	NUMELE ȘI PRONUMELE	LOCUINȚA
6	Ghiță Ștefănescu	In curtea biserici Curtea-Veche (scólă fórte neîncăpĕtóre)
7	Diaconu Dimitrie Popescu	In curtea biserici cu Sfinții (localul miserabil cu totul)
8	Ión Cântărețu	Olari (încăperi próste)
9	Dimitrie Popescu	In curtea biserici Sf. Ión-Moși (lipsă totală de mobilierul necesar)
10	Gheorghe Dimitrescu	In curtea biserici Manea-Brutaru (local fórte prost)
11	Gheorghe Popescu	In curtea biserici S-ții Voivodĭ
12	Andreiŭ Mihail	In curtea biserici Mavroghene
13	Alexandru Ionescu	In curtea biserici Schitu-Măgureanu

Observațiunea revisoruluĭ general

NB. «Décă s'ar obliga epitropiĭ și aĭ bisericelor ce nu figuréză cu scolĭ în lista trimisă de Eforie pe lângă adresa sa cu No. 507 din 13 Februarie anul curent, ca să dea localul și mobilierul necesariŭ, și cu acésta s'ar aduce un mare serviciŭ instrucțiuneĭ publice.»

Dăm în anexă [1]) lista generală a scólelor private din curțile bisericelor din Bucurescĭ.

*

In 1852, Domnitorul a dat maĭ multe subvențiunĭ și ajutóre la câte-va scolĭ private.

In 18 Ianuarie 1852, Domnitorul a ordonat Eforieĭ, să dea o subvențiune de 5.000 leĭ D-neĭ Maria Tepeghiósa directóre de pension de fete. [2])

In același an Aprilie, s'aŭ acordat subvențiĭ de 200 galbenĭ pensionatuluĭ Mitilineu.

In Septembre 1852, D-na Elisa de Blaremberg cere de la Domnitor un ajutor cu care să organiseze o scólă de fete. Domnitorul ordonă Eforieĭ să 'ĭ dea 200 galbenĭ. In Septembre 1853, i s'a maĭ dat 100 galbenĭ. [3])

Prin budgetele anuale am vĕḑut și cele-alte subvențiunĭ regulate ce se acordaŭ și la alte scolĭ private.

*

24) Examenul din 1851—1852, dete ocasiune directoruluĭ scólelor C. Bozianu să rostéscă discursul solemn din care se constată, că scólele primare s'aŭ redeschis în acest an scolar, că Eforia s'a ocupat de metodul lancasterian; că s'a îngrijit cu formarea uneĭ bibliotecĭ speciale a acesteĭ scolĭ și cu scăderea prețuluĭ de scólă și că se va adăogi în programul acesteĭ scolĭ elementele de istorie naturală.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Dosarul No. 653, archiva ministeruluĭ de culte.

[3]) Dosarul No. 668, archiva ministeruluĭ de culte.

Vorbind de gimnasiĭ, Bozian subliniază minunat importanța limbeĭ române ca organ de cultură. Studiul eĭ se va face în paralel cu limba latină, ceea ce luĭ Bozian i place mult. [1])

Solemnitatea împărțireĭ premiilor se făcu la 29 Iunie în fața Domnitoruluĭ, care rĕspunse la discursul luĭ Bozianu. Domnitorul laudă instituțiunea internatelor și în mod special pensionatul Bucholtzer; de altmintrelea nimic noŭ în acest discurs, ce dăm în anexă. [2])

Din statistica anuluĭ acestuia 1852—1853, aducem cifrele următóre :

Gimnasiul cu 8 clase a avut 333 elevĭ, iar facultatea de legĭ 21.

Cele 4 scolĭ primare din capitală (Verde, Galben, Negru și Albastru) avură 828 scolarĭ, ceĭ maĭ mulțĭ în colórea de Verde (250.)

Scólele primare de băețĭ din județe în numĕr de 16 (din care duoĕ în Craiova), coprindênd și 43 de elevĭ aĭ gimnasiuluĭ din Craiova cu 4 clase, aŭ fost frecuentate de 2.915 scolarĭ; decĭ o scădere asupra anuluĭ trecut.

Scolĭ publice de fete în județe numaĭ duoĕ, cu 135 eleve. Iarășĭ scădere.

Invĕțămêntul privat e represintat prin 141 de scolĭ de băețĭ și de fete cu o populațiune de 5.240 scolarĭ. [3]) Aci spor însemnat.

*

Examenele pe 1853—1854, aŭ început la 9 Iunie 1854, și s'aŭ terminat la 26 Iunie.

Discursul solemn e fórte mic de astă dată și fără de nicĭ o importanță, totușĭ îl dăm în anexe. [4])

Comparând tabela statistică a anuluĭ acestuia cu a anuluĭ anterior, găsim cifrele generale în scădere. Așïa numĕrul scolarilor din scólele publice care era în 1852—1853 de 4.077, e redus la 1854 în sumă de 3.542 de scolarĭ.

La fete constatăm un spor: cifra de 135 din 1853, se urcă în anul 1854 la 234.

Scăderea este egalmente în scólele private, unde nu maĭ frecuentă decât 4.217 scolarĭ în loc de 5.240. [5])

Credem că evenimentele politice și ocupațiunile străine să fie fost una din causele scădereĭ populațiuneĭ de la 1852 încóce. Cu revenirea Domnieĭ și a liniștiĭ relative, la moment lucrul luă îndreptatere și populațiunea generală a scólelor, de unde era la 1854 de 8.303, scolariĭ se urcă la Iunie 1855 la 8.377. [6])

25) Socotim a fi folositor să dăm, în anexă, pentru scólele muntene în genere lista ce posedem în original a întreguluĭ personal didactic indicând numele fie-căruia profesor,

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa. Dăm în anexă și programul serbăreĭ, împreună cu cuvêntul luĭ Bozian, rĕspunsul luĭ Vodă, lista premiaților și cărțile date ca premiĭ.

[3]) Veḑĭ pentru detaliĭ tabla anexată.

[4]) Veḑĭ anexa.

[5]) Veḑĭ anexa.

[6]) Veḑĭ tabelul anexat.

catedra ce ocupă, dată de când funcționéză și rangul de boerie ce aŭ dobândit până în 1852. [1])

*

La Ianuarie 1852, în consiliul scólelor din Iașĭ, aflăm pe lângă G. Sĕulescu, pe I. Patriciu, I. Lazarini, D. Pop și D. Stoica.

Sĕulescu 'șĭ dă demisia și ministrul bisericesc Gr. Cuza, în 5 Ianuarie 1852, cu anaforaua No. 17, recomandă în locul luĭ Sĕulescu pe A. Tr. Laurian, «fostul profesor de istorie și filosofie in ţéra românéscă și care acum se află la Viena», cu salariŭ de 12.000 leĭ pe an și spesele de drum, în locul a 10.000 cât se plătea până acum luĭ Sĕulescu. Gr. Ghica aprobă, în 9 Ianuarie 1852, și în 10 Ianuarie același an, Departamentul scrie luĭ Laurian, la Viena, adresa No. 52, invitându'l să vie să'șĭ ia postul.[2])

Numirea luĭ Laurian la postul de inspector general al scólelor și chiămarea ca profesor în același an, a D-luĭ N. Ionescu și D. Chinezul, cum și îmbunătăţirea programelor, dupe planul luĭ Laurian, [3]) asigură scólelor moldovene progrese reale.

Mersul scólelor din Moldova, abia început sub Gr. Ghica, este din noŭ amenințat în 1853, în timpul ocupaţiuneĭ străine. Acéstă amenințare vine de la înțelegerea tăcută dintre boerimea nemulţămită cu deșteptarea publică și comandanţiĭ oștirilor străine. Așîa, la 25 Noembre 1853, însușĭ șeful Departamentuluĭ cultelor și instrucţiuneĭ publice din Moldova, Nicolae Suţu, presintă un memoriŭ în limba franceză, ce dăm în anexă, [4]) memoriŭ care manifestă puţina încredere în corpul didactic romănesc. N. Suţu ḑice apoĭ, că cu sistemul actual numaĭ se declaséză tinerimea. Ca remediŭ găsesce *scóla reală* și se indignéză, că până acum nimenĭ n'a creat de asemenea scolĭ. Pentru a se organisa scolĭ reale, Suţu nu vede decât 2 miḑlóce: Orĭ să se aducă profesorĭ capabilĭ de a preda în diferitele ramurĭ, carĭ privesc agricultura, comerciul și ingineria, suspendêndu-se pentru o bucată de vreme dispositiunea regulamentuluĭ, care cere ca tóte studiile să se facă în limba românéscă, orĭ să se trimită la scólele din Prusia elevĭ pregătiţĭ, ca să 'șĭ termine studiile în diferite ramurĭ din străinĕtate.

Cârmuitorul Sfat al ţĕreĭ, cu raportul No. 3.385, supune Comisaruluĭ extraordinar și plenipotenţiar Budberg, memoriul de maĭ sus al luĭ N. Suţu. Pe marginea acestuĭ raport un condeiŭ străin și simpatic pentru românĭ a scris:

«Opiniunea mea este, că se pot așeḑa profesorĭ de agricultură, de architectură și de geometrie practică pe lângă gimnasiŭ și să nu se strice gimnasiul, séŭ să se înlăture vre-una din clasele care 'l constitue.» [5])

Budberg, în anul următor 1854, la 25 Ianuarie, pune pe raportul Sfatuluĭ cârmuitor resoluţiunea următóre:

«Incuviinţez, recomandând a se priveghia asupra alegereĭ profesorilor ce se vor aduce din Prusia.»

Maĭ târḑiŭ, rușinat de curentul naţional-liberal triumfând, N. Suţu, scrie, în *Zimbrul* de la 4 Iulie 1855, că nu e adevĕrat că el a fost contra scóleĭ romane, ci că fără

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) In 19 Iunie 1852, cu No. 3.032, 'i se comunică iarășĭ numirea fiind-că întârzié de a veni.

[3]) Veḑĭ anexa.

[4]) Veḑĭ anexa.

[5]) Acéstă observaţiune este făcută in limba francesă.

a atinge gimnasiul, el a voit numaĭ să se înființeze și *scolĭ reale*, conform așe̦dământuluĭ scolar. [1])

In anul 1855, Aga A. T. Laurian, fu trimis în misiune în Europa, pe comptul Statuluĭ. El cercetă scólele și organisațiunea lor. In Iașĭ, ceĭ de la *Zimbrul*, cam luaŭ în zeflemea asemenea misiune.... In lipsa luĭ Laurian, profesorul Barnuț ținu locul de inspector general și preșe̦du, cu Ministrul D. Ralet, examenele anuale din 30 Iunie 1855.

Impregiurările rĕsboiuluĭ de la Dunăre, care aŭ adus necesitatea pentru muscalĭ de a evacua principatele, salvară scólele de o nouă amenințare. Ast-fel gimnasiul reorganisat abia, continuă a se complecta, și în 1855 ajunge a avea tóte 7 clasele, de aprópe îngrijit de energicul și învĕțatul inspector general A. Tr. Laurian. Ba încă se și fac pregătirĭ pentru deschiderea în 1856 a cursurilor superióre, séŭ de facultățĭ.

Dăm în anexă [2]) efemeridele diverse ale scólelor din Moldova, până la 1855.

Scóla centrală de fete din Iași, până în Octombre 1852, a maĭ stat sub direcțiunea luĭ D. Lăzărescu. Acesta dându'șĭ demisiunea, postul a fost suplinit provisoriŭ de profesorul D. Stoica, la 8 Octombre cu adresa Departamentuluĭ averilor bisericescĭ No. 4.896, însă, neîntâr̦diat, a fost numit definitiv director Sardarul Petru Constandache.

*

La 1 Ianuarie 1852, Domnitorul Gr. Ghica fundéză orfanotrofia, la care alăturéză o scólă de moșit, care va prospera, nu târ̦diŭ, sub direcțiunea învĕțatuluĭ și calduluĭ patriot doctorul Anastasie Fĕtu. Dăm în anexă [3]) hrisovul domnesc coprin̦dênd actul de fundațiune al acestuĭ institut. In 7 August 1855, aŭ eșit cu diplome 15 móșe.

*

Seminariul Veniamin iarășĭ trece prin o periódă de crisă. Dăm în anexă [4]) corespondența schimbată între rectorul Filaret Scriban, ca președinte Comitetuluĭ seminariuluĭ și între Epitropia seminariuluĭ, care nu este mulțămită cu administrațiunea luĭ Scriban. Acéstă stare inăsprită în relațiunile luĭ Scriban cu Epitropia și în cât-va cu Departamentul instrucțiuneĭ publice, începe a fi cunoscută și de public, din care o bună parte trece în favórea luĭ Scriban. Aceștia, la examenul de véră din 1852—1853, fac o adevĕrată manifestare luĭ Scriban, printr'o adresă publică de mulțămire pentru progresele scóleĭ de sub rectoratul sĕŭ.

In anul scolar 1853—1854, s'a deschis și clasa a VI-a la seminariŭ, totușĭ n'aŭ contenit a abandona seminariul scolarĭ numaĭ cu câte 4 clase, și anume în 1852 aŭ eșit 75 de seminariștĭ, în 1853 seminariștĭ eșițĭ 169, în 1854 numaĭ 69, și în 1855 s'aŭ redus numĕrul eșiților la 24.

Numĕrul internilor a variat în acestĭ anĭ între 120—150.

---

[1]) Adevĕrul este, că N. Suțu luă și el parte în comisiunea care proiectă, sub Gr. Ghica, *noul așe̦dământ al scólelor*, alăturea cu N. Ghica, L. Rosetti, Cr. Cuciureanu, C. Hurmuzake, V. Alexandri și P. Casimir.

[2]) Ve̦dĭ anexa.

[3]) Ve̦dĭ anexa.

[4]) Ve̦dĭ anexa.

In anexă am dat programa întocmită încă la 1851. Eată dupe D. Erbiceanu lista profesorilor din 1853—1854:

1) *Arh. Filaret Scriban.* Teologia fundamentală, Retorica și Omiletica.

2) *Protosing. Melhisedek.* Teologia docmatică, scripturistica, Ermineutica, Patrologia și limba latină.

3) *Arh. Neofit Scriban.* Istoria universală pragmatică și limba elenă.

4) *Dr. Anton Velini.* Logica, Psicologia și Istoria filosofieĭ.

5) *Hristofor Scriban.* Archeologia biblică, Istoria vechiuluĭ și nouluĭ așeḑămênt, Istoria bisericéscă.

6) *Ieremia Ieromonah.* Liturgica și Aritmetica, Catihisul, Tipicul, Istoria sântă și a Patrieĭ.

7) *Alexandru Petrino.* Musica vocală.

Ca supleanțĭ eraŭ:

1) *Ierod. Climent Neculau.* Inceputurĭ de limba latină și elenă.

2) *Ierod. Policarp.* Cronologia și Geografia.

3) *Ierod. Benedict.* Mărturisirea ortodoxă și Gramatica română.

4) *Diac. G. Sandovicĭ.* Cântările bisericescĭ și explicarea nouluĭ testament.

Dăm în anexă [1]) programa și orariul seminariuluĭ pe 1853—1854. Dupe *Zimbrul* de la 4 Martie 1855, la acea dată eraŭ tóte 8 clasele.

Din efemeridele seminariuluĭ Veniamin pe aniĭ aceștia, amintim următórele:

In 1852, Filaret Scriban este ridicat la trépta de archiereŭ, în 12 Ianuarie.

In acestașĭ an seminarul serve de model Episcopuluĭ de Hușĭ Meletie pentru întocmirea seminaruluĭ eparchial de la Hușĭ.

Intre profesoriĭ seminaruluĭ din 1854, aflăm și pe Dimitrie Stoica, profesor la liceul din Iașĭ, iar doctorul Anton Velini demisioneză de la catedra sa, avênd să trécă la direcțiunea scóleĭ preparandale de la Treĭ-Ierarchĭ.

La mônăstirea Neamțuluĭ lângeḑia seminarul. In 1855 maĭ fu nițel galvanizat și i se dete programa publicată în *Zimbrul* din 6 Maiŭ 1855.

La Ianuarie 1854, Nicolae Istrate fiind director la Departamentul cultelor, rînduesce o comisiune compusă din G. Asaki, G. Sĕulescu și Vlădica Suchopan, pentru a cerceta starea seminariuluĭ și a propune modul organisăreĭ luĭ. Suchopan acuză, în Februarie 1854, pe Neofit Scriban, că în retorica ce predă la seminariŭ, a pus modelurĭ din Voltaire și din *părinții apusenĭ.* G. Sĕulescu încă din Ianuarie 'șĭ a dat demisiunea din comisiune.

Aceste diverse intrigĭ nu eraŭ de natură a asigura mersul liniștit al seminariuluĭ, precum vom vedea și în aniĭ următorĭ.

*

Se cuvine a aduce măcar unul din budgetele anuale ale seminariuluĭ din aniĭ aceștia. Anexăm [2]) decĭ aci budgetul acestuĭ institut pe anul 1853.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

Suma totală a capitalului și a venitului seminariului și a mönăstireĭ Socola era de 304.350 leĭ, din care ca lefĭ ramuluĭ didactic se plătea 61.100 leĭ, iar la 9 caticheţĭ prin judeţe şi la 9 supleanţĭ aĭ lor se plătea 49.400 leĭ.

Acest budget coprindea și câte-va sumĭ în folosul cultureĭ generale, și anume 7.100 leĭ pentru biblioteca seminariuluĭ, din care 4.000 leĭ pentru tipărirea cărţilor scolastice şi 600 leĭ pentru gazete şi foĭ publice.

Acest budget este semnat de epitropiĭ Sofronie Mitropolitul și Gr. Cuza.

*

La rubrica scólelor primare avem: înfiinţarea, în 14 Septembre 1855, a scóleĭ din Têrgul Odobescĭ. [1]) Acéstă scólă s'a cerut de têrgoveţĭ.

La Panciu se deschide egalmente scóla primară urbană în loc de scóla sătéscă. [2])

In 1853—1854, se înfiinţéză la Piatra scóla filială de fete, dar deschiderea eĭ va întârḑia încă.

La Bêrlad, din contribuţia oraşuluĭ cu 80 galbenĭ pe an şi din fondul Codreanu, se deschide scólă de fete în 1855, şi D-şóra Evolsky e numită institutóre, la Septembre 1856.

Rĕposatul N. Codreanu, prin testament (30 Ianuarie 1854) lasă 8.000 galbenĭ, din carĭ 6.000 galbenĭ pentru o scólă de fete la Bêrlad şi 2.000 la scóla de băeţĭ tot de acolo, spre a se plăti din venitul banilor 2 profesorĭ, unul de limba franceză şi altul de cea italiană.... Epitropiĭ testamentarĭ: Log. Răducanu Roset, Vorn. Negri, Dr. Em. Costin... Ce s'aŭ făcut aceştĭ banĭ?! [3])

Scóla de fete din Tecuciŭ este din 1854. La 15 Decembre 1853, cu ordinea No. 6.697 a fost numită profesóre D-na Elena Cernat, de la 1 Ianuarie 1854. [4])

Dar pe când în unele părţĭ se deschid scolĭ noue, în Septembre 1854, institutorul Rosali arétă, că oştirea austriacă 'i a închis scóla şi 'i a luat localul pentru dênsa.

Neonil stariţul mönăstireĭ Neamţul şi Secul construind, précum în aniĭ trecuţĭ vĕḑurăm, un local de scólă primară în Têrgul Neamţuluĭ, el dobândi de la Domnitor un hrisov domnesc pentru organisaţiunea acesteĭ scóle:

Hrisov domnesc, din 22 August 1853, sub No. 4.086, prin care s'a întărit fundaţia scóleĭ înfiinţată în Têrgul-Neamţuluĭ de către S-ta mönăstire Neamţul.

«Prea cuvioşia sa părintele Archimandritul Neonil, stariţul S-teĭ mönăstirĭ Neamţul şi Secul, aducênd la cunoscinţa Domnieĭ Nóstre, că în têrgul Neamţuluĭ s'a înfiinţat o scólă publică, cu miḑlócele numiteĭ S-teĭ mönăstirĭ, aŭ cerut ca fundaţia acésta să se întărescă şi de către noĭ, cu domnescul hrisov, spre întemeearea eĭ şi asigurâre mönăstireĭ, că nu va fi bântuită în viitor.

O asemenea cerere privitóre pentru o fundaţie atât de folositóre neamuluĭ şi maĭ vêrtos populaţieĭ numituluĭ têrg, primind'o cu tótă mulţămirea sufletuluĭ nostru, carele în tot timpul s'aŭ consfiinţit pontru binele ţĕreĭ acestia de Dumneḑeŭ nouă încredinţată, facem cunoscut tuturor ce se cuvine a sci, că o asemenea cerere, care cu scopul eĭ ca-

---

[1]) Dosarul No. 534 din 1855.

[2]) Dosarul No. 355 şi 1.221.

[3]) Veḑĭ în anexă testamentul.

[4]) Dosarul No. 395 din 1853.

racteriséză nobilele principiĭ ale prea cuvioşieĭ sale, şi generositatea vrednică de tótă lauda, şi potrivit cu solia schimeĭ ce representéză, o încuviinţăm, subt următórele drepturĭ şi mărginirĭ :

A) Scóla acésta întru administraţia sa din lăuntru va fi supusă tuturor regulelor ce se vor statornici, numaĭ de către autorităţile numiteĭ S-teĭ mŏnăstirĭ, care va avea neatârnată inspecţie morală şi materială asupră'ĭ.

B) Invĕţăturile se vor propune în limba patrieĭ, iar întinderea şi orênduirea lor va fi pe un curs mărginit de 4 anĭ, şi dupe programele încuviinţate pentru scólele publice primare din ţéră, fără a fi îndatorită S-ta mŏnăstire a maĭ înfiinţa clasurĭ pentru învĕţăturĭ maĭ 'nalte, séŭ a înmulţi cheltuelile peste acelea ce însăşĭ va găsi de cuviinţă. [1])

C) Profesorul, ca unul ce are a fi plătit de către S-ta mŏnăstire, se va numi tot-d'a-una şi va atârna de a dreptul de autoritatea S-teĭ mŏnăstirĭ ; el însă va fi ales dintre aceĭ carĭ vor avea autorisaţia Departamentuluĭ bisericesc şi al învĕţăturelor publice, pentru exersarea profesieĭ de învĕţător.

D) Fiind-că tineriĭ carĭ vor sĕvêrşi învĕţăturile în scóla acésta, urméză a fi pregătiţĭ ast-fel, pentru ca să 'şĭ pótă continua învĕţăturile în scólele maĭ 'nalte din capitală, şi pe acest temeiŭ învĕţăturile urmând a fi uniforme cu acelea publice din ţéră, în acéstă scólă se vor întrebuinţa aceleaşĭ cărţĭ autorisate pentru tóte scólele publice.

E) S-ta mŏnăstire va priveghia a se trimite regulat raport, potrivit cu glăsuirea aşeḑămêntuluĭ scolar, la Departamentul averilor bisericescĭ şi al învĕţăturilor publice, care este îndatorat a avea tot-d'a-una sciinţă de starea şi progresul învĕţăturilor generale din ţéră.

F) Examenele la acéstă scólă se vor face regulat ca şi la cele-alte scóle publice, la care Departamentul va avea dreptul şi îngrijirea de a trimite un delegat asistent, iar atestatele se vor sloboḑi elevilor de către însăşĭ inspecţia ce se va regulamenta pentru acésta Sf. mŏnăstire.

Decĭ Domnia Nóstră, pentru păzirea cu nestrămutare a acesteĭ orênduirĭ, şi spre ferirea S-teĭ mŏnăstirĭ de amestecul orĭ-căreĭ alte autorităţĭ bisericescĭ, séŭ politicescĭ, întărim prin acest Domnesc hrisov ţinerea arĕtateĭ scolĭ, în mărginirea arĕtată maĭ sus.

Datu-s'aŭ hrisovul acesta în Politia Iaşiĭ, reşedinţa Domnieĭ, în anul de la mântuirea lumeĭ 1853, luna August în 22 ḑile, iar al Domnieĭ nóstre în principatul Moldavieĭ al 5-lea, pe care l' am întărit cu însăşĭ a nóstră subscriere şi sigilul domnesc. [2])

*

In anul 1853, se fac în fine şi în Moldova pregătirĭ seriόse pentru deschiderea de scóle sătescĭ.

Preocupaţiunea Ministruluĭ instrucţiuneĭ publice este a crea locale şi a pregăti învĕţătorĭ. Avênd a se da în arendă moşiile mŏnăstirescĭ, ministrul bisericesc cere Sfatuluĭ aprobarea de a se pune în contractele de arendare obligaţiunea construcţiuneĭ de local de scólă, dupe anume plan.

Copie scósă din dosarul No. 4 din aniĭ 1853—1857

Referat. 1853, April e 24.

In urmarea § 16 secţia I din regulamentul scolar, se propune, déca se va găsi cu cale, ca în viitor cu prilegiul împosesuireĭ moşiilor cleruluĭ, să se adaoge în condiţiile vîndĕ-

[1]) Prin hrisovul publicat la No. 853 al Manual. adm. se vede că ramul învĕţăturilor teologice aŭ căpĕtat maĭ mare întindere prin înfiinţarea seminariuluĭ din mŏnăstirea Neamţuluĭ.

[2]) Manualul administrativ, tomul II.

reĭ însărcinarea de a se înființa pe la satele populate peste numĕr de 50 locuitorĭ, case pentru scolĭ elementare, mĕsură care fără a costa d'inadinsă cheltuială într'un timp scurt, ar înlătura una din cele maĭ principale greutățĭ, ce se întêmpină astădĭ pentru a se inzestra fiiĭ locuitorilor cu cunoscințele neapĕrat trebuinciόse stăreĭ lor, spre a'ĭ forma gospodarĭ bunĭ și cu frica luĭ Dumnedeŭ.

Tot-odată posesoriĭ pe lângă îndatorirea de a înființa asemenea case, cu a lor cheltuială, a le pregăti în al duoilea an al posesieĭ, a le ținea și a le trăda în bună stare la eșirea de pe moșie, să aĭbă și îngrijirea de a da, de la deschiderea scóleĭ, câte un argat dintre suljbașiĭ volnicĭ aĭ moșieĭ, și a îngădui luarea din parchetul anual, a lemnelor trebuitóre pentru încăldirea eĭ.

Incuviințându-se acéstă mĕsură, se alăturéză și planul închipuit acum pentru asemenea case de scolĭ, ca observându-se și îmbunătățindu-se, dupe acelea posesoriĭ să aibă îndatorirea a le înființa.

D. D. Istraty.

Eată încheerea Sfatuluĭ:

1853, Aprilie 24.

«Dupe deliberația urmată în ființa Prea Sfințituluĭ Mitropolit și a mădularilor Sfatuluĭ extraordinar, propunerea coprinsă în referatul de față vĕdêndu-se conformă cu rostirea Aședămêntuluĭ scolastic, rĕmâne Departamentul bisericesc îndatorat pe viitor a pune în condițiile contractuluĭ de împosesuire a moșiilor cleruluĭ îndatorirea de a se înființa asemenea case de scólă, dupe planul adeverit tot astădĭ, și numaĭ pe la satele carĭ vor trece peste numĕrul de 50 locuitorĭ, care acéstă socotință Departamentul prin anafora o va supune și la cunoscința Prea Inălțatuluĭ Domn, spre a câștiga Inalta întărire.

Sofronie Mitropolit. *Sc. Suțu. Mavrocordat. V. Ghica. C. Sturdza.*

Potrivit jurnaluluĭ închiat de mădulările Sfatuluĭ extraordinar, se va supune prin anafora împregiurarea la cunoscința Prea Inălțatuluĭ Domn, planul păstrându-se la secție. In vremea cuvenită se vor da dupe el copii la sămeșie, spre a le alătura pe lângă contractele posesorilor respectivĭ.»

S. Suțu.

Anafora la Inălțimea Sa

Anul 1853, Maiŭ 1.

«Una din cele maĭ fundamentale disposițiĭ ale aședĕmêntuluĭ scolastic fiind înființarea scólelor sătene, dupe modul prescris în capul al 2-lea, secția I, aplicația acestor disposițiĭ aŭ trebuit maĭ cu sémă a chiăma îngrijirea Departamentuluĭ, ca una ce nu se póte pune în lucrare inainte de a se zidi casele de scolĭ pe la locurile ce se vor însemna și a se pregăti învĕțătorĭ, dupe coprinderea § § 145 și 148.

Spre acest sfîrșit se simte de nevoĭe a se lua de pe acum óre-carĭ pregătitóre mĕsurĭ, și a se închipui nisce disposițiĭ economice, carĭ ar făgădui într'un scurt timp realisarea diseĭ instituțiĭ.

Acestea se înche acum de o dată în următórele puncturĭ:

1) Potrivit § 16 din aședământ să se înființeze pe la moșiile mônăstirescĭ din coprinsul țĕreĭ, case de scolĭ, despre care Departamentul dupe propunerea ce a făcut Sfatuluĭ cârmuitor, la 24 a cugĕtóreĭ, a luat deslegare a pune în viitor în condițiile contractelor de împosesuire a moșiilor cleruluĭ îndatorirea a se înființa asemenea casă de scolĭ dupe

planul încuviințat de Sfat și numaĭ pe la satele carĭ vor trece peste numĕrul de 50 locuitorĭ, subt îngrijirea posesorilor a le ținea casele tot-d'a-una în bună stare și la deschiderea lor a da câte un argat dintre slușbașiĭ volnicĭ aĭ moșieĭ și a îngădui luarea din parchetul anual, a lemnelor trebuitóre pentru încălḑirea eĭ.

Mĕsura acésta, pe de o parte s'a și aplicat de îndată, în condițiile imposesuirilor urmate chiar în aceeașĭ ḑi, și anume pentru moșia Răchiteniĭ și Adjudeniĭ și pentru moșia Păltinișiu, fără ca asemenea însărcinare să vĕdéscă vre-o lovire simțită în prețul moșiilor, iar pe de alta plecat se supune cunoscințeĭ Inălțimeĭ Vóstre, d'impreună cu planul pentru casele de scólă.

2) Să se pregătéscă localul ocupat acum de canțileria Departamentuluĭ pentru primirea în internat a elevilor ce vor fi menițĭ ca învĕțătorĭ la scólele sătescĭ dupe § § 81, 82 și 147 din așeḑămênt, și prin urmare:

De la Sf. Dimitrie viitor, Departamentul să fie autorisat a închiria o casă potrivită spre a muta canțelaria luĭ din localul Vasilian;

3) Să se însărcineze comitetele de inspecție a da socotința lor despre localitățile, unde s'ar putea înființa case de scóle, câte una la fie-care ocol, dupe care Departamentul, să facă apoĭ îndemnare proprietarilor acelor locurĭ a zidi case de scólă potrivit planuluĭ adoptat de Sfat;

4) Prin miḑlocul ispravnicilor și a comitetelor de inspecție ținutale, să se însemne tineriĭ ce urméză a se pregăti ca învĕțătorĭ și carĭ de la Sf. Dimitrie viitor s'ar putea primi ca internĭ;

5) Să se dea acum în concurs compunerea unuĭ manual ce are a servi de învĕțătură scólelor elementare, potrivit programeĭ statornicită, păzindu-se întru acésta regulele prescrise în § 19;

6) Pentru a nu veni casa scólelor în neînchipuire din adaosul cheltuelelor, ce din aceste mĕsurĭ s'ar putea prileji, să se mărginéscă de acum numĕrul internilor dupe îngrădirea așeḑămêntuluĭ, și acésta fără lepĕdarea acelor ce până acum aŭ câștigat asemenea drit, decât prin treptată mărginire și neîndeplinirea locurilor vacante în cât ar covêrși ale numĕruluĭ cerut de așeḑămênt;

7) Asemenea urmare să se păzéscă și pentru scóla fetelor, rĕmânênd (până când închipuirile vor ierta o maĭ mare întindere) numĕrul internelor mărginit cel mult la 50;

8) Precum asemenea urmare să se păzéscă și pentru stipendiștĭ, al căror numĕr astăḑĭ covêrșesce acel fixat de așeḑămênt, și dintre carĭ uniĭ nicĭ n'aŭ îndeplinit, nicĭ îndeplinesc condițiile prescrise în capul III-lea al părțeĭ a II-a din așeḑămênt.

Subscrisul păstrându'șĭ îngrijirea a se ocupa cu punerea în aplicație a disposițiilor Așeḑămêntuluĭ scolar, pe cât miḑlócele vor ierta, acum de o-dată plecat supune la cunoscința Inălțimeĭ Vóstre aceste mĕsurĭ, spre a primi deslegare de urmare.»

D'asupra raportuluĭ resoluția Inălțimeĭ Sale:

«Incuviințăm»

Luare de disposițiĭ în consecuență

Spre punerea în lucrare a disposițiilor încuviințate se vor lua acum de o-dată următórele mĕsurĭ:

1) Se va însărcina pe un revisor al Departamentuluĭ a căuta o casă de închiriat pentru cancelaria Departamentuluĭ, de la Sf. Dimitrie viitor, de nu se va putea și maĭ 'nainte, și care să fie în cât s'ar putea maĭ apropiată de localul scólelor;

2) Să se facă circulare către comitetele de inspecţie spre întocmaĭ aplicaţie a punctuluĭ al 3-lea din anafora;

3) In cât se atinge de punctul al 5-lea să se céră maĭ ântêiŭ sciinţă de la D-luĭ inspectorul de nu se află în cărţile scolastice un asemenea manual, şi la din împotrivă întêmplare, să însemne uvragiile în carĭ s'ar putea găsi materiile trebuitóre pentru compunerea acestuĭ manual;

4) Să se facă cunoscut D-sale inspectoruluĭ îngrădirile coprinse la punctul al 6-lea şi al 7-lea, aducêndu-se tot o-dată şi la obştésca sciinţă prin *Fóia oficială;*

5) Sciinţele trebuitóre întru aplicaţia punctuluĭ al 8-lea să se iée iarăşĭ de la D-luĭ inspectorul, dupe care se va înainta pentru acésta cuvenita lucrare.

In cât pentru cele-alte alte disposiţiĭ ale anaforaleĭ, vor fi în vedere dupe regularea celor de maĭ sus.

Sc. Suţu.

Potrivit resoluţiuneĭ aceştia s'a scris revisoruluĭ Homicénul, cu No. 1.860, din 7 Maiŭ acel an, inspectoruluĭ general cu No. 1.861, directoruluĭ scóleĭ de fete cu No. 1.863 şi comitetelor de inspecţiune scolare ţinutale de Galaţĭ, Bêrlad, Tecuciŭ, Focşanĭ, Bacăŭ, Huşĭ, Vasluiŭ, Roman, Peatra, Fălticenĭ, Dorohoiŭ, Botoşanĭ şi Iaşĭ cu No. 1.738 şi 1.750 inclusive.

Dăm în anexă [1]) lista generală a şcólelor la care dupe Aşeḑământul scolar se cerea de fie-care câte o scólă elementară. Atâtea scolĭ câte se ceréŭ era cu neputinţă să se organiseze îndată, de aceea se decide, că în 1854 să se deschidă vre-o 15 şi se cer pentru acésta învĕţătorĭ dintre seminarişti [2]), carĭ aŭ renunţat la preoţie. In acest sens se scrie inspectoruluĭ Laurian. Acesta, în 2 Dececembre 1853, cu raportul No. 142, 'şĭ arétă bucuria pentru organisarea scólelor sătescĭ şi propune ca să li se fixeze léfă de 100 leĭ pe lună.

Primele scolĭ proiectate a se deschide sunt la Păucescĭ în judeţul Vasluiŭ, Răchitenĭ şi Adjudenĭ în judeţul Roman, Păltinişu în judeţul Dorohoiŭ, Iezerenĭ în judeţul Iaşĭ, Boróia şi Rotopănescĭ în judeţul Suceava. [3])

In 1854, prin referatul No. 1.424 din 15 Martie, Ministerul instrucţiuneĭ publice cere a se îndatori, să facă scolĭ pe moşiile lor şi mŏnăstirile pămêntescĭ, care 'şĭ administréză singure averile.

Eată ce ḑice referatul:

«Fiind în privire încuviinţările Sfatuluĭ Cârmuitor, că potrivit cu glăsuirea Aşeḑămêntuluĭ scolar, să se înfiinţeze scóle sătescĭ, atât pe la moşiile cleruluĭ administrate de acest Departament, cât şi pe la acele închinate locurilor de jos; subscrisul cere deslegare onor. Sfat administrativ, décă asemenea mĕsură nu se cuvine a se aplica şi pe la satele mŏnăstirilor constituate ca chinoviĭ, precum: Neamţul, Agapia, Vorona, Văratec-

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) La 7 Ianuarie 1854, s'a primit rĕspunsul iconomuluĭ Ión Silvan predicator, înregistrat la No. 67, prin care rĕspunde la apelul ce 'i s'a făcut, comunicând lista de numele şi pronumele seminariştilor ceruţĭ pentru a fi numiţĭ învĕţătorĭ la scólele sătene împreună cu garanţia cerută.

[3]) Veḑĭ anexa.

cul și altele, care este sciut că posedéză sate cu sute de locuitorĭ. Asemenea décă iarășĭ de acéstă îndatorire pot fi scutițĭ egumeniĭ actualĭ de pe la mönăstirile pămêntescĭ: Slatina, Rîșca, Bisericaniĭ, Pângărațiĭ, Doljeștiĭ și altele, cărora li s'aŭ dat moșiile pe viață și tăcsuite în prețurĭ mult maĭ înjosite decât cunoscuta lor valóre.»

In 16 Martie acestașĭ an, Departamentul aduce în desbaterea Sfatuluĭ țěreĭ următorul referat, cu No. 1.428, prin care se pune fundamentele primeĭ scóle preparandale seriόse românescĭ.

In urmarea încuviințăreĭ Sfatuluĭ Cârmuitor, din trecutul an 1853 Aprilie, s'aŭ înaintat lucrărĭ pentru înființarea de scolĭ elementare pe la tóte moșiile cleruluĭ care ar numěra peste 50 locuitorĭ, trecêndu-se în condițiile contractelor de împosesuire facerea caselor pentru scolĭ, dupe un plan încuviințat de Sfat încă de atuncĭ. Tot o-dată s'aŭ făcut provocațiĭ poftitóre proprietarilor celor cu sate maĭ marĭ, de prin centrul ocólelor ținutale, pentru înființarea unor asemenea case, pentru ca cu timpul să se realiseze scopul proiectat în Așeḑămênt.

Dupe încuviințarea din urmă a Sfatuluĭ ținut sub prezidenția Ex. Sale D-luĭ vice-prezident, comunicată cu adresa Secretariatuluĭ de Stat No. 739, urméză asemenea měsură a se aplica și pe la moșiile mönăstirilor închinate locurilor de jos și pe la acele ale mönăstirilor constituate ca chinoviĭ.

Din acestea resultă, că peste un an mult duoĭ, are să se simtă trebuință de un însemnător numěr de învěțătorĭ, carĭ vor trebui a se aplica în scólele proiectate.

Decĭ fiind-că până acum nu s'aŭ luat nicĭ o měsură pentru formarea unor asemenea învěțătorĭ, de și în budgetul actual al caseĭ scólelor se vede afectat un condeiŭ de 20.000 leĭ pentru învěțătoriĭ sătescĭ, subscrisul se vede dator a prevedea consecuențele și a supune onor. Sfat alăturatul proiect de organisația uneĭ scolĭ preparandale și a 'l pofti de a lua în considerație motivele ce 'l îndémnă de a presenta spre a 'l autorisa să 'l pună în aplicație prin miḑlocul sumeĭ ce este afectată în budget.

Proiect pentru înființarea institutuluĭ preparandal.

1. Pentru formarea învěțătorilor sătescĭ, să se înființeze un institut preparandal în încăperile scólelor din curtea Treĭ-Ierarchilor.

2. Un profesor preparandal să fie numit cu o léfă de 500 leĭ pe lună, carele să țină prolecțiĭ de metoda învěțătureĭ și să aplice pe candidațĭ a face practică în scóla primară ce este în Treĭ-Ierarchĭ.

3. Acest profesor va avea îngrijire, ca candidațiĭ propușĭ să 'șĭ învețe prelecțiile, să'șĭ facĕ datoriile cu sfințenie și să se pórte cu moralitate.

4. Departamentul să se îngrijéscă a regula o programă pentru partea sciințifică a claseĭ preparandale, care să fie conformă cu principiile așeḑămêntuluĭ scolar.

5. In acest institut să se provóce a veni toțĭ aceĭ ce vor avea aplicare a se arunca în cariera învěțătorilor sătescĭ.

6. Candidațiĭ ce se vor propune pentru acésta să fie datorĭ a da înscris la Departament că sěvîrșind cursul, vor merge ca învěțătorĭ orĭ și la care sat le va recomanda Departamentul și că vor păzi datoriile lor cu sfințenie, dupe instrucțiunile ce din timp în timp se vor da tuturor învěțătorilor publicĭ.

7. In institul preparandal candidațiĭ să priméscă pe lângă bine-facerea găzduireĭ și a încălḑireĭ, 60 leĭ pe lună de la casa scólelor avênd a'șĭ închipui hrana și îmbrăcămintea din léfa ce li se dă.

8. Candidații nu vor fi primiți maĭ tinerĭ de 18 anĭ; vor fi înzestrațĭ cu cunoscințele elementare de citire și scriere și să fie de religia ortodoxă.

9. Numĕrul lor să se sue până la 25, și pentru acest numĕr să se facă pe socotéla Departamentuluĭ nisce crevaturĭ, care să fie tot-d'a-una destinate pentru candidațĭ.

10. Invĕțătoriĭ pe la sate se vor numi de către Departamentul averilor bisericescĭ și al învĕțăturilor publice.

11. Autorisația de învĕțătorĭ li se va da în urma unuĭ examen ce vor depune înaintea consiliuluĭ scolar.

12. Afară de candidațiĭ ce se vor pregăti în institutul preparandal, Departamentul va prefera cu deosebire pe preoțiĭ, diaconiĭ și dascăliĭ de pe la sate, carĭ vor da dovedĭ că sunt capabilĭ pentru chiămarea de învĕțătorĭ.

S'a obținut aprobarea la aceste duoĕ raporturĭ ale Departamentuluĭ averilor cleruluĭ prin comunicările ce 'ĭ face Secretariatul de Stat prin adresele sale cu No. 1.338 și 1.802 din 10 Aprilie și 28 Maiŭ 1854, și se face cunoscut Mitropolieĭ prin adresa cu No. 3.506, ca până la deșertarea încăperilor scólelor din Treĭ-Ierarchĭ, să dea măcar 2 odăĭ din încăperile Mitropolieĭ spre așeḑarea provisoriŭ a 25 persóne ce vor forma de o cam dată corpul învĕțătorilor sătescĭ, și în 5 Decembre acelașĭ an, se face raport la Domn, cu No. 105, în următorul mod:

Prea Inălțate Dómne,

«Legiuirea pentru înființarea caselor de scólă pe la sate, s'a adoptat până acum numaĭ pe la proprietățile cleruluĭ pămĕntén atârnat de către acest Departament, nu maĭ puțin și de către un numĕr de fețe particulare, care aŭ primit fără a fi obligate, ci numaĭ din buna lor plecare. Moșiile însă ale mŏnăstirilor închinate locurilor de jos și a chinoviilor, precum: Neamțul, Secul, Văratecul și Agapia, de și sunt datóre a se supune acesteĭ legiuirĭ, totușĭ până acum aŭ rĕmas ex eptate.

Acéstă împregiurare fiind o neînvinsă pedică la dobândirea resultatelor ce se aștéptă din aplicarea Așeḑămĕntuluĭ citat, subscrisul ia îndrăsnéla a vĕ aduce la cunoscință, rugându-vĕ să bine-voițĭ a îndatori pe citatele mŏnăstirĭ către grabnica punere în lucrare a citateĭ legiuirĭ, care se socóte cu atât maĭ drept a se impune mŏnăstirilor, cu cât ele se folosesc de veniturile unor dăruirĭ, făcute cu scop de bine-facere și alte lucrurĭ plăcute luĭ Dumneḑeŭ.»

Mĕsura luată de a se supune mŏnăstirile și cele închinate la obligațiunea de a deschide scolĭ sătescĭ pe la moșiile lor a fost revocată în 26 Maiŭ 1854, în timpul invasiuneĭ străine. Revenind Domnitorul Gr. Ghica pe tron, Departamentul a supus din noŭ anafora, în 7 Ianuarie 1855, sub No. 513.

In cât privesce înființarea scólelor sătescĭ, regulamentul scolar, § 16 rostesce: «Departamentul averilor bisericescĭ și al învĕțătureĭ publice se va îngriji dupe vreme și «dupe închipuirea miḑlócelor séle a înmulți asemenea scolĭ și pe la alte sate, începênd «înființarea lor maĭ ântêiŭ pe la moșiile mŏnăstirescĭ din coprinsul țereĭ, ca unele ce «înfățișézā maĭ multă înlesnire pentru realisarea acestuĭ scop.»

In acest §, de și la început se ḑice, că dupe închipuirea miḑlócelor Departamentuluĭ, asemenea scolĭ urméză a se înmulți, însă acéstă condiție ar privi maĭ mult întreținerea scólelor, iar nu înființarea caselor de scolĭ, carĭ ar trebui a se face de către proprietarĭ, dupe chiar înțelesul cu care se închee § 16.

Cu tóte acestea spre a nu se interpreta cu deosebire coprinderea acestuĭ §, Departa-

mentul, în anul trecut, în cât privesce moșiile mönăstiririlor pămêntescĭ, aŭ trecut îndatorirea facereĭ scólelor prin contractele, ce aŭ încheiat pentru împosesuirea unora din ele. [1]) Iar întru cât se atinge de acelea ale mönăstirilor închinate locurilor de jos și chinoviilor, în anul contenit 1854, prin referatul No.... aŭ făcut miḑlocire către Sfatul extraordinar, de a se îndatori pe aceste mönăstirĭ de a trece între condițiile dupe care urma a se împosesui, unele din moșiile lor, a căror termen expiră la 23 Aprilie 1855, îndatorirea de a se înființa asemenea case de către posesorĭ.

Acéstă propunere s'a încuviințat de către Sfatul cârmuitor, potrivit adreseĭ secretariatuluĭ de Stat sub No. 739, însă în urmă, dupe tânguirea ce aŭ adresat egumeniĭ Grecĭ D-luĭ vice-președinte, secretariatul de Stat, prin adresa No. 1.792, din 26 Maiŭ 1854, comunică acestuĭ Departament, «că Sfatul, spre dovadă de buna voință a guvernuluĭ în «tóte prilegiurile, atingătóre de interesele acelor chiriarchiĭ se unesce a suspenda apli-«carea acesteĭ mĕsurĭ.»

Din coprinderea dér a acesteĭ încheerĭ se vede, că Sfatul a amânat aplicarea acesteĭ mĕsurĭ, iar nicĭ de cum că ar fi desființată.

Subscrisul dér, cu supunere aduce la cunoscința Inălțimeĭ Vóstre, cu rugăminte de a porunci, că asemenea mĕsură să se aplice chiar de acum în privirea miḑlócelor de carĭ disposéză aceste mönăstirĭ, și din care țéra nu trage decât un prea neînsemnător folos.

Domnul apostilând asupra raportuluĭ sus reprodus, că: «Sfatul nostru extraordinar «va lua în de aprópe considerație propunerea Departamentuluĭ și va încheea a sa ho-«tărîre,» Departamentul apoĭ, potrivit domnesceĭ resoluțiĭ, a înaintat raportul Sfatuluĭ, cu referatul No. 607 din 28 Ianuarie.

*

La rubrica cultureĭ generale se cuvine a face mențiune de proiectele ce se urmărea în țéra românéscă pentru clădirea unuĭ local special destinat biblioteceĭ și museuluĭ.

Profesorul de sciințele naturale Baraș, prin raportul ce dăm aci, provócă, în 1852, cumpĕrarea primelor colecțiunĭ menite a constitui cu timpul un cabinet de sciințele naturale, ca cel din Iașĭ.

«Este cunoscut că pentru o bună instrucție publică de istoria naturală, trebue presența obiectelor din fie-care treĭ regnurĭ, adică: minerale, plante și animale, ca eleviĭ să aĭbă înaintea ochilor lor un model din ființele natureĭ despre care se tractéză.

Drept aceea m'am pus în corespondență cu maĭ mulțĭ naturaliștĭ, și dupe rĕspunsurile primite de la dênșiĭ, am onóre a propune onor. Eforiĭ cele următóre:

1. Cumpĕrătóre de o colecție de minerale formând dublete în vestita colecție a D-luĭ Acner la Amerdorf lângă Ermanstadt. Acéstă colecție coprinde 150 speciĭ de minerale dintre care multe sunt din Transilvania; sunt bine arangiate și cu etichetele lor; într'însele se află nisce obiecte prețióse: de aur, (telurĭ) și mangan; costul lor este la Sibiŭ 180 sfanțĭ.

2. Un atlas zoologic compus de 20 broșure cu o mulțime de planșe colorate fórte frumóse; acest uvragiŭ împreună cu textul în limba germană publicat de o societate

---

[1]) Obligațiunea de a face scolĭ pe moșiile lor este impusă mönăstirilor pămêntescĭ cu administrațiune de sine, prin anexată ordine, ce s'aŭ trimis la maĭ mulțĭ din egumeniĭ mönăstirilor pămêntescĭ.

Veḑĭ anexa.

de naturaliștĭ, sub direcția D-luĭ Colard, am comandat și acum se află aci de vîndare; costul este până la 60 sfanțĭ.

3. Un erbariŭ de 1.000 plante uscate pentru instrucția botaniceĭ am comandat la D. Wilhelm Ditrih în Saxonia, lângă Dresda; costul erbaruluĭ este 40 talere séŭ 180 sfanțĭ; suma peste tot 400 sfanțĭ aprópe.»

Iulius Baraș.

Pentru prima óră se deschide în Moldova o linie telegrafică la 14 Februarie 1855. Prima telegramă o dete pentru Viena, Domnitorul Ghica. O telegramă de 25 cuvinte costa 5 francĭ. Mult a contribuit la instalarea primeĭ liniĭ telegrafice Feldzeigmeister Baron de Hess.

Tot în 1855 se deschide apoĭ liniile Iașĭ-Bêrlad-Tecucĭ și Galațĭ. Costa telegrama pentru Bêrlad 10 leĭ, pentru Tecuciŭ 17 $^1/_2$ și pentru Galațĭ 20 leĭ!

*

In acestașĭ an 1852, Sfatul orășenesc din Bucurescĭ provócă întocmirea uneĭ comisiunĭ care să fixeze etalónele mĕsurilor diverse în uz în țéra românéscă.

In 12 Aprilie, prin ofisul domnesc, sunt însărcinațĭ profesorĭ Iordache Pop și A. Marin cu determinarea cotuluĭ, a unitățeĭ de mĕsurat capacitățĭ și maĭ apoĭ acéstă comisiune se ocupă și cu cele-alte mĕsurĭ.

Dăm în anexă corespondențele schimbate pentru acésta. [1])

In 1855, țĕrile române fură din noŭ provocate de Turcia, să ia parte direct la exposițiunea universală din Paris. Cu oficiul din 16 Ianuarie 1855, Domnitorul numesce membri aĭ comisiuneĭ pentru adunarea obiectelor de trimis la exposițiune, pe D-niĭ Log. C. D. Sturdza, G. Asaki, C. Negrutzi, T. Codrescu și Hristea Gheorghiu.

*

Vechia chestiune bănéscă dintre Epitropia scólelor și cabinetul de sciințe naturale din Iașĭ, se redeșteptă în 1853 sub altă formă.

In 10 Ianuarie acest an, sub No. 57, Departamentul instrucțiuneĭ publice raportéză Domnitoruluĭ, că n'are de unde plăti casa scólelor subvențiunea ordonată încă din vechiŭ pentru ḑisul cabinet.

In 4 Februarie 1853, comitetul societățeĭ de naturaliștĭ dobândesce de la Sfatul extraordinar, «ca subvenția ce până acum 'i se sloboḑia din partea ocârmuireĭ pentru ținerea cabinetuluĭ natural, să urmeze a se sloboḑi ca și până acum din veniturile scólelor, potrivit așeḑĕmêntuluĭ întru acésta.»

Vornicul Gr. Cuza se înduplecă a aproba numaĭ plata a 4.540 leĭ rest din trecut, arĕtând acésta prin anafora către Domn și dând visterieĭ, pentru acésta, adresa sub No. 1.408 din 30 Martie 1853.

Lucrul nu se isprăvesce și în 31 Decembre, cabinetul cerênd din noŭ baniĭ subvențiuneĭ (câte 6.000 leĭ pe an), Gr. Cuza vornicul bisericesc hotăresce ca, «Prin anafora să se supună cunoscințeĭ P. I. Domn, că budgetul scólelor pe anul curent fiind mărginit, nu este primitor de contribuțiĭ extraordinare.»

---

[1]) Veḑĭ anexa.

Nicĭ în Aprilie 1854 nu se maĭ liberase aceĭ banĭ, cu tóte reclamaţiunile societăţeĭ. La data acésta fiind vornic bisericesc Mavroghenĭ, asupra cerereĭ societăţeĭ, sub No. 42, face referat la Sfat, cerêndu'ĭ să scutéscă casa scólelor de restul din subvenţiunea din 1852 şi de întréga subvenţiune de 6.000 leĭ, pe 1853 şi 1854, cum şi pe viitor.

In Octombre 1855, D. Anastasie Fĕtul, primul secretar al societăţeĭ de medicĭ, prin legitima sa influenţă în ţéra română, isbutesce să se recunóscă din noŭ societăţeĭ dreptul de a primi tot ce i se datora de societate şi a i se plăti şi pe viitor.

*

Artele plastice nu fac vĕdute progrese în aniĭ aceştia. In Iaşĭ, casarma de la Copou e singura lucrare de óre-care valóre architectonică în cale de execuţiune. Din ţéra românéscă se subvenţionéză pentru pictură, la Viena, elevul Petru Mateescu, în Maiŭ 1855, cu 240 galbenĭ pe an şi pentru duoĭ anĭ. El nu întârdie de a trimite Eforieĭ o copie de tabloŭ represintând fuga în Egipet a familieĭ sânte. [1])

La Iaşĭ, în 1855, Schiller, fratele unuĭ vechiŭ şi bun farmacist, se întórce în ţéră de la studiul pictureĭ. Elev al luĭ Schiavoni (Natale), el face o exposiţiune de 20 de tablourĭ, din carĭ 5 de ale maistruluĭ sĕŭ. Nu mulţi anĭ dupe aceea, Schiller, care era fórte abil în restaurarea de tabele vechĭ, este însărcinat de mine (eram ministru ad-interim la instrucţiunea publică), să restaure, în curgere de maĭ mulţĭ anĭ, tabelele din pinacoteca de la Iaşĭ. El muri în acéstă funcţiune.

Musica vocală şi instrumentală face paşĭ înainte.

Se introduce în Iaşĭ musica vocală, în Aprilie 1852, la scóla de fete, prin maistrul I. Cart.

La Bucurescĭ Eforia închee, în Martie 1853, următorul jurnal:

«Pe temeiul art. 151 din regulamentul organic şi în conformitate cu budgetul anuluĭ curent întărit de Inălţimea Sa atingĕtor de înfiinţareă studiuluĭ de musică vocală în scólele primare; Eforia, dupe chibzuirea ce a făcut astădĭ, considerând capacitatea şi bunul metod al Domnuluĭ Wachman, profesor de piano şi de musica vocală îl numesce provisor profesor de musica vocală la scóla primară din văpséua de verde, cu léfă de leĭ 400 pe lună, îndatorindu'l a intra în funcţiile acestuĭ post, cu începere chiar de astădĭ.

Arsaky. I. Florescu. P. Poenaru. C. Bozianu.»

No. 13. 1853, Martie 12.

Ca probă că în Februarie 1853, se gândea, la Bucurescĭ, a se aduce în împlinire proiectul întocmireĭ unuĭ aşedĕmênt coral, dăm aci următorul act:

Departamentul logofeţieĭ trebilor bisericescĭ şi instrucţieĭ publice din principatul ţĕreĭ românescĭ

Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor

«Pentru că Cinstitul obştesc control prin adresa No. 154, face cerere a i se trimite proiectul întocmit în privinţa aşedămêntuluĭ coral, care proiect 'l-a alcătuit Cinstita Eforie pe lângă adresa cu No. 7.577 din 15 Noembre anul 1850;

[1]) Dosarul No. 836, archiva ministeruluĭ de culte.

Departamentul cu cinste o rógă, să bine-voiască a i-l trimite cât s'ar putea maĭ neîntârdiat, împreună cu alăturatele ce ţine de dênsul, spre a le înainta Cinstituluĭ control.

Şeful Departamentuluĭ, *(Nedescifrabil.)*

Şeful meseĭ, *(Nedescifrabil.)*

No. 667. Bucurescĭ, 1853, Februarie 9.

Anexăm imnul compus de Wachman şi cântat de scolariĭ scólelor primare la examenul general din 1853, cuvintele de Al. Lăzărescu. [1])

Opera italiană la Iaşĭ si la Bucurescĭ continuă de a fi mult frecuentată, dér cu paguba teatruluĭ naţional. Pe scena acestuia, genuluĭ de comediĭ naţionale care o ilustraseră, cu încetul se substituéză, drama de Boulevard francesă şi alăturea cu artiştĭ ca Milo, Sterianca, Caragiali, Merişésca, publicul începe a aplauda arta falşă şi declamatorie, care 'şĭ va avea culminanta în direcţiunea de maĭ apoĭ a luĭ Pascali. Nu că acesta n'a fost un actor de mare talent, dar el a introdus în scenă piese imposibile şi bolnave şi îmbolnăvitore, ca «Idiotul», «Bĕutoriĭ de absint», ş. c. l.

Neavênd scopul de a urmări de aprópe istoria teatruluĭ, ne mărginim la acéstă simplă amelinţare de condeiŭ, şi adăugim, că renascerea teatruluĭ român se făcu tot la 1864—1865, când făcurăm ca administraţiunea teatrelor să trécă de la Ministerul de interne la acel al scólelor. *Ateneul român* din Bucurescĭ contribui în cât-va la reînflorirea teatruluĭ naţional, căcĭ membriĭ sĕĭ scriseră piese de un gen noŭ şi maĭ bun, ca «Domniţa Ruxandra,» «Răsvan Vodă», etc. Eŭ însumĭ citiiŭ maĭ ântêiŭ la Ateneŭ piesa mea «Vornicul Bucioc», care avu apoĭ un frumos rĕsunet jucată de artiştĭ ca Dumitriade, Velescu Stefan, Vlădicésca, Matilda Pascaly, etc.

*

Bibliografia românéscă, maĭ întâiŭ în Moldova, apoĭ în ţéra românéscă, ia proporţiunnĭ mulţămitóre. Nu putem transforma acéstă istorie intr'un catalog bibliografic, de aceea ne mărginim a face numaĭ aci, unele menţiunĭ maĭ importante.

Apariţiunea în Iaşĭ, la 1 Octombre 1855, a jurnaluluĭ *Stéoa Dunăreĭ,* sub direcţiunea luĭ M. Kogălniceanu, face epocă în presa românéscă.

România literară a luĭ V. Alexandri, cădu la finea anuluĭ 1855 luna Decembre, sub loviturile censureĭ netolerabile.

Şi cu tóte aceste acte de netoleranţă, Gr. Ghica semnă, tot în 28 Decembre 1855, memorabilul oficiŭ al desrobireĭ ţiganilor. (sub No. 1.166.)

Deja la 7 Iulie 1855, D. V. Alexandri liberase ţiganiĭ sĕĭ.

Şi alăturea cu versurĭ pentru desrobirea ţiganilor, presa neoficială, represintată în Iaşĭ la 1855, prin *Zimbrul* şi prin *Stéoa Dunăreĭ,* publică, de şi încă cu óre-care timiditate, articole relative la *unire,* etc. D. N. Ionescu publică în *Zimbru,* în 1855, primul articol despre *unire.*

In Bucurescĭ, jurnalul *Patria* format f^0, era egalmente mult citit.

Eforia scólelor, din Bucurescĭ, protege diverse publicaţiunĭ comunicându-le pe la profesoriĭ din judeţe pentru vêndare; asemenea s'aŭ trimis diferite cărţĭ pe la egumeniĭ de mŏnăstirĭ de către şeful Departamentuluĭ instrucţiuneĭ publice din Bucurescĭ, Câmpineanu, în 1855.

---

[1]) Vedĭ anexa.

Dăm ca exemplu adresa acestuĭ Departament, către egumenul mŏnăstireĭ Bucovĕțu.[1])

In 1855, Serdarul Gh. Costaforu, profesorul de dreptul civil, etc., hotăresce să publice magasinul judecătoresc.

Dăm în anexă însciințarea profesoruluĭ Costaforu despre acésta, adăogênd informațiunea, că Eforia scólelor a impus acéstă carte profesorilor din județe, în 19 Februarie 1855, cu circularea No. 170—186. [2])

In 26 Ianuarie 1853, Eforia încheie jurnalul sĕŭ, cu No. 4, prin care Arsaki, Const. Bozianu, P. Poenaru și Florescu, desființéză comisiunea orênduită în aniĭ trecuțĭ pentru cărțile didactice:

«Eforia considerând, că pentru cercetarea cărților didactice este maĭ raționabil și de maĭ mare folos a se numi comsiunĭ compuse de specialitățĭ, relative la felul fie-căreĭ cărțĭ, hotăresce :

1) Comisiunea specială ce există acum pentru cercetarea cărților didactice se desființéză.

2. Toțĭ profesoriĭ gimnasiuluĭ sunt *ipso-jure* membriĭ aĭ comisiuneĭ întocmite pentru cercetarea predĭselor cărțĭ.

3. Dar Eforia va alege dintre D-niĭ profesorĭ, pentru examinarea fie-căreĭ cărțĭ didactice, o comisiune ad-hoc, compusă din membri cu specialitățĭ relative la cartea de examinat, de gramaticĭ francese-române și germane-române.

Dicționarul latino-român până unde este sĕvîrșit, geometria descriptivă, aritmetica și geometria, algebra și trigonometria, ținerea registrelor dupe dopiă-scriptură.

«Acestea sunt uvragiile celeĭ maĭ d'întêe trebuință, și urméză a începe îndată a lor tipărire, ca treptat într'un an de ḑile, de va fi putință, să iasă din tipar.

Comisiunea se va aduna de treĭ orĭ pe sĕptĕmână, regulat, la ḑile și césurĭ hotărîte; ea se va îndeletnici:

1) A prețui fie-care uvragiŭ și a hotărî de corespunde cu trebuința scólelor și de meritéză a se tipări;

2) De va găsi că un uvragiŭ îndeplinesce condițiunile cerute și este vrednic de a se da la lumină, atuncĭ comisia va intra într'o cercetare cu deamĕnuntul și îl va îndrepta la stil, precum și despre cele-alte, cu pĕtrunḑĕtóre luare aminte. Apoĭ îl va aproba, îl va iscăli la sfîrșit și cu al sĕŭ raport îl va înainta la Eforie, care ni-l va supune spre a da poruncă de tipărire ;

3) Fie-care autor va fi însărcinat cu priveghiarea și corectarea tiparuluĭ.

Introducêndu-se învĕțăturile limbeĭ latine în tóte clasele colegielor din Prințipat, cărțile cele maĭ de neapĕrată trebuință sunt cele latino-române, avênd unul și acelașĭ profesor a preda de o dată limba latină și română ; însă fiind-că n'avem cărțĭ elementare de predare, se vor da pentru a lor alcătuirĭ și premiĭ potrivite cu gradul trebuințeĭ și cu meritul cărțeĭ.

D-niĭ: Pop Ión, Massim, Hill și Crețescu, sunt însĕrcinațĭ, în 28 Ianuarie 1853, cu ad. No. 255 de Eforia scólelor să cerceteze cartea luĭ I. Zalomit: *Logica și morala* traducere.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

In Februarie 1852, se litografiază la litografia Biltzi, 5.000 modele de caligrafie micĭ și 34 tabele de geometrie descriptivă, în 500 exemplare. [1])

In Maiŭ 1852, Eforia însărcinéză, cu adresa No. 860, pe profesorul Maxim să facă o gramatică pentru limba latină în paralel cu cea română. I se va plăti câte 170 de leĭ cóla.

Se tipăresce și Fabulele luĭ Fedru, editate de Maxim, pentru clasa II-a gimnasială.

In 25 Iunie, Eforia cugetă la confecționarea unuĭ dicționar latino-românesc, de o comisie compusă din profesoriĭ Hill, Maxim, Fontanini și Nichefor. Acest dicționar va fi redactat dupe acel frances de *Quicherat.* [2])

In 28 Iunie 1852, Ión Pop este însărcinat de Eforie să traducă geografia luĭ Balbi, plătindu-i-se câte 120 leĭ cóla. [3])

La începutul acestuiașĭ an, Eforia a fost însărcinat pe Dr. Baraș să compună un manual de istorie naturală. El presintă Eforieĭ o traducere dupe Belèze, care este aprobată și se și imprimă.

In Septembre 1852, Maxim dobândesce aprobarea de către Eforie a uneĭ gramaticĭ române pentru clasele primare.

In acéstașĭ lună și an, Eforia însărcinéză pe D. Marin să traducă:

1) Elemente de cosmografie, ale luĭ Cortanberth;

2) Geografia fisică;

3) Aritmetica de Ritt, pentru scólele primare.

In acestașĭ an și lună, apar *Minunile natureĭ* de Baraș.

Asemenea geometria practică pentru clasele gimnasiale, de D. Pop.

Sintaxa limbeĭ latine, de Hill.

Se litografiază 2.000 exemplare harta Românieĭ și se aduce din Paris, atlas elementar de geografie veche și modernă pentru scólele primare, cum și planșe pentru studiul geografieĭ in gimnasiŭ. [4])

Eforia din Bucurescĭ retipăresce diverse edițiunĭ de cărțĭ didactice, care e de prisos să le maĭ amintim aci, atât în aniĭ 1852, cât și ceĭ următorĭ.

Se cuvine însă a spune, că ea a cumpĕrat 120 de exemplare din Notițele de statistică ale Moldoveĭ, de N. Suțu.

In 1853, A. Crețescu, e însărcinat de Eforie să traducă prescurtarea de istoria veche a evuluĭ de mijloc și a timpuluĭ modern dupe Duruy, în treĭ volume, plătindu-i-se câte 120 leĭ cóla.

In 26 Maiŭ 1853, Eforia supune Domnitoruluĭ un proiect de budget pentru editarea unuĭ jurnal de agricultură, subt redacțiunea Doctoruluĭ Baraș și Slătineanu.

In acestașĭ an, Eforia refusă cumpĕrarea de 200 exemplare din traducerea cărțeĭ «Discours sur l'histoire universelle», traducere de Efrosin Poteca, a 7 sfanțĭ exemplarul în două volume.

Alex. Pop, a fost însărcinat, în Iunie 1853, să lucreze caligrafia pentru scólele primare, care s'a litografiat la Biltz.

I. Zalomit traduce *Cestiunile de filosofie* ale luĭ Charme.

Se recomandă profesorilor cartea «Săteano-creștină» a luĭ C. Aristia.

---

[1]) Dosarul No. 668, archiva ministeruluĭ de culte.

[2]) Dosarul No. 663, archiva ministeruluĭ de culte.

[3]) Dosarul No. 689, archiva ministeruluĭ de culte.

[4]) Dosarul No. 703, archiva ministeruluĭ de culte.

Lucru curios, in 22 Iunie 1853, Eforia cumpĕră 1.800 exemplare din testamentul noŭ, edițiunea societățeĭ evanghelică!

In Moldova cărțile didactice incep a se schimba dupe noul program al luĭ Laurian. Acest distins bărbat redactéză el însușĭ aprópe tóte cărțile didactice primare și găsesce și timpul necesar pentru a publica, însărcinat de nemuritorul Gr. Ghica, cronicele luĭ Șincaĭ, cu începere din anul 1853. Publicarea acestuĭ mare monument al istorieĭ naționale, constitue pentru Domnitor, ca și pentru ostenitorul editor, un noŭ titlu la recunoscința națiuneĭ.

In anul 1852, Gusti publică la Iașĭ prima edițiune din *Retorica* sa.

V. Alexandri publică repertoriul dramatic și *Baladele*, poesiĭ populare, carte care putem ḑice, că începe publicațiunile nóstre folcloristice.

In curênd Alexandri ne va da, la Paris, *Doinele și lăcrămiórele* și în 1855, va înființa în Iașĭ *România literară*, fóe care a exercitat o fórte mare influență asupra literatureĭ naționale.

Doctorul Anastasie Fĕtu, publică, în 1852, *Manualul de învĕțătura móșelor.*

A. Papiŭ Ilarian, publică *Istoria Românilor* din Dacia superióră.

D. Stoica, publică *Gramatica latină.*

Anton Pan, îmbogățesce mereŭ literatura populară și chiar și cea musicală, pe când D. Asaki, publică *Topografia* séŭ *elemente de inginerie,* cu planșe.

La ocasiunea aniversăreĭ luĭ D. Ghica, D. Gusti 'ĭ oferă o colecțiune de poesiĭ de diverșĭ autorĭ, adunate și tipărite sub titlul «Buchet.»

Doctorul Polizu în Martie 1855, cere Eforieĭ, să tipărescă dicționarul germano-român care 'l are gata și care până astăḑĭ a rĕmas în manuscript.

Institutorul Serghiescu traduce Economia politică, dupe Blanqui, în 1854.

Din cartea intitulată: *Recueil de morceaux choisis dans les auteurs classiques des littératures grecque, latine et française, et destinés à la récitation, par M. Theil,* tipărită la Paris, în 1845, în șépte volume, s'aŭ împărțit la D-niĭ profesorĭ gimnasialĭ din capitală, maĭ jos însemnațĭ, spre a se servi cu dênsele la recitațiunea lecțiilor respective.

(Urméză numele profesorilor la carĭ s'aŭ dat.)

1855, Maiŭ 2.

Se înființéză în Bucurescĭ o nouă librărie scolară de Iónin, iar librăria G. Iónid, cu prospectul din Iunie 1855, [1]) începe seria de publicațiunĭ de romane mult daunătóre, dupe noĭ, literatureĭ cât și moravurilor sociale.

*

Să înregistrăm, spre neuitare, câte-va donațiunĭ în favórea scólelor. In August 1855, Căminarul Pavel Ștefănescu dăruesce 10.000 leĭ pentru eleviĭ sĕrmanĭ, din dobânda lor cu ipotecă, pentru a se trimite tinerĭ să 'șĭ complecteze studiile la universtățĭ străine.

Exemplul admirabil al generosuluĭ patriot Dr. An. Fĕtul!

---

[1]) Veḑĭ anexa.

Este locul aci, să amintim, că la 21 Martie 1855, neuitatul doctor fondase Asociațiunea de încuragiare a tinerimeĭ la învĕțătură, dotând'o cu 1.000 galbenĭ din neprisosul avereĭ sale. La 3 Iulie 1855, se făcu solemnitatea inaugurăreĭ eĭ în sala Academieĭ. *Zimbrul* publică *versurĭ* diverse în onórea fundațiuneĭ.

Rĕposatul Spiridon Gârnéță, a lăsat scóleĭ din orașul sĕŭ, avere nemișcătóre: moșie, locurĭ virane, 9 prăvăliĭ, viĭ și banĭ 30.094 leĭ.

Tot în 1855, Cost. Papadopolo, a dăruit un loc pentru clădirea scóleĭ de la Nicorescĭ și sinete cu subscrierĭ diverse, pe 4.000 leĭ, și o vie de la D. Scarlat Vârnav.
